PRIRUČNIK KRŠĆANSKOG NAUKA

PRIRUČNIK KRŠĆANSKOG NAUKA

PRIRUČNIK KRŠĆANSKOG NAUKA

DRUGO IZDANJE

NAKLADA GLASNIKA SRCA ISUSOVA, ZAGREB 1945

S DOPUŠTENJEM NADBISKUPSKOG DUHOVNOG STOLA, U ZAGREBU, 29. LISTOPADA 1945. BROJ 7365 I REDOVNIČKOG POGLAVARSTVA, ZAGREB, 6. LISTOPADA 1945. BROJ 5.

DRUGO IZDANJE — TISKANO U LISTOPADU 1945., 2—12

TISKARA »G L A S N I K«, (IVAN NIKOLIĆ), ZAGREB, 1945.

SADRŽAJ

Prvi dio: Osnovi vjere

Drugi dio: Vjerske istine

Treći dio: Božje i crkvene zapovijedi

Četvrti dio: Milost Božja i sredstva milosti

DODATAK

PRVI DIO: OSNOVI VJERE

1. BOG — ČOVJEK — RELIGIJA

Početak i temelj svega kršćanskog nauka jest spoznaja Boga. Razumnom čovjeku nije zaista teško doći do te spoznaje, ne doduše potpune spoznaje nego do uvjerenja, da Bog postoji, da je On nadzemaljsko biće, stvoritelj i gospodar neba i zemlje. Jer bilo da pogledamo raznolike biline u poljima, životinje po šumama, ptice na drveću; bilo da pogledamo nebeski svod sa suncem, mjesecom i zvijezdama: sve nas to sjeća na Boga, koji je to sve stvorio, koji sve to uređuje i upravlja.

Od naših pjesnika lijepo su ovu misao na pjesnički način izveli: Petar Preradović u odi *Bogu, Sveslavlje Boga* i *Nepojamnost* Boga te Mato Topalović u pjesmi *Bog i molitva.* U velikim pak i stručnim knjigama razlaže se opširnije i temeljitije ova temeljna istina o Božjem opstanku sa desetak-petnaest dokaza: iz ovisnosti stvorenja, iz raznih stepena savršenosti stvorenja, iz reda u svijetu, iz života u svijetu, iz težnje za pravdom i srećom, iz uvjerenja čovječanstva i t. d.

Rimski filozof Ciceron veli: »Kada tko uniđe u veliku zgradu pa vidi ondje mnoštvo raznih stvari u redu i skladu, razumjet će doista, da ima netko, tko uređuje i zapovijeda. Isto tako kada tko promatra neprestano i pravilno

gibanje nebeskih tjelesa, njihov sklad i međusobno djelovanje, mora priznati, da neko razumno biće svim tim upravlja. No jer toga ne može proizvesti um čovječji ni njegova moć, slijedi, da jedini Bog može biti začetnik i upravljač tolikog djela i djelovanja«.

Naprotiv »nerazumni su svi ljudi, koji iz onih dobara, što se vide, ne mogoše razabrati Onoga, koji jest (naime Boga), niti po djelima poznaše onoga, tko ih načini.« Tako veli Sveto Pismo u Knjizi Mudrosti, a slično piše isti onaj Ciceron: »Tko je tako nerazuman, te kad pogleda na nebo, ne shvaća, da Bog postoji?«

I čovjek je djelo, stvorenje Božje. Znademo doduše, da djeca dobivaju tijelo od svojih roditelja, no duše im roditelji ne mogu dati — nju im sam Bog izravno daje. A ako se zamislimo u daleku prošlost, mora da je nekad bilo vrijeme, kad su prvi ljudi došli na svijet — oni nisu imali roditelja, nego su i dušu i tijelo dobili od Boga.

Sve dakle, štogod je na svijetu, jest ili izravno ili neizravno od Boga, i Bog je neograničeni gospodar svega. Zato je temeljna dužnost čovjeka, da Boga prizna za stvoritelja i gospodara te da mu služi, da mu se klanja, da ga moli za pomoć i da mu zahvaljuje za darove, što ih od njega prima.

Služba i podređenost Bogu općenito uzeta zove se religija te obuhvaća vjerske istine, ćudoredni život i štovanje Boga molitvom, žrtvom i drugim bogoštovnim činima.

U hrvatskom jeziku nemamo za tu latinsku riječ *religija* zgodne riječi, jer izrazi *vjera, bogoštovlje* i slični jesu *dio* religije. Kadkada ipak upotrebljavamo te hrvatske izraze mjesto strane riječi *religija.*

Samim razumom (neovisno od ikoje Božje objave) može čovjek spoznati Božji opstanak i nekoja njegova svojstva; zatim glavnije dužnosti prema Bogu i ljudima (izbjegavati zlo a činiti dobro, Boga poštivati, slušati roditelje i poglavare, govoriti istinu i t. d.). Takova religija zove se naravna religija, a onaj dio njezin, koji sadržaje ćudoredne zapovijedi, naziva se naravni zakon. Ako netko nije mogao spoznati objavljenu religiju (o kojoj će doskora biti govor), tomu je barem naravna religija i obdržavanje naravnog zakona potrebno i obvezatno.

No nije Bog samo strogi gospodar čovjeka, nego je ujedno i njegov najveći dobročinitelj, njegov predobri otac, pun ljubavi prema ljudima, pa hoće, da i ljudi njemu iskazuju službu iz ljubavi prema njemu. »Ljubi Gospodina Boga svojega svim srcem svojim, svom dušom svojom, svom misli svojom i svom snagom svojom« rekao je Bog već u Starom Zavjetu, a Isus je tu istu zapovijed kasnije ponovio i potvrdio.

Od naše službe nema Bog nikakove koristi nego je u neizmjernoj dobroti svojoj nama obećao obilnu nagradu, ako mu budemo služili. Ta je nagrada vječno blaženstvo u nebu.

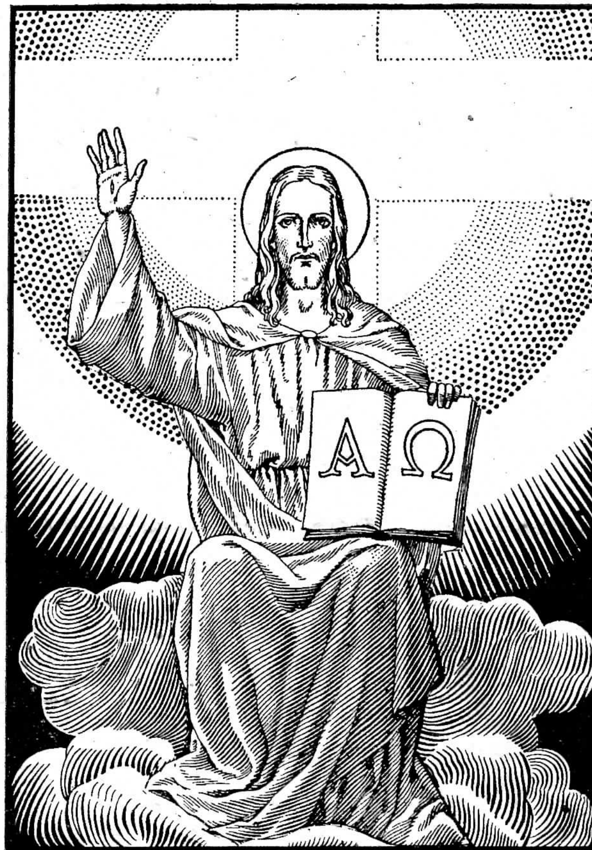
1. *Tko je Bog?*
Bog je neizmjerno savršen duh, stvoritelj i gospodar neba i zemlje, od koga nam je sve dobro.
2. *Zašto velimo, da je Bog duh?*
Bog je duh, jer ima razum i slobodnu volju, a nema tijela.
3. *Koji je najsavršeniji stvor Božji na zemlji?*
Najsavršeniji stvor Božji na zemlji jest čovjek.
4. *Od čega sastoji svaki čovjek?*
Svaki čovjek sastoji od tijela i besmrtne duše.
5. *Zašto smo mi na svijetu?*
Na svijetu smo zato, da Boga spoznamo, ljubimo, služimo mu i tako u nebo dođemo.

2. OBJAVLJENA RELIGIJA

Premda bi naravna religija bila nekako ljudima dovoljna, da uzmognu postići svrhu svojega života, ipak se je dragi Bog udostojao objaviti ljudima na posebni, izvanredni način, i to ponajprije našim praroditeljima Adamu i Evi, zatim nekim osobitim pravednicima najstarijih vremena (ti se ljudi zovu patrijarsi), onda Mojsiju, pa prorocima, a preko njih cijelom narodu izraelskom. To je starozavjetna objava Božja.

Napokon je sam Sin Božji, naš Spasitelj Isus Krist, kroz tri po prilici godine svoga naučavanja na ovoj zemlji objavio novu religiju svojim učenicima i preko njih cijelome čovječanstvu. To je novozavjetna objava Božja.

Nije u tome nikakovo protuslovlje, što je isti i istiniti Bog objavio najprije jednu a onda poslije drugu religiju: starozavjetna vjera bila je p r i p r a v a na Spasitelja i na novozavjetnu vjeru, pa nakon što je Spasitelj došao na zemlju i dao svoju nauku, priprava na

Jedan je učitelj naš: Krist Gospodin

njega nema više smisla ni vrijednosti. Mojsijevski obredi bili su privremeni, pa je razumljivo, da ih je Isus mogao ukinuti, pače morao ih je dokinuti, koliko su se odnosili na budućega Spasitelja. Starozavjetna vjera bila je nepotpuna i nesavršena, a Isus ju je upotpunio i usavršio: zato iza njegova dolaska nije više za spasenje dosta ono, što je privremeno bilo dostatno. Ali Isus nije nijedne strogo vjerske istine opozvao, nijedne u pravom smislu opće zapovijedi Božje starozavjetne ukinuo, kao što je sam rekao: »Nemojte misliti, da sam došao ukinuti zakon i proroke; nisam došao ukinuti ih nego ispuniti.«

Bog je dakako mogao, da je htio, odmah iza stvorenja prvih ljudi poslati Spasitelja i po njemu dati ljudima objavu, no vječna Mudrost imala je svoje razloge, radi kojih je dala najprije jednu a zatim drugu objavu.

Objavljenom religijom nit se je u čemu promijenila naravna religija, nit je ljudsko dostojanstvo bilo u čemu poniženo (kao što misle neprijatelji kršćanstva). Naprotiv: Božja je objava upotpunila i usavršila naravnu religiju, a um ljudski obogatila spoznajom mnogih stvari, do kojih bi čovjek pomoću samoga svojeg razuma vrlo teško došao ili uopće ne bi nikada bio došao.

Božja je objava ne samo zgodna i korisna, nego u nekom pogledu upravo potrebita. Jer kako povijest svjedoči, ljudi su uslijed nemarnosti, slabosti, strasti, loših prilika, svjetskih poslova i sličnih uzroka spali na to, te su imali vrlo neispravne pojmove i o samom Bogu i naravnom zakonu. Neki su na primjer narodi štovali na stotine krivih bogova; drugi su svojim bogovima za žrtvu prinosili ljude; drugi su opet boležljivu i kržljavu djecu prepuštali da umru od zime i gladi. Pa i najveći mudraci inače kulturnih naroda padali su redovno u slične velike zablude. »Ljudski bi rod ostao u najvećoj tami neznanja, ako bi jedino pomoću svog razuma mogao spoznati Boga, jer u tom slučaju spoznaja Božja, koja najviše usavršuje čovjeka i čini ga dobrim, bila bi samo nekolicini pristupačna, a i ovoj nekolicini istom nakon dugog vremena« piše veliki crkveni učitelj sv. Toma Akvinac.

Stoga je dragi Bog posebnim objavama potvrdio i razjasnio naravnu religiju, saopćio ljudima neke nove vjerske istine, dao im nove zapovijedi i točnije pokazao način, kako treba, da ga štujemo.

No ako je dragi Bog objavio neke nove istine, kojih čovjek pomoću samog svojega razuma ne bi nikad spoznao, lako ćemo razumjeti, da će mnoge od tih istina i nakon Božje objave ostati velikim dijelom neshvatljive ljudskom razumu. To su **vjerske tajne**, vrlo važni dio objavljene vjere.

Tajne a napose vjerske tajne, zovu se grčko-latinskim izrazom misteriji (mysterium, mysteria). O pojedinim vjerskim tajnama govori se tijekom ove knjige opširnije: to su tajna Presvetoga Trojstva, tajna Utjelovljenja Sina Božjega, Presveti Oltarski Sakramenat, uskrsnuće od mrtvih, preobraženje tjelesa pravednika i druge. I ostalih šest svetih sakramenata (osim već spomenutog Presv. Oltar. Sakramenta) zovu se svete tajne, ali u malko drugom smislu.

I naš obični svagdanji život ima mnogo tajna, to jest čudnih pojava, kojih ne razumijemo. Šta je na prvi pogled jednostavnije, nego da od pšeničnog zrnca izraste cijela biljka? No kad se malo zamislimo, ipak je to dosta čudnovato: od jednog zrnca, uz pomoć zemlje, vlage, zraka i sunca razvije se cijela biljka s korijenom (posve drukčijeg oblika negoli je ono zrno), s podugačkom stabljikom, s lišćem (koje nema sličnosti ni sa posijanim zr-

nom ni sa zemljom ni s vodom), a mjesto jednog zrnca urodi pedeset drugih zrna, koja su opet skroz naskroz slična posijanom zrnu.

Bog je objavio izraelskom narodu, da moraju svetkovati dan Gospodnji (u Starom Zavjetu subotu). Bog je objavio, da će uz neke stalne uvjete grješniku oprostiti grijehe. Iza kako je to Bog objavio, mi posve lako shvaćamo te stvari.

Ali tajne Presvetoga Trojstva, Utjelovljenja Spasiteljeva, Presveti Oltarski Sakramenat ostaju nam neshvatljive i nakon što ih je Bog objavio: mi znamo, da jest tako i da tako mora da bude, jer je tako Bog objavio, ali tih tajna u cijelosti ne možemo nikada razumjeti. No nije zato naša vjera nerazložita, jer se vjerske tajne ne protive razumu nego samo nadilaze shvaćanje našeg razuma, koji je slab i ograničen, pa ne može da shvati ni mnogo stvari, koje nas okružuju, a kamo li će shvatiti neizmjernoga Boga, njegovu neizmjernu moć i neizmjerno savršeno djelovanje. »Misteriji nadilaze naš razum, jer nam prikazuju istine, koje se ne nalaze u onom nizu spoznaja, što ih naš razum naravnom snagom otkriva; ali oni nijesu protiv razuma i ne kose se ni s jednom istinom, do koje mi dolazimo snagom našeg mišljenja« (Leibniz).

»Ako je objava moguća i ako je ona potrebita, onda činjenica, što razum nalazi u objavi takove istine, koje nadilaze razumno shvaćanje, mora biti za razum više kao nužni zahtjev istinitosti objave nego jedna ozbiljna teškoća. Jer kakva bi to bila objava, koja ne bi ništa objavljivala?« — Tako govori njemački učenjak Lessing, a drugi jedan kaže: »Svaki misterij nama se pričinja besmislenost, ali ipak bez misterija nema ničega dubljeg ni u životu niti u umjetnosti ni u državi.«

Nešto posve različito od objavljenja vjere jesu priče, bajke i *tajne* poganskih religija. Te su priče ili proizvod čovječje mašte ili stvari uzete iz Božje objave pa onda iskrivljene i iznakažene; Božja pak objava jest sigurna činjenica, za koju se može dokazati, kada i komu je dana.

Isto tako nešto posve različito od objavljene religije jesu tako zvane religije, što su ih pojedini ljudi na svoju ruku izumili. Oni su redovno od objavljene vjere zadržali ono, što im se sviđalo, a izostavili ili promijenili ono, što im nije bilo po volji, prema onoj starinskoj rečenici: »Što nam je po volji, to rado vjerujemo.« — To su razna krivovjerja (stranim izrazima: hereze, sekte). Prava objava Božja može se sa sigurnošću raspoznati od kojekakovih patvorenih religija.

Bog nije svoje objave dao uzalud, nego je svaki čovjek obvezan nastojati da upozna pravu objavljenu vjeru, da je prihvati te prema njoj udesi svoj život.

✳

6. *Što znači kršćanski vjerovati?*

Kršćanski vjerovati znači: tvrdo držati za istinu sve ono, što je Bog objavio i što nam po svojoj Crkvi predlaže vjerovati.

7. *Zašto smo dužni vjerovati sve, što je Bog objavio?*

Dužni smo vjerovati zato, jer je Bog nepogrješivo istinit.

8. *Po kome nam je Bog objavio, što smo dužni vjerovati?*

To nam je Bog objavio po patrijarsima i prorocima, a najposlije po svom Sinu Isusu Kristu i po apostolima.

9. *Je li vjera za spasenje potrebna?*

Vjera je svakako za spasenje potrebna, jer Isus Krist kaže: »Koji uzvjeruje i pokrsti se, spasit će se, a koji ne uzvjeruje, osudit će se.«

Time nije Spasitelj rekao, da je samo to posve dosta za spasenje (vjerovati i pokrstiti se): treba i zapovijedi Božje obdržavati, kao što to uči Spasitelj u mnogo drugih zgoda. U svojem govoru na gori rekao je: »Ne će svaki, koji mi govori: Gospodine, Gospodine, ući u kraljevstvo nebesko, nego onaj, koji čini volju Oca mojega, koji je na nebesima« (Mt. 7, 21). Nekom bogatom mladiću rekao je: »Ako želiš ući u život, drži zapovijedi« (Mt. 19, 17). Sveti pak Jakov u 2. poglavlju svoje poslanice opširno razlaže, kako je vjera bez dobrih djela mrtva.

10. *Tko nas danas uči, što treba vjerovati?*

To nas uči Crkva, kojoj je Krist naredio da naučava objavljene istine vjere.

3. SVETO PISMO I USMENA PREDAJA

Što je Bog objavio, to saznajemo iz Svetoga Pisma i iz usmene Predaje.

1. Sveto Pismo

Sveto Pismo (ili Biblija) jesu knjige, što su ih napisali ljudi Bogom prosvijetljeni i koje Crkva priznaje kao riječ Božju. Sveto Pismo obuhvaća knjige Starog i Novog Zavjeta. U knjigama Staroga Zavjeta nalazi se riječ Božja, koja je ljudima objavljena prije dolaska Kristova. Ima ih 45.

Knjige Starog Zavjeta jesu ove:

a) *21 povjesna knjiga,* naime pet knjiga Mojsijevih (1. Postanak, 2. Izlazak, 3. Levitska knjiga, 4. Brojevi, 5. Obnovljeni zakon), pa knjiga Jozuina, Sudačka, Rutina,

Isus Krist, božanski Učitelj i Evanđelisti, koji su nam zapisali objavljenu nauku Sina Božjega

četiri knjige Kraljeva, dvije knjige Dnevnika, dvije knjige Ezdrine, knjiga Tobijina, Juditina, Esterina, dvije knjige Makabejske.

Prve dvije knjige Kraljeva zovu se kadkada prva i druga knjiga Samuelova.

b) *7 poučnih knjiga,* naime knjiga Jobova, Psalmi, Prispodobe, Propovjednik, Pjesma nad pjesmama, knjiga Mudrosti, Crkvenica. — Knjiga Psalama sadržaje 150 psalama t. j. pobožnih pjesama i molitava, napisanih većinom od kralja Davida.

c) 17 proročkih knjiga, što su ih napisali proroci, Izaija, Jeremija i Baruh, Ezekijel, Danijel; Osea, Joel, Amos, Abdija, Jona, Miheja, Naum, Habakuk, Sofonija, Agej, Zaharija, Malahija.

U knjigama Novog Zavjeta nalazi se riječ Božja, koju su nam navijestili Isus Krist i apostoli. Novozavjetnih knjiga ima 27, to su:

a) 4 evanđelja: po Mateju, Marku, Luki i Ivanu;
b) Djela apostolska, napisao ih je sv. evanđelist Luka;
c) 21 poslanica, što od sv. Pavla što od drugih apostola;
d) Otkrivenje sv. Ivana apostola.

Sveti Pavao napisao je četrnaest poslanica (pisama s vjerskim sadržajem) i to: Rimljanima, dvije poslanice Korinćanima, po jednu Galaćanima, Efežanima, Filipljanima, Kološanima, dvije Solunjanima, dvije Timoteju, po jednu Titu, Filemonu, Hebrejima.

Sveti Jakov mlađi napisao je jednu poslanicu, sv. Petar dvije, sv. Ivan tri, sv. Juda Tadej jednu.

Evanđelja i Djela apostolska jesu knjige povjesne, poslanice su poučne knjige, a Otkrivenje je knjiga proročka.

Isus je samo usmeno propovijedao, a nije napisao nijedne knjige, nego je taj posao prepustio svojim učenicima.

2. Usmena predaja

Usmena Predaja jest onaj objavljeni nauk, koji su Isus Krist i apostoli naučavali, ali ga nisu napisali. Predaja sadržaje i neke stvari, koje se ne nalaze u Svetom Pismu, jer sam apostol sv. Pavao veli u poslanici Solunjanima: »Držite predaje, koje naučiste ili propovijedanjem ili poslanicom našom« (2 Sol. 2, 15).

Usmena Predaja je starija od novozavjetnih knjiga Svetog Pisma, jer je prva knjiga Sv. Pisma, evanđelje Matejevo, nastala oko god. 50. poslije rođenja Kristova, to jest petnaestak godina nakon što su apostoli počeli propovijedati. Ona je i općenitija od Svetog Pisma zato, što su svi apostoli propovijedali, jedni u Palestini a drugi po ostalim krajevima onda poznatog svijeta, a nisu svi pisali.

Usmena je predaja došla do nas što daljim naučavanjem i običajima svete Crkve, što po spisima svetih Otaca, što odlukama crkvenih sabora.

Mi smo dužni i naučavanje usmene Predaje isto tako primati i vjerovati, kao i ono, što je u Svetom Pismu, jer je i nauk, koji se nalazi u usmenoj Predaji ili usmena Predaja isto tako objavljeni nauk kao i ono, što je u Svetom Pismu.

Napomene. — Kad se u knjigama navode izreke Svetog Pisma, ne označuju se strane nego se označuje pisac ili naslov knjige, poglavlje i redak, i to sve skraćeno. Tako na primjer: Mt. 28, 19—20. znači: evanđelje po Mateju, poglavlje 28., redak (stih, verz) 19. i 20. — Dj. ap. 6, 8—15. znači: Djela apostolska, poglavlje 6., redak 8., 9. i sve do 15.

Sveto Pismo nije napisano zato, da zadovolji našu znaličnost u zemaljskim stvarima, nego da nas nauči ono, što je potrebno za spasenje naše duše. Zato ono ne govori o prirodoslovnim i drugim znanstvenim pitanjima, već to prepušta ljudskim istraživanjima. Tako na primjer Sveto Pismo ne spominje točno, prije koliko godina su bili stvoreni prvi ljudi; jer da li su oni stvoreni 5000 godina prije dolaska Kristova ili 10000 godina prije Krista, to nema osobite važnosti u vjerskom pogledu: put u nebo ne bi uslijed toga bio lakši, i mi tada ne bismo trebali manje slušati zapovijedi Božje nego što sada moramo.

Knjige Svetoga Pisma sastavljene su jednostavnim, pučkim načinom; tako se u Svetom Pismu govori o izlazu i zalazu sunca, o ruci Božjoj, o očima Božjim — isto onako, kao što se mi običajemo izražavati, premda znamo, da se sunce ne kreće oko zemlje i da je Bog duh, pa nema ruku ni očiju kao ljudi. — Starozavjetne knjige pisane su gotovo sve na hebrejskom jeziku, a novozavjetne sve osim Matejeva evanđelja na grčkom jeziku. — Nekoje su knjige uza svu svoju jednostavnost prava pjesnička djela (n. pr. Psalmi), ali se u prijevodima ta pjesnička ljepota ne opaža više potpuno. Na-

pokon te knjige sadržavaju razna proroštva, pisane su prije mnogo stotina godina u krajevima od nas vrlo udaljenim i različnima, te radi toga i radi drugih nekih razloga često puta su nam neke izreke Svetog Pisma teške za razumijevanje.

Grkoistočni i protestanti ne priznaju kao Sveto Pismo ove knjige: Tobijinu, Juditinu, knjigu Mudrosti, Crkvenicu, proroka Baruha, te knjige Mahabejske; protestanti osim toga još neke druge. K tome oni u svojim izdanjima Svetoga Pisma ne dodavaju tumačenja ni najnejasnijih izreka nego prepuštaju, da si svatko tumači Sveto Pismo, kako znade i kako hoće. Zato katolik ne smije čitati ni imati kod sebe kakvogod izdanje Svetog Pisma već samo katoličko izdanje, koje ima odobrenje od zakonite crkvene oblasti (onako slično, kao što se nalazi na 4. stranici ove knjižice). Grkoistočni priznaju crkvenu Predaju, a protestanti je zabacuju.

Sveto Pismo je ne samo najstarija i najraširenija knjiga na svijetu, nego je ona i najuzvišenija, najodličnija knjiga za svakog vjernika, pa stoga dolikuje, da svaka kuća i svaka obitelj ima barem Sveto Pismo Novog Zavjeta.

11. *Kako je do nas došlo, što je Bog objavio?*
Ono što je Bog objavio, došlo je do nas pismeno po Svetom Pismu i usmeno po usmenoj Predaji.

12. *Što je Sveto Pismo?*
Sveto Pismo jesu knjige, što su ih napisali ljudi Bogom prosvijetljeni i koje Crkva priznaje kao riječ Božju.

13. *Što je usmena predaja?*
Usmena predaja jest onaj objavljeni nauk, koji su Isus Krist i apostoli naučavali, ali ga nisu napisali.

14. *Je li svakom katoliku slobodno čitati Sveto Pismo?*
Svakom katoliku ne samo da je slobodno nego mu i vrlo dolikuje da čita Sveto Pismo; ali ne smije čitati ona izdanja Svetog Pisma, koja nisu odobrena od crkvene vlasti.

4. PREGLED BIBLIJSKE POVIJESTI STAROG ZAVJETA

Starozavjetna povijest dijeli se obično na pet doba, naime:

1. doba: od stvorenja prvih ljudi do Abrahama
2. doba: od Abrahama do Mojsija
3. doba: od Mojsija do kralja Saula
4. doba: od Saula do ropstva babilonskog
5. doba: od ropstva babilonskog do rođenja Kristova.

Spomenut ćemo ovdje ukratko najvažnije osobe i događaje pojedinih razdoblja, osobito one, koji su u vezi sa religioznom poviješću izabranog naroda.

1. Doba

Prvi ljudi i praroditelji naši Adam i Eva bili su isprva sretni i presretni u raju zemaljskom. Ali zbog neposlušnosti prema Bogu bijahu izbačeni iz raja zemaljskog te izvrgnuti ostalim posljedicama grijeha (istočni grijeh).

Međutim istodobno s kaznom dao je dragi Bog našim praroditeljima i obećanje, da će doći Spasitelj, koji će zadovoljiti za grijehe svijeta i pribaviti mu opet milost Božju.

Prvi sinovi naših praroditelja bili su Kain i Abel. Kad su jednoć bili sami u polju, Kain navali na brata svojega Abela i ubije ga. Malo pomalo umnožavao se rod ljudski, no među ljudima bilo je na žalost više opakih i grješnih nego pravednih, a za vremena patrijarhe Noe

bio je sav rod ljudski već toliko iskvaren, te ga je Bog kaznio i uništio općim potopom. Samo se je pravedni N o a sa svojom obitelji spasio u kovčegu (lađi), što ga je po naredbi Božjoj bio za tu svrhu sagradio.

Patrijarha Noa imao je tri sina, koji su se zvali: Sem, Kam i Jafet. Od Sema se razvio hebrejski narod (Semiti), od Jafeta evropski narodi, a od Kama afrički narodi. Među svim pučanstvom Bog se je osobito brinuo za hebrejski narod (jevrejski narod), pa se stoga on zove »izabrani narod, Božji narod«, a usto je tijekom vremena dobio i druge nazive.

U Svetom Pismu spominje se još jedan prestupak Noevih potomaka, nekoliko stotina godina iza općeg potopa: u oholosti svojoj htjedoše sagraditi kulu sve do neba (K u l a b a b i l o n s k a), no Bog pomrsi njihovu nakanu i raspršì ih po zemlji.

2. Doba

Jedno 500, a možda 1000 i više godina poslije patrijarhe Noe živio je A b r a h a m, od potomstva Semova, veliki patrijarha izabranog naroda Božjega. Abrahamov sin bio je I z a k, a on je opet imao dva sina blizanca: Ezava i Jakoba. Jednom prilikom dobio je J a k o b od anđela i drugo ime Izrael, po kojemu se je imenu i cijeli onaj narod prozvao izraelskim.

Jakob je imao dvanaest sinova; od njih su najznamenitiji J u d a i J o s i p. Po Judi je izraelski narod kasnije (iza babilonskog sužanjstva) dobio ime: narod judejski, a pokrajina, u kojoj je stanovao, nazvala se je Judeja. — Josipa su njegova braća prodala nekim egipatskim (misirskim) trgovcima, a oni ga odveli sa sobom u Misir. Tu je Josip postao prvim doglavnikom kraljevim (faraonovim), pa kad je nastala glad u izraelskoj zemlji, pozvao je Josip svoga oca Jakoba i svoju braću k sebi u Misir te im je pomogao u nevolji. — Oni su se svi onda stalno nastanili u Misiru, te je kroz 400 godina od njih nastao velik narod. No nije kasnije Izraelcima bilo u Misiru onako lijepo kao za vremena Josipova. Egipatski kraljevi stadoše progoniti narod izraelski i mučiti ga.

3. Doba

Zato Bog pozva jednog pravednog čovjeka od izraelskog naroda, da izbavi svoj narod iz Egipta. To je bio M o j s i j e. On izvede Izraelce iz Misira, provede ih uz osobitu pomoć Božju kroz Crveno more i zaputi se s njima u prijašnju postojbinu izraelskog naroda, koju im je Bog obećao povratiti. Otprilike mjesec i po nakon izlaska iz Misira stignu Izraelci pod brdo S i n a j, i tu im Bog dade preko Mojsija deset zapovijedi. Bog je također Mojsija poučio na Sinaju, kako će u njegovu izabranom narodu urediti službu Božju i državnu upravu.

No Izraelci su bili neposlušni Gospodinu Bogu, bunili se proti njemu i proti svojemu vođi Mojsiju. Zato im Bog nije dopustio, da oni stignu u novu, obećanu zemlju, već su morali četrdeset godina lutati po pustinjama. Nije ih ipak Bog

napustio, nego ih je čuvao od neprijatelja i hranio ih posebnom čudesnom hranom, koja se zove m a n a. Kroz to vrijeme dugog lutanja izumro je već bio sav onaj narod, koji je nekad bio u Egiptu, pa i sam Mojsije umrije blizu obećane zemlje. Vodstvo naroda preuze sada junak J o z u a i uvede novi naraštaj izraelskog naroda u obećanu zemlju kod grada Jerihona. On razdijeli zauzetu zemlju među razna plemena izraelska, te vladaše još neko vrijeme nad Izraelcima kao njihov sudac.

Znamenitiji nasljednici Jozuini kao suci izabranog naroda jesu: Otoniel, Gedeon, Jefta, Samson, Helije i Samuel.

4. Doba

Za vladanja Samuelova zaželi narod imati kralja, kao što su ga imali drugi narodi. Samuel mu po odredbi Božjoj dade kralja, koji se je zvao S a u l. Poslije njega vladao je dugo godina kralj D a v i d. On je bio plemenit i junački vladar, Bogu je vjerno služio, pa kad je jednoć po nesreći teško sagriješio, on je svoj grijeh i okajao. Mnogo je pretrpio nevolja radi svog buntovnog sina Absaloma i njegovih pristaša. — Davidov nasljednik na prijestolju bio je S a l o m o n, bogat i mudar kralj, koji je u Jerusalemu dao sagraditi veličanstveni hram.

Poslije Salomona raspade se njegovo kraljevstvo na dva dijela. Na jugu bilo je kraljevstvo Judejsko s glavnim gradom Jerusalemom, a na sjeveru kraljevstvo Izraelsko.

Kraljevstvo je Izraelsko postojalo nešto preko 250 godina (naime od 975. do 722. god. prije Krista); imalo je u to vrijeme 19 kraljeva, a onda je palo pod vlast Asiraca. Asirski kralj Salmanasar odvede najveći dio naroda izraelskog u svoje pokrajine u ropstvo. To se ropstvo zove asirsko ropstvo, a trajalo je skoro 200 godina.

U Izraelskom kraljevstvu živjeli su i djelovali: prorok Ilija (oko godine 900. prije Krista) a poslije njega prorok Elisej, pa proroci Osea, Joel, Amos, Jona i drugi nekoji. — Od Izraelaca, koji su bili u asirskom ropstvu, spominje se napose pravedni i strpljivi T o b i j a.

J u d e j s k o j e k r a l j e v s t v o postojalo od godine 975. do 588. prije Krista i imalo svega dvadeset kraljeva. No sedam-osam posljednih kraljeva nije imalo baš mirno kraljevanje, jer su susjedni narodi počesto navaljivali na Judejsku državu. Za jednog od tih manjih ratova istakla se je udovica J u d i t a, o kojoj ima posebna jedna knjiga u Svetom Pismu. U tom kraljevstvu djelovali su i proroci Izaija i Jeremija.

5. Doba

Godine 606. počne kaldejsko-babilonski kralj Nabukodonozor žešće navaljivati na Judeju i odvoditi odličnije mladiće u ropstvo. A godine 588. neprijatelji potpunoma zauzeše Jerusalem i cijelu Judeju, kralja i najveći dio naroda odvedoše u ropstvo, a u Judeji ostaviše samo malo siromašnijeg pučanstva. Ovo ropstvo

zove se **Babilonsko sužanjstvo**, a računajući od godine 606. trajalo je sedamdeset godina. Uza svoj narod bili su u tom sužanjstvu i proroci Ezekijel i Danijel.

Godine 536. prije Krista zavlada Perzijom, Medijom, Asirijom i Babilonijom kralj **Kir** te odmah prve godine svojeg vladanja objavi svim zarobljenicima po svom kraljevstvu, da se mogu slobodno vratiti u svoju zemlju. Tako prestade iste tê godine i asirsko i babilonsko ropstvo, no Izraelci ipak ostadoše pod vlašću perzijskom sve do posljednjeg perzijskog kralja Darija III. Kodomana (do god. 330. pr. Kr.) Vrlo veliki dio izraelskog naroda nije se uopće ni vratio više u židovsku zemlju.

Od Izraelaca, koji su nakon godine 536. svojevoljno ostali u perzijskoj državi, ističu se Mardohej i **Estera**: oni su svoj narod oslobodili od strašne nevolje, koju im je bio spremao kraljev dvoranin Aman.

Nakon povratka iz asirsko-babilonskog sužanjstva počeše Židovi graditi novi hram u Jerusalemu i dovršiše ga sretno godine 515. (ili 516.), a kasnije podigoše i zidove oko Jerusalema.

Oko godine 330. potpadoše Židovi pod vlast maćedonskoga kralja Aleksandra Velikog, a poslije pod vlast egipatskih kraljeva Ptolemeja (301.—198.). U to je doba Sveto Pismo prevedeno s hebrejskoga na grčki jezik i obogatilo se dvjema knjigama: to su Crkvenica i Knjiga Mudrosti.

Kasnije dođoše Židovi pod vlast sirijskih kraljeva, među kojima se je Antioh IV. osobito isticao okrutnošću i mržnjom na Židove. Zaslugom junačkih **Mahabeja** izbaviše se ipak Židovi sirijskoga gospodstva (god. 135.) i uživahu kroz sedamdesetak godina slobodu pod svojim narodnim vladarima iz porodice mahabejske.

No godine 63. (ili možda 64.) rimski vojskovođa Pompej podvrgnu židovsku zemlju Rimljanima; od toga vremena nema više kraljevstva izraelskoga ni slobodne države židovske.

Napomene. — Godine prvih triju doba izraelske povijesti ne dadu se točno ustanoviti, jer nam manjkaju potrebni podatci. Za opći potop neki učenjaci misle, da je bio oko godine 4000. pr. Kr., drugi pak stavljaju ga oko godine 2500. ili 2400. — Život i djelovanje patrijarhe Abrahama spada u razdoblje između godina 2200. i 2000. — Dolazak Izraelaca u Misir mogao je biti između godina 1900. i 1700. pr. Kr., a njihov izlazak iz Misira prema nekim piscima oko godine 1500., prema drugima oko 1445. ili 1440., prema drugima pak istom oko godine 1225.

Počevši od četvrtog doba razlike su već znatno manje u mišljenjima raznih učenjaka. Kralj Saul vladao je 1095. do 1055., a prema drugima od 1032. do 1012. Zatim David 1055. do 1015. (odnosno 1018. do 972.). Salomon 1015. do 975. (odnosno 972. do 932.), dioba kraljevstva godine 975. ili 932. Kao početak asirskog sužanjstva uzima se već općenito godina 722., a za babilonsko sužanjstvo godina 588. ili 586. A tako i kod daljnih događaja iz petoga doba učenjaci se ili potpuno slažu u mišljenju ili se tu i tamo razilaze samo za jednudvije godine.

Pregled starozavjetne povijesti od Abrahama do kralja Salomona izrekao je drugim riječima sv. Stjepan u svom govoru pred velikim vijećem. Vidi Dj. apost., 7, 1—50.

5. OČEKIVANJE SPASITELJA

U ovom našem pregledu starozavjetne povijesti vidimo neke osobe i događaje, no ne vidimo jasno jedne vrlo važne stvari: ne vidimo, kako je Stari Zavjet bio priprava na obećanog Mesiju (Spasitelja), kako su neke stvari i neke zgode označivale budućeg Spasitelja te kako su neki Bogom nadahnuti ljudi (proroci) unaprijed navijestili dolazak Spasiteljev. Stoga nam je potrebno, da se time zabavimo u posebnom poglavlju.

Na tri načina govori Sveto Pismo Starog Zavjeta o budućem Spasitelju: a) tako da spominje obećanja, što ih je Bog dao nekim izabranim ljudima; b) tako da navodi proročanstva nekih Bogom nadahnutih ljudi; c) tako da pripovijeda o nekim osobama ili stvarima, koje su bile predslike (tipovi) budućeg Spasitelja.

Mesijanska obećanja

Mesijanskih obećanja ima sedam. Prvo je obećanje dano našim praroditeljima u raju zemaljskom: ono veli samo to, da će doći Otkupitelj, ali ne kaže, ni iz kojeg naroda, ni u kojem će mjestu, ni u koje će vrijeme doći očekivani Spasitelj. — Drugo obećanje, dano patrijarhi Abrahamu, kaže, da će Spasitelj doći iz Abrahamova plemena (a ne iz kojeg drugog naroda). Treće je obećanje dano Izaku, da će Spasitelj izaći od njega (a ne od Ismaela, sina Abrahamova od druge njegove žene Agare). — Četvrto je obećanje dano Jakobu; ono veli, da će

Spasitelj proizaći iz Jakobova potomstva, a ne Ezavova.

Peto obećanje dano je Judi; ono obećaje dolazak Spasitelja iz plemena Judina (a ne iz plemena Rubenova ni Simeonova ni Benjaminova). S tim obećanjem spojeno je i proročanstvo o vremenu, kada će po prilici doći Spasitelj: »Ne će se oduzeti žezlo od Jude ni vođ od bedra njegova, dok ne dođe onaj, koji treba da bude poslan i koji će biti očekivanje narodima.«

Šesto obećanje, dano Mojsiji, veli ujedno, da će obećani Mesija biti prorok poput Mojsija.

Sedmo obećanje dano je kralju Davidu te kaže, da će Spasitelj doći iz porodice Davidove.

Mesijanska proročanstva

Nisu svi proroci, koje smo spomenuli, svoja proroštva zabilježili a nisu svi ni proricali baš o budućem Spasitelju. Stariji proroci kao Samuel, Natan, Ilija, Elisej i drugi, kojih nam ni imena nisu poznata, samo su najbliže događaje proricali, a njihova su proroštva većinom drugi zabilježili.

Od onih proroka, kojih smo imena naveli u 3. poglavlju, četvorica se zovu veći proroci, jer su više proricali. To su: Izaija, Jeremija, Ezekijel i Danijel. Ostali se nazivlju manji proroci. Vremenom posljednji od proroka jest Malahija, koji je živio oko godine 450. prije Krista. Osim svih ovih proroka i kralj David ujedno je i velik prorok: mnogi njegovi

psalmi jesu proročki psalmi. No on se ne ubraja ni u jedan red prije spomenutih proroka, jer je bio kralj pa nije vršio proročke službe poput drugih proroka.

Navest ćemo ukratko samo nekoliko mesijanskih proročanstava s oznakom knjige i poglavlja, u kojemu se opširno nalaze.

Spasitelj će se roditi u Betlehemu (Miheja 5) od Djevice (Izaija 7) iz plemena Davidova (II. knjiga Kraljeva 7, Izaija 11, Jeremija 23) Spasitelj će morati bježati u Misir i odanle se opet vratiti (Oseja 11); prigodom njegova rođenja bit će ubijena mnoga djeca (Jeremija 31).

Mesija će biti Sin Božji, Bog i čovjek, velik prorok i učitelj (Psalmi i Izaija 35.) i veliki prorok i učitelj (Psalmi i Izaija 35) i

On će biti kralj novog kraljevstva (dakako duhovnoga; Jeremija 23), koje se ne će moći razoriti i koje će obuhvaćati sva ostala kraljevstva (Danijel 2).

O muci Spasiteljevoj prorekli su proroci ovo: on će biti prodan za 30 srebrenika (Zaharija 11), jedan će ga učenik izdati a ostali u muci njegovoj ostaviti (Psalam 40 i Zaharija, 13). Bit će ponižen, bičevan, popljuvan, trnjem krunjen, žuči i octom napojen, bit će mu probodene ruke i noge i umrijet će među zločincima (Psalam 21, 68, i 72, Izaija 50, i 53).

O proslavi Mesijinoj: Njegovo tijelo ne će struhnuti (Psalam 15), on će se u nebo povratiti (Psalam 67). Njegov će se nauk iz Jerusalema po cijeloj zemlji raširiti (Joel 2,

Izaija 2). Židovski narod prestat će biti izabranim narodom (Danijel 9), bit će raspršen među sve narode (V. knj. Mojsijeva 28); grad Jerusalem bit će razoren, hram će biti razvaljen te se ne će više nikada sagraditi (Danijel 9).

O proširenju Crkve Kristove: Poganski narodi cijele zemlje unići će u kraljevstvo Mesijino (Psalam 21); Mesija će ustanoviti novu nekrvnu žrtvu, koja će se prikazivati na svim mjestima zemlje (Malahija 1, Izaija 4).

Napokon vrijeme, kada će se to sve dogoditi, označili su točno proroci Danijel i Agej Dan. 9, 24. — Ag. 2, 8 sl.).

Kad se već približavao svršetak sužanjstva babilonskog, javi se proroku Danijelu za vrijeme molitve i večernje žrtve arkanđeo Gabrijel i reče mu: »Sedamdeset je sedmica odbrojeno narodu tvojemu i svetom gradu tvojemu, da se svrši prijestup i da se dokonča grijeh i da se istrijebi bezakonje i da se dovede pravda vječna i da se pomaže Sveti nad svetima. Znaj dakle i pazi: Od izlaska riječi, da se opet sazida Jerusalem, do Krista vođe bit će sedam sedmica i šezdeset i dvije sedmice: i opet će se sagraditi ulica i zidovi u tjeskobi vremena. I poslije šezdeset i dvije sedmice pogubljen će biti Krist, i narod, koji će ga se odreći, ne će biti više njegov narod. I grad i svetinju razorit će narod s vođom, koji će doći; i svršetak će njegov biti pustoš i poslije svršetka rata određeno opustošenje. Utvrdit će pak zavjet (ugovor) mnogima u sedmici jednoj, i u polovini sedmice prestat će prinos i žrtva; i bit će u hramu mrzost opustošenja i do kraja i svršetka ostat će opustošenje.«

Sedmice, o kojima govori proročanstvo, jesu razdoblja od sedam godina, kao što se to razumijeva i inače katkad u židovskom računanju (na pr. kod jubilarnih godina, *III. Mojs. 25, 8)*. Kir je godine 536. dopustio Židovima da sagrade samo Jerusalem i hram, ali ne zidove oko grada. Istom kralj Artakserkse I. dopusti go-

dine 457. (ili 453.), da se podignu i zidine oko grada Jerusalema. Ako dakle računamo sedmice počevši od te Artakserksove naredbe, dobijemo godine rođenja i smrti Spasiteljeve s onom točnošću, koja je uopće moguća kod događaja iz starije povijesti.

A kad su Židovi nakon povratka iz ropstva počeli opet graditi hram, starci, koji su vidjeli prijašnji veličanstveni hram Salomonov, uzeše glasno plakati. Već kod postavljanja temelja uvidješe, da ovaj hram ne će ni izdaleka biti tako lijep kao onaj prijašnji. Prorok Agej tješio ih je time, što će u taj hram ući Spasitelj i stoga će taj hram biti slavniji od prvoga: »Doći će onaj, koji ima doći, koga žele svi narodi, i napunit ću ovaj dom slave, veli Gospodin nad vojskama. Slava će ovoga doma posljednjega biti veća nego onoga prvog« (Agej 2).

Taj drugi hram je razoren godine 70. poslije Krista od rimskog vojskovođe Tita i poslije toga vremena nije više nikada sagrađen. Agejevo proroštvo nije prema tome onako točno označilo vrijeme dolaska Spasiteljeva kao Danijelovo. No ako ono i ne označuje potanko godinu dolaska Mesijina, svakako je po njemu jasno, da Mesija ne će više doći iza razorenja onoga hrama, koji su u Agejevo doba Židovi gradili a koji je Tito 580 godina kasnije dao porušiti.

Predslike Mesijine

Kao što je cijeli Stari Zavjet bio priprava na Novi Zavjet, tako su i neke pojedinačne osobe i stvari bile na svoj način priprava i slika (predslika, tip) glavne osobe Novoga Zavjeta, Isusa Krista, njegovih djela i ustanova.

Te su predslike bili: A b e l, prvi pravednik među ljudima — N o a, pravednik i izbavitelj roda ljudskoga od propasti — M e l h i s e d e k, kralj mira i svećenik — I z a k, nevina i strpljiva žrtva — zatim Jakob, Josip, Mojsije, Job, Jozua, David, Salomon, prorok Ilija, Jona . . . Vazmeno janje te mjedena zmija odnose se na muku Isusovu, a čudesna mana u pustinji slika je presvete Euharistije.

Židovi a osobito njihovi svećenici dobro su znali, što naznačuju navedena obećanja i proroštva. Tako na primjer kada su mudraci s istoka došli u Jerusalem i raspitivali se za novorođenoga Kralja židovskoga, veliki svećenici i književnici narodni rekoše, da se ima roditi u Betlehemu, jer je p r o r o k t a k o n a p i s a o: »I ti Betleheme, zemljo Judina, nisi nipošto najmanji među kneževskim gradovima Judinim: jer će iz tebe izići knez, koji će vladati narodom mojim Izraelom« (Matej 2, 6).

*

15. *Kako se Bog smilovao ljudima iza istočnog grijeha?*
Bog se je smilovao ljudima tako, da im je obećao Spasitelja, koji će ih izbaviti od grijeha te im opet pribaviti milost i pravo na nebo.

16. *Komu je najprije Bog obećao Spasitelja?*
Bog je najprije obećao Spasitelja prvim ljudima, odmah čim su sagriješili.

17. *Po kome je Bog kasnije ponavljao to obećanje?*
Bog je to obećanje ponavljao po patrijarsima i prorocima, koji su mnogo toga unaprijed kazali o Spasitelju, koji će doći.

6. RAZLOZI VJERE

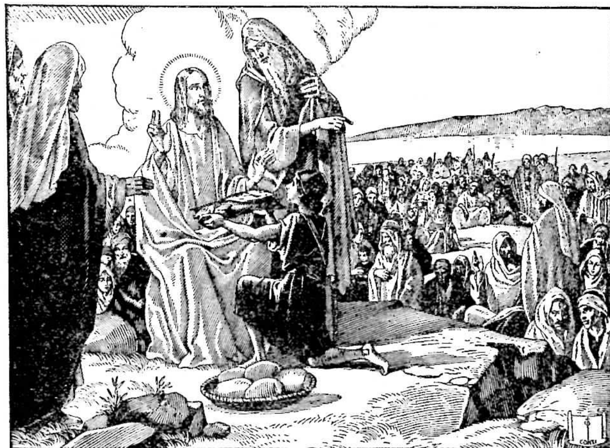
Na upit, što ga je Pilat postavio Isusu: »Dakle si ti kralj?« Isus odgovori: »Ti govoriš (pravo): ja jesam kralj. Ja sam se zato rodio i došao na svijet, da svjedočim istinu; svaki, koji je od istine, sluša glas moj« (Ivan 18, 37).

Bog je vječna i neizmjerna istina, riječ Božja je istina, objavljena vjera a napose katolička vjera jest istina.

Istina je nekad tako jasna, očigledna, te ne treba nikakovih dokaza; nekad opet, da uzmognemo razborito prihvatiti nešto kao istinu, tražimo dokaze i razloge. Objavljena vjera po bitnosti svojoj sadržaje mnoge stvari, koje nam nipošto nisu očigledne, pa ipak naša vjera mora da bude razborita, to jest treba da vjerske istine prihvaćamo ne slijepo nego na temelju nekih razloga.

Vjerske istine su nadosjetne, stoga ih ne možemo obrazložiti laganim načinom, onako recimo, kao što ustanovljujemo toplinu pogledavši na toplomjer; ne možemo ih ni vlastitim umovanjem izvesti, kao što na primjer iz stranice istostranična trokuta proračunamo njegovu visinu.

Preostaje nam dakle jedino drugi način, nešto dulji: da se ponajprije uvjerimo o vjerodostojnosti onih, koji napisaše svete knjige. To su bili ljudi, koji su mogli i htjeli u svojim spisima napisati istinu i koji su je doista napisali; knjige, što se njima pripisuju, zaista su i od njih napisane; te knjige su do nas došle (iako u prepisima i prijevodima) neiskrivljene. Tim se istraživanjima bave posebne znanosti i učeni stručnjaci, katolički i nekatolički, i to ne u tajnim sjednicama već svoja djela predaju javnosti, pa ako tko znade bolje, slobodno mu je iznijeti svoje mišljenje i svoje prigovore. Na taj način možemo biti uvjereni, da su knjige Svetog Pisma zaista vjerodostojne, daleko više vjerodostojne nego spisi Platonovi, Virgilijevi i Tacitovi.

Isusova čudesa dokaz su njegova božanskog poslanja: Isus nahrani preko 5.000 ljudi sa 5 hljebova i 2 ribe

Pa ako se u Svetom Pismu kaže, da je Mojsije primio od Boga deset zapovijedi, ili da je Isus Krist obećani Spasitelj, ove tvrdnje imaju opet svoje posebno obrazloženje: to su č u d e s a, što su ih oni činili za potvrdu svoje nauke, i p r o r o š t v a, koja su izrekli, te koja su se ispunila. Prava čudesa i proroštva ne mogu biti bez Boga ili posebne pomoći Božje, a služe jedino za proslavu Božju i potvrdu istine. Da li se je čudo zbilo ili da li je neko proroštvo Mojsije ili Jeremija ili Isus izrekao, ustanovljuje se onako, kao što se ustanovljuju druge činje-

nice. Slično se također može, barem redovno, uz neku pomnju raspoznati neko čudo od prividnog čuda, lažnog proroštva i raznih čarolija.

Prve godine vladanja Joakimova (on je vladao od 610. do 599. pr. Kr.) prorekao je Jeremija, da će jerusalemski hram biti razvaljen; tri godine kasnije prorekao je, da će babilonski kralj zauzeti i opustošiti svu zemlju judejsku, odvesti narod u ropstvo i to ropstvo da će trajati 70 godina. Drugi neki nazovi-proroci govorili su protivno. Jeremija je radi svojih riječi bio smatran neprijateljem države, bačen u blatnu jamu, u zatvor, i inače mučen; njegov je proročki spis kralj Joakim razderao i bacio u vatru, no Jeremija nije odustajao od proricanja i njegovo se proroštvo točno obistinilo. Ovakovo proroštvo može zabacivati samo onaj, tko iz nekih predrasuda uopće ne će da prizna mogućnost proročanstva.

Lazar, brat Marte i Marije, bolovao je teško u Betaniji. Sestre njegove obavijeste o tom Isusa. Dva dana kasnije pođe Isus u Betaniju sa svojim apostolima, nakon što ih je upozorio, da je Lazar umro te da će ga on uskrisiti. Lazar je zaista bio već umro i sahranjen. Isus ga uskrisi pred mnogim svjedocima, među kojima su bili neki protivnici Isusovi. Nakon nekog vremena došao je Isus opet u Betaniju u kuću Lazarevu na večeru, a Lazar je bio jedan od onih, što su bili s njime za stolom. — Sve okolnosti pokazuju, da je to pravo čudo, koje se nikako ne može protumačiti čarolijom ili sugestijom.

Naša vjera ima dakle svoje razloge i svoje opravdanje, ali je mudrost Božja tako uredila, da kod vjere sudjeluje i dobra v o l j a čovječja. Mi ostajemo psihološki slobodni, da objavljenim istinama dademo svoj pristanak ili da ga uskratimo, i to ponajprije zato, što se kraj svijetla riječi Božje i njezinih dokaza nalazi uvijek i nekojih nejasnosti, te tako čovjek vjerujući može da vrši kreposne i zaslužne čine. Drugo sto-

Isusova čudesa dokaz su istinitosti njegove nauke: Isus uskrisuje od mrtvih Lazara

ga, što za vjeru kao i za druge spoznaje treba nekog truda i napora, a čovjek može da se ne podvrgne tome naporu. Nadalje i zato, što je u našoj vlasti, da se klonimo ili ne klonimo svega onoga, što bi nam vjeru moglo oslabiti. »Vjera Isusova ne svijetli u svojoj istinitosti tako silno, te bi svakoga prisililo, da je prizna; no ona ipak svijetli tako jasno, te je svaki čovjek, koji ima dobru volju, mora spoznati kao božansku« (T. Pesch).

Vjera i sve dužnosti s njome spojene ostavljaju nam, kako rekosmo, psihološku slobodu, ali nam ne ostavljaju m o r a l n e s l o b o d e nego nam naprotiv nameću moralnu obvezu, da prihvatimo vjeru i podvrgnemo se dužnostima. Bez psihološke slobode moralna obveza nema svoga temelja ni smisla; a naši čini, bili

oni u skladu ili u neskladu s nekim obvezama i zakonima, nit bi zasluživali nagradu ni kaznu, ni pohvalu ni ukor, kad ne bismo imali psihološke slobode, koju obično nazivljemo jednostavnim imenom: sloboda volje.

Iz rečenoga lako razabiremo, da vjera nije samo neko, makar i plemenito čuvstvo, neki neodoljivi nagon, nešto podsviješno itd., kao što si to neki zamišljaju. Vjera doduše ne može biti bez nekih dobrih čuvstava, no u tome nije njezina bitnost. A izraz »nagon« može u ovom predmetu samo to da znači, da je za čovjeka posve prirodna stvar vjerovati, a ne vjerovati da se protivi samoj naravi ljudskoj, njezinim temeljnim težnjama i obvezama. Mačka i pas nemaju ni vjere niti kakvog nagona prema vjeri. A nije napokon vjera ni plod neke posebne, nepoznate i neodređene duševne moći, koju moderni zovu podsvijest, nego je ona plod najodličnijih duševnih moći čovječjih, naime razuma i volje.

Vjera i znanost ne mogu biti u opreci i protuslovlju; to jest prava i ispravno shvaćena vjera te prava, sigurna znanost. Takova je vjera istina, takova znanost jest istina, a istina ne može da bude u protuslovlju s istinom. Crkveni sabor vatikanski veli o toj stvari: »Ako vjera i stoji nad razumom, to ipak ne može nikada doći do pravog nesuglasja među vjerom i razumom, jer onaj isti Bog, koji objavljuje vjerske tajne i ulijeva vjeru, stavio je u ljudski duh svijetlo razuma; i Bog ne može sam sebi biti nedosljedan, niti istina može ikada istini protusloviti. Prividno pak protuslovlje dolazi poglavito odatle, što se ili vjerske dogme ne shvaćaju i ne tumače u crkvenom duhu, ili što se razne izmišljotine i nazori prodaju kao sigurne razumne spoznaje. I ne samo da vjera i razum ne mogu biti nikad u protimbi, nego se oni pače međusobno pomažu, jer razum

dokazuje temelje vjere i njezinim svijetlom rasvijetljen stvara znanost o božanskim stvarima, dok vjera čisti i čuva razum od zabluda i obogaćuje ga mnogostrukim znanjem.«

Nevjera pak ima drugdje svoje uzroke: to su oholost, nemarnost i površnost, nećudoredni život, zanemarivanje religioznih dužnosti osobito molitve, i tome slično. »Čovjek prosta i neizobražena duha stane se odmah hvastati svojim bezvjerjem, čim što ne može da razumije, i zabacuje sve kao laž, što nadilazi njegovo shvaćanje. Tako se skupa druže skrajno neznanje i golema oholost« (Sv. Ćiril Aleksandrijski). — »Ja bih želio vidjeti jednog trijeznog, umjerenog pravednog i čistoga čovjeka, koji bi nijekao opstanak Božji i besmrtnost duše — on bi barem bio nepristran; ali takova čovjeka uopće nema« (La Bruyère). Slično govore Plato (u knjizi o zakonima), Ciceron (u djelu De natura deorum), sv. Ivan Zlatousti, sv. Augustin — prema tome nevjernost, osobito u srednjoj dobi, nit je kakova novost ni duhovitost.

Nó jerbo je težnja za nekim vjerovanjem priređena čovjeku, to onaj, koji ne vjeruje u vjerske istine, počinje vjerovati u besmislice: u broj trinaest, u potkovu, dim od svijeće; ne vjeruje u besmrtnost duše, a boji se noću proći pokraj groblja. To su oni, o kojima veli sv. Pavao: »Odvratit će uši od istine a okrenut će se bajkama« (2. Tim. 4, 4).

»Polovično i površno znanje udaljuje od Boga, a prava i ozbiljna znanost vodi k Bogu« — rekao je Bacon Verulamski prije tri stotine godina, a to vrijedi i za naše doba.

7. »BRAT JE MIO, KOJE VJERE BIO«

Poznata i otrcana krilatica, koja nekad znači previše a nekad premalo.

Ona nekad znači, da je vjera posve nuzgredna stvar, te da su sve vjere jednako dobre. Prvo je neispravno, a drugo je pravi besmisao.

Ne mogu biti jednako dobre i istinite vjere, od kojih jedna uči, da su u Bogu tri osobe, a druga to niječe; ili od kojih jedna veli, da je obećani Mesija već došao na svijet, a druga veli, da još nije došao; ili od kojih jedna uči, da je Isus zaista prisutan u Presv. Oltarskom Sakramentu, a druga kaže, da je Euharistija samo simbol, slika i spomen na Spasitelja; ili od kojih jedna uči, da postoji čistilište, a druga to isto niječe.

Razne vjere mogu biti samo toliko dobre i istinite, koliko sadržavaju zajednički temelj n a r a v n e r e l i g i j e i s njom spojenog n a r a v n o g z a k o n a.

»Brat je mio, koje vjere bio« označuje nekad vjersku snošljivost (toleranciju), a to je opet premalo za katolika. Katolička vjera uči, da ljubimo ne samo b r a t a nego s v a k o g č o v j e k a, pa i neprijatelja; uči nas ne samo da ga »snosimo«, trpimo, već da ga l j u b i m o k a o s a m a s e b e. Mi poštivamo tuđe mišljenje i uvjerenje ali ne odobravamo njegove zablude; a ako zabacujemo njegove vjerske zablude, ne ćemo ga radi vjere mrziti ni progoniti. Pa ako koja katolička država kažnjava i progoni jednu ili drugu vrstu inovjeraca, ne progoni ih radi same vjere, nego zato što ne će da plaćaju poreze i služe u vojsci, ili što nedopuštenim načinom hoće da prošire svoje zablude, ili što su radi kojeg drugog razloga pogibeljni i štetni po državu i opći društveni poredak.

»Izvan Crkve nema spasenja«. — Budući da je jedina katolička vjera prava vjera, koja ljude vodi spasenju, jasno je, da se ne mogu spasiti oni, koji ne pripadaju Crkvi katoličkoj. No ovo prastaro katoličko načelo nema se opet tako shvatiti, kao da su baš svi nekatolici osuđeni na pakao. Nego izvan Crkve i vjere katoličke nema spasenja za one odrasle, k o j i s v o j o m k r i v n j o m ne će da priznaju katoličke nauke pa u tom raspoloženju ostanu do smrti. Oni pak, koji su uvjereni, da je njihova vjera prava, pa po toj vjeri žive, za grijehe se kaju i Boga poštuju, kako znadu i kako ih njihova vjera uči, takovi se ipak mogu spasiti, kao što su se spasili pravedni Job i Ninivljani izvan Mojsijeve vjere. Ni malodobna nekrštena djeca ne će trpjeti muke paklene, ali ne će moći uživati vrhunaravno blaženstvo, kad ga ničim nisu zaslužili. Bog ne traži ni od koga ono, što mu nije moguće.

Obred

Posve je druga stvar, kad se radi o raznim obredima to jest načinima, kako da se jedna ista prava vjera izvana očituje bogoštovnim činima. Ima bez sumnje nekih obreda, kojima se Bog više pogrđuje nego časti: to su poganski i praznovjerni obredi, za koje je jasno, da se moraju osuditi.

Katolički obredi su u sebi velika i važna stvar, no u poredbi sa samom vjerom ipak su od daleko manje važnosti. Za vjeru nije bitno, da li se Gospodin Bog poštuje grčkim ili latinskim ili staroslavenskim jezikom, da li sveta Misa traje pol sata ili četvrt sata dulje, da li se neka svetkovina slavi trinaest dana prije ili kasnije. Ima tu, razumije se, uvjeta i granica: obredi treba da su zakonito potvrđeni od crkvenog poglavarstva.

Tako su obredi grkokatoličke Crkve jednako sveti i časni kao i obredi rimokatolički. Zato

rimokatolik, iako se uglavnom mora držati svog obreda, napose u nekim posebnim slučajevima (krštenje, sveta Popudbina, sveti Red, ženidba) može posve slobodno slušati svetu Misu i primati svetu Pričest u grkokatoličkoj crkvi i po grkokatoličkom obredu. Isto tako grkokatolik po rimokatoličkom obredu u istim slučajevima (Crkveni Zakonik, kanon 866. i dr.).

*

18. *U kojoj se vjeri može čovjek spasiti?*
Čovjek se može spasiti samo u pravoj vjeri, koju je Krist, naš Gospodin, učio.
19. *Gdje je prava vjera, koju je Krist učio?*
Prava vjera, koju je Krist učio, samo je u Crkvi katoličkoj.
20. *Zašto je samo u Crkvi katoličkoj prava vjera?*
Prava je vjera samo u Crkvi katoličkoj zato, jer je samo katolička Crkva od Isusa Krista i od apostola vjeru dobila i nepokvarenu sačuvala.

8. POZNAVANJE I PRIZNAVANJE VJERE

Kao što je svaki odrasliji čovjek dužan nastojati da upozna pravu vjeru te da je prihvati, tako ima i svaki odrasliji kršćanin-katolik dvije slične dužnosti prema svojoj vjeri, koju je s milošću Božjom uglavnom spoznao i prihvatio.

Poznavanje katoličke vjere

Bog nam je dao pamet i razum, ne samo da učimo i pamtimo razne svjetske stvari, nego u prvom redu da upoznamo najvažnije od svega, naime njega i vjeru od njega objavljenu. »Bez vjere nije moguće ugoditi Bogu, jer onaj,

koji hoće, da dođe k Bogu, valja da vjeruje, da ima Bog i da plaća onima, koji ga traže«. Tako piše sv. Pavao u poslanici Hebrejima (11, 6), i to je bezuvjetno najmanje, što treba da na svoj način znade o Bogu i poganin, ako hoće da se spasi.

No kršćanin-katolik treba već prema okolnostima, u kojima se nalazi (starost, pismenost, odgoj i t. d.) da znade i tajnu Presv. Trojstva i Otkupljenja, da znade apostolsko Vjerovanje, deset Božjih zapovijedi, Očenaš, najvažnije stvari o svetim Sakramentima, barem onda, kad ih želi primiti, i slično.

»Žalosna je pojava — veli sv. Augustin — da ljudi tako mnogo znadu o stvorenjima a tako malo o Stvoritelju; tako mnogo o svjetovnim stvarima a tako malo o vjerskim istinama.«

Priznavanje vjere

Katolik ponajprije ne smije svoju vjeru nikada ni zbiljski ni prividno zanijekati (pretvarati se, kao da nije katolik, iako u srcu ostaje), niti išta učiniti, što bi značilo zatajivanje ili prezir vjere. Spasitelj je ozbiljno rekao: »Tko mene zataji pred ljudima, zatajit ću i ja njega pred Ocem svojim, koji je na nebesima« (Mt. 10, 33). Takovi ponovno razapinju Sina Božjega, veli sv. Pavao (Hebr. 6, 6). Teško griješe, koji se zbog ženidbe ili službe ili novca odriču katoličke vjere: oni za prolazno dobro prodaju neprocjenivo blago svete vjere i za vremenito blagostanje dovode u strašnu opasnost svoje vječno blaženstvo.

Kako treba da katolik izravno baš priznaje svoju vjeru, za to nema posebnog zakona ni propisa: sav život katolika i njegova djela treba da to na neki način svjedoče. Napose pak očitujemo svoju vjeru znakom svetoga Križa, pa kršćanskim lijepim pozdravom »Hvaljen Isus«, time da u kući imamo raspelo ili koju svetu sliku, da idemo k službi Božjoj, postimo u određene dane i obdržavamo ostale crkvene zapovijedi.

Nipošto pak nije potrebno svoju vjeru upadno i nerazborito isticati u običnim zgodama svagdanjeg života, koje nemaju nikakovog posebnog značenja: time bismo drugima dosađivali, a svoju vjeru i sebe možda i ruglu izvrgavali. Pa i ako bi nas tko upitao, koje smo vjere, možemo mu nekad mirno odgovoriti: »To je moja briga, što se tebe tiče?« kao što bismo možda odgovorili na neumjesna pitanja, da li imamo novaca u banci i slično. Ali pred zakonitom vlašću moramo točno priznati svoju vjeroispovijest.

S v a k i j e č o v j e k dužan poznavati i priznavati pravu vjeru. Nije vjera samo za žene i djecu, za siromahe, i priprosti narod; vjera je isto tako i za odrasle m u š k a r c e i m u ž e v e, z a b o g a t a š e i z a u č e n j a k e, z a s v e b e z r a z l i k e. Svima nam je Bog na jednaki način stvoritelj i gospodar, od svih traži on, da vjeruju u njega i da mu služe. Pa ako tko ima više bogatstva ili znanja, to znači, da ima više Božjih darova te je stoga više obvezan da Bogu služi.

Nije dosta biti samo »p o š t e n č o v j e k« to jest ne krasti, ne lagati, ne ubijati — to je sve samo početnička i nepotpuna ćudorednost, a ni ona ne može redovno biti stalna ni čvrsta, ako se ne temelji na objavljenoj religiji.

Ako je tko po nesreći o t p a o o d v j e r e ili posve zanemario religiozne dužnosti, ne preostaje mu drugo, već da svoj grijeh okaje i pravovremeno se povrati vjerskom životu.

*

21. *Kakova treba da nam je vjera?*
Vjera treba da nam je: cjelovita, tvrda, stalna, živa.
22. *Kad nam je vjera cjelovita?*
Vjera nam je cjelovita, kada vjerujemo sve ono, što nam Crkva katolička predlaže vjerovati.
23. *Kad nam je vjera tvrda?*
Vjera nam je tvrda, kada vjerujemo ništa ne sumnjajući.
24. *Kada nam je vjera stalna?*
Vjera nam je stalna, kada volimo izgubiti sve pa i isti život nego odstupiti od vjere.
25. *Kada nam je vjera živa?*
Vjera nam je živa, kad živimo po vjeri, to jest čuvamo se grijeha a činimo dobro, kako nas vjera uči.
26. *Je li dosta samo srcem vjerovati?*
Nije dosta samo srcem vjerovati, nego treba vjeru i izvanjskim načinom pokazivati.
27. *Kakvim znakom kršćanin katolik pokazuje svoju vjeru?*
Kršćanin katolik pokazuje svoju vjeru osobito znakom svetoga križa.

Napomena. — Svaka religija, kao što je već prije rečeno, obuhvata vjerske istine, ćudoredni život i štovanje Boga raznim bogoštovnim činima. Tako i katolička vjera. Zato ćemo i u ovoj knjižici u ostalim njezinim dijelovima govoriti: o vjerskim istinama, o obdržavanju zapovijedi, o izbjegavanju zla ili grijeha, o milosti Božjoj i sredstvima za spasenje te napokon o molitvi i drugim bogoštovnim činima.

DRUGI DIO: VJERSKE ISTINE

1. VJEROVANJE APOSTOLSKO

Nakon što je Spasitelj naš Isus Krist kroz tri godine naučavao svetu vjeru u Palestini, poslao je svoje apostole, da je propovijedaju po cijelome svijetu. Oni su taj nalog Isusov izvršili te su se razišli po raznim krajevima zemlje i naučavali svetu vjeru jedni dulje, drugi kraće vrijeme, a nekoji su od njih napisali i knjige, koje nazivljemo Sveto Pismo.

Ono, što su apostoli naučavali, sadržano je ukratko u Vjerovanju apostolskom. Na spomen i počast dvanaestorice apostola običajemo dijeliti Vjerovanje apostolsko u dvanaest članaka, to jest dvanaest malih odlomaka.

Vjerovanje apostolsko glasi:

1. *Vjerujem u Boga, Oca svemogućega, Stvoritelja neba i zemlje.*
2. *I u Isusa Krista, Sina njegova jedinoga, Gospodina našega;*
3. *koji je začet po Duhu Svetom, rođen od Marije Djevice,*
4. *mučen pod Poncijem Pilatom, raspet, umro i pokopan;*

5. *sašao nad pakao, treći dan uskrsnuo od mrtvih;*
6. *uzašao na nebesa, sjedi o desnu Boga Oca svemogućega;*
7. *odonud će doći suditi žive i mrtve.*
8. *Vjerujem u Duha Svetoga,*
9. *svetu Crkvu katoličku, općinstvo svetih,*
10. *oproštenje grijeha,*
11. *uskrsnuće tijela,*
12. *život vječni. Amen.*

Vjerovanje apostolsko obuhvaća ponajprije pet temeljnih istina, što ih je svaki kršćanin dužan poznavati; a zatim i ostale istine, koje kršćanin katolik treba malo pomalo da upozna i razumije.

Temeljne istine kršćanske vjere jesu ove:

1. Samo je jedan Bog.
2. Tri su božanske osobe.
3. Bog je sve stvorio, sve uzdržava i upravlja.
4. Sin je Božji postao čovjekom te nas je svojom smrću na križu otkupio.
5. Bog dobro vijekom nagrađuje, a zlo vijekom kazni.

*

Napomene. — Neki vele, da su vjerovanje apostolsko sami apostoli doslovno sastavili i to tako, da je sveti Petar rekao: »Vjerujem u Boga Oca svemogućega, Stvoritelja neba i zemlje«, drugi apostol da je dodao drugi članak, treći dodao treći članak i t. d. No to je samo legenda ili pobožna priča; ne smijemo si baš ovako naivno zamišljati postanak Vjerovanja apostolskog.

Grkokatolici imaju nešto dulje Vjerovanje, koje se zove Nikejsko-carigradsko, a počinje riječima: »Vjerujem u jednoga Boga, Oca Svedržitelja, Stvoritelja neba i zemlje, svega vidljivoga i nevidljivoga«... (staroslovenski: Vjeruju vo jedinago Boga, Otca vsederžitelja, tvorca neba i zemlji, vidimih že vsjeh i nevidimih... Ovo se Vjerovanje zato zove Nikejsko-carigradsko, jer su sveti Oci na crkvenom saboru u Nikeji (godine 325.) nadopunili i točnije izrazili drugi članak Vjerovanja apostolskog proti krivovjercu Ariju, a na saboru u Carigradu (godine 386.) isto tako točnije izrazili osmi članak Vjerovanja proti krivovjercu Makedoniju. I ovo se Vjerovanje dijeli na dvanaest članaka, pa se samo riječima ponešto razlikuje od Vjerovanja, kojim se služe rimokatolici a u stvari je isto Vjerovanje. Međutim i rimokatolici mole kod svete Mise nikejsko-carigradsko Vjerovanje.

Na sličan način naći će se u nekim knjigama drugačije nabrojene temeljne vjerske istine, na primjer: 1. samo je jedan Bog. — 2. Tri su božanske osobe: Otac, Sin i Duh Sveti. — 3. Sin je Božji postao čovjekom te nas svojom smrću na križu otkupio. — 4. Bog je pravedan sudac, koji dobro vijekom nagrađuje a zlo vijekom kazni. — 5. Čovječja je duša besmrtna. — 6. Milost Božja čovjeku je za spasenje potrebita.

I tu je ista stvar izrečena samo nešto dulje ili kraće ili drugim riječima, koje nipošto nisu u međusobnoj opreci.

*

28. *Gdje je ukratko sadržano, što treba da znamo i vjerujemo?*

Što treba da znamo i vjerujemo, sadržano je ukratko u Vjerovanju apostolskom.

29. *Zašto se to Vjerovanje zove apostolsko?*

Zove se zato apostolsko, jer dolazi od apostola, to jest sadržaje ukratko nauku, koju su apostoli propovijedali.

30. *Kako glasi Vjerovanje apostolsko?*

Vjerujem u Boga, Oca svemogućega... (Grkokatolici će reći: Vjerujem u jednoga Boga, Oca svedržitelja... ili staroslovenski: Vjeruju v jedinago Boga...)

2. BOG I BOŽJA SVOJSTVA

Razumno umovanje kazuje nam već, da Bog postoji; ono nas vodi i do spoznanja nekih Božjih svojstava (kao što je rečeno na str. 9—11). Sveta vjera pak nadopunjuje i usavršuje naše naravno znanje o Bogu i uči nas, da je Bog samo jedan, da je on neizmjerno savršen duh, koji ima razum i slobodnu volju a nema tijela.

Pa i kad Sveto Pismo govori o Božjim očima, ušima, rukama; ili kad se u slikama prikazuje Bog u ljudskoj prilici, to biva samo zato, jer je taj način za nas prikladniji, da se tako izrazimo i da na taj način bolje predočimo svojstva ili savršenosti Božje.

31. *Koja savršenstva Božja treba da osobito pamtimo?*
Treba da osobito pamtimo ova savršenstva Božja: Bog je jedan, vječan i nepromjenljiv, svudašnji i sveznajući, premudar i svemogući, on je neizmjerno svet i pravedan, dobrostiv i milosrdan, istinit i vjeran.

32. *Ima li više nego jedan Bog?*
Nema; samo je jedan Bog.

33. *Je li Bog počeo kada živjeti?*
Bog nije počeo živjeti niti će prestati živjeti; on živi odvijeka dovijeka.

34. *Gdje je Bog?*
Bog je svugdje; na nebu, na zemlji i na svakom mjestu.

35. *Zna li Bog sve?*
Bog znade i vidi sve; pa i ono, što mislimo.

36. *Možemo li mi Boga vidjeti?*
Mi ne možemo Boga vidjeti, jer je Bog duh i nema tijela.

37. *Može li Bog sve učiniti?*
Bog može učiniti sve, štogod hoće.

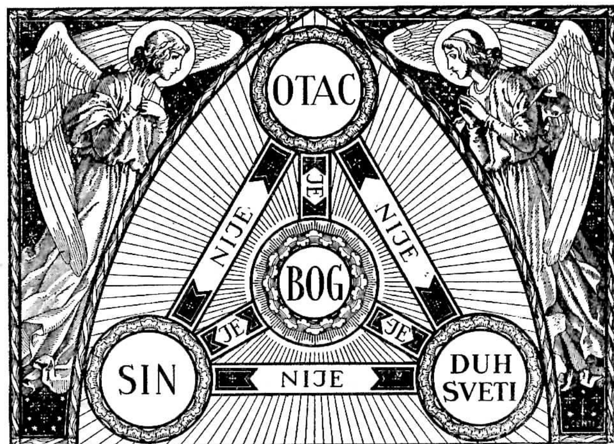
38. *Kako zovemo Boga zato, što može sve učiniti?*
Zato, što Bog može sve učiniti, zovemo ga svemogući.

3. PRESVETO TROJSTVO

Sveta vjera nas uči nadalje, da su u Bogu tri osobe: Otac, Sin i Duh Sveti, a ipak je samo jedan Bog, jedna božanska narav.

Riječ »narav« znači uopće ili glavno svojstvo, koje je temelj drugim svojstvima, ili skup raznih svojstava i temelj djelovanja. Osoba je opet svako zasebno razumno biće (svaki čovjek je osoba, anđeo je osoba; no ljiljan, lav, sunce ... nisu osobe, jer nisu razumna bića). Kod

Slikovit prikaz tajne Presv. Trojstva

ljudi je svaki čovjek posebna osoba i svaki čovjek ima svoju posebnu narav. »Koliko ljudi toliko ćudi«, toliko naravi, veli poslovica: jedan je čovjek jake naravi, drugi slabe; jedan je blage, drugi žestoke naravi; jedan ima mirnu narav, drugi opet razdražljivu. Kod božanskih osoba nema tih razlika u naravi: svaka božanska osoba jest jednako vječna, jednako svemoguća, jednako mudra, jednako sveta, blaga i pravedna. I njihovo djelovanje na svijet jest jednako: svaka je božanska osoba stvoritelj, gospodar, upravljač svijeta i djelitelj milosti. Mi ipak pripisujemo posebice neka djela pojedinim božanskim osobama te velimo, da je Bog Otac stvorio svijet, Bogu Sinu pripisujemo otkupljenje a Duhu Svetom pripisujemo posvećenje ljudi, premda su ovo zajednička djela svih triju božanskih osoba.

Razlika je pak među osobama Presv. Trojstva ne u njihovoj naravi nego u njihovim međusobnim odnošajima, naime što Bog Otac niti se rađa niti izlazi od druge koje osobe; Bog Sin se vječno rađa od Boga Oca; a Duh Sveti vječno izlazi (ishodi) od Oca i Sina. Druga je razlika u tome, što je samo Bog Sin postao čovjekom, trpio i umro (kao čovjek) za ljude.

Ovu vjersku istinu mi si možemo samo ponešto predočiti pomoću slika i prispodoba iz našega života, ali je nikada ne možemo potpuno shvatiti: ona je vjerska tajna, koja nadilazi shvaćanje našega razuma. Ipak se ona nipošto ne protivi razumu, kao što je rečeno u poglavlju o vjerskim tajnama, str. 16—17.

Napomena. — Kao što kršćansku vjeru uopće tako i tajnu Presv. Trojstva napose priznajemo znakom svetoga križa. Ovu tajnu očitujemo također ukratko molitvom: »Slava Ocu i Sinu i Duhu Svetomu. Kako bijaše na početku, tako i sada, i vazda, i u vijeke vjekova. Amen.«

*

39. *Koliko je osoba u Bogu?*
U Bogu su tri osobe: Otac, Sin i Duh Sveti.

40. *Je li Otac Bog?*
Jest, Otac je pravi Bog.

41. *Je li Sin Bog?*
Jest, Sin je pravi Bog.

42. *Je li Duh Sveti pravi Bog?*
Jest, Duh je Sveti pravi Bog.

43. *Pa je li ipak samo jedan Bog?*
Jest, ove tri osobe samo su jedan Bog.

44. *Je li Otac stariji i mogućniji od Sina i od Duha Svetoga?*
Nije, već su sve tri osobe odvijeka, sve su jednako moguće, dobre i savršene.

45. *Koja se djela osobito pripisuju posebice svakoj božanskoj osobi?*
Ocu se osobito pripisuje stvorenje, Sinu otkupljenje, a Duhu Svetomu posvećenje, premda su ovo zajednička djela svih triju božanskih osoba.

46. *Kako se jedno božanstvo u tri osobe zove jednim imenom?*
Jedno božanstvo u tri osobe zove se jednim imenom: Presveto Trojstvo.

4. BOG — STVORITELJ NEVIDLJIVOG SVIJETA

»U početku stvori Bog nebo i zemlju«. — Tim riječima počinje prva knjiga Svetog Pisma. Bog nije trebao ni truda ni vremena ni pomoć-

nika ni pomagala: on je samo htio, pa je odmah nastalo nebo i zemlja i sve, što je na njima.

Na nebu je Bog stvorio mnoštvo nevidljivih duhova, koji se zovu anđeli. Oni daleko nadilaze ljude i znanjem i snagom i brzinom, no ipak nisu sveznajući, svemogući ni posvudašnji kao Bog. Isprva su svi anđeli bili dobri i sretni, ali nisu svi ostali dobri i Bogu vjerni. Jedan dio od njih htjede biti Bogu jednak pa se pobuni protiv Stvoritelja svojega; no ti buntovni anđeli biše brzo nadvladani od dobrih anđela, a Bog ih je kaznio tako, da ih je strovalio u pakao.

Ovi zli anđeli zovu se nečisti dusi, vragovi ili đavoli. Njihov prvak zove se sotona ili posebnim imenom Lucifer.

Dobri anđeli vjerno služe Bogu i uživaju nebesko blaženstvo. Po službi, koju obavljaju, dijele se dobri anđeli na devet zborova (redova, korova): to su anđeli, arkanđeli, sile, moći, poglavarstva, vlasti, prijestoli, kerubi i serafi.

Dobri anđeli brinu se prema naredbi Božjoj i za ljude te ih čuvaju, a nečisti dusi nastoje da ljudima naškode i da ih navedu na zlo.

*

47. *Kako glasi prvi članak vjere (vjerovanja apostolskog)?*
Prvi članak vjere glasi: Vjerujem u Boga, Oca svemogućega, stvoritelja neba i zemlje.

48. *Zašto zovemo Boga stvoriteljem svijeta?*
Boga zovemo stvoriteljem svijeta, jer je on stvorio cijeli svijet, to jest nebo i zemlju i sve, što je na njima.

Anđeli, na čelu sa sv. Mihovilom, u borbi proti anđelima buntovnicima i njihovom vođi Luciferu

49. *Što će reći stvoriti?*
Stvoriti reći će: nešto ni od čega učiniti.

50. *Kako je Bog stvorio nebo i zemlju?*
Bog je samo htio da bude, pa je odmah postalo nebo i zemlja.

51. *Je li Bog stvorio samo ovaj svijet, koji vidimo?*
Bog je stvorio još svijet, koji ne vidimo, a to su nebrojeni dusi, koje zovemo anđelima.

52. *Kakvi su bili anđeli, kad ih je Bog stvorio?*
Kad je Bog anđele stvorio, bili su svi dobri i sretni.

53. *Jesu li ostali svi anđeli dobri i sretni?*
Nisu. Mnogi su sagriješili, pa ih je Bog bacio u pakao. Oni se zovu đavoli ili zli dusi.

54. *Kakvi su dobri anđeli nama?*
Dobri anđeli imaju nas rado, čuvaju nam dušu i tijelo, pa se zato zovu anđeli čuvari.

55. *Što smo zato mi dužni svojemu anđelu čuvaru?*
Mi smo dužni svojega anđela čuvara štovati, zahvalni i poslušni mu biti.

5. BOG — STVORITELJ VIDLJIVOG SVIJETA

Zemlju i vidljivi svijet uredio je Bog kroz šest dana, to jest kroz šest vremenskih razdoblja, za koja ne znamo, kako su dugo trajala. Prvi dan stvorio je Bog svjetlost, drugi dan razdijelio je oblake od mora i jezera, treći dan uredio je suhu zemlju s bilinama na njoj, četvrti dan uredio je sunce i mjesec i zvijezde, peti dan proizveo je ribe u vodi i ptice u zraku, a šesti dan napokon ostale životinje na kopnu. Isti dan napokon stvori Bog čovjeka na sliku i priliku svoju, to jest naše praroditelje Adama i Evu. A sedmi dan počinu Bog od svih djela svojih, to jest prestade stvarati nove stvorove, i posveti taj dan, da bude za počinak.

No nije Bog prve ljude stvorio baš onako kao druga bića. K onomu naime općenitom pregledu o stvorenju svijeta dodaje Sveto Pismo poseban i točniji izvještaj o stvorenju čovjeka, da bi se tako bolje vidjelo njegovo dostojanstvo i vrhunaravno određenje.

Hoteći Bog da stvori čovjeka reče: »Načinimo čovjeka na sliku i priliku svoju, koji će biti gospodar od riba morskih i od ptica nebeskih i od stoke i od cijele zemlje.« I načini Bog čovjeka od gliba zemaljskog i nadahnu mu u lice dah životni ili besmrtnu dušu, i posta čovjek živ. A poslije pusti Gospodin Bog tvrd san na prvog čovjeka Adama, te zaspa, pa uze jedno rebro njegovo i načini od onoga rebra ženu i dovede je k Adamu. I Adam nadjenu ženi svojoj ime Eva.

Stvaranje svijeta iz ničega: djelo Božje dobrote

Stvorivši Bog prve ljude obdario ih je mnogim naravnim i nadnaravnim, izvanrednim darovima: imali su milost Božju posvetnu, bili su besmrtni ne samo dušom nego i tijelom, bili su slobodni od bolesti i nevolja ovoga svijeta. Bog ih je postavio u divan vrt, raj zemaljski; i premda su bili dužni da ga obrađuju, nije ih ipak taj rad umarao.

Čovjek je slika Božja po duši, koja je duh to jest biće besmrtno, imajući razum i slobodnu volju; jer je i Bog duh sa razumom i slobodnom voljom. No kako razum i sloboda i besmrtnost po naravi svojoj pripadaju duši čovječjoj, kažemo da je duša u čovjeku slika Božja naravna. Ali Bog je povrh toga dao čovjeku milost Božju, posvetnu, koja ga čini svetim i pravednim, a to je bila u njega prilika Božja ili slika Božja nadnaravna, jer nije nužno pripadala naravi ljud-

skoj, te bi čovjek bio čovjek i onda, da ga Bog nije stvorio s onom svetošću i pravednošću.

*

56. *Kako je Bog stvorio prvog čovjeka?*
Bog je načinio od zemlje tijelo i nadahnuo mu dušu; tako je postao prvi čovjek.
57. *Što ima dakle čovjek?*
Čovjek ima tijelo i dušu.
58. *Što je duša?*
Duša je besmrtni duh, stvoren na sliku i priliku Božju, bez kojega ne bismo mogli misliti ni živjeti.
59. *Umre li duša, kada tijelo umre?*
Duša ne umre nikada.
60. *Kako se zovu prvi ljudi, koje je Bog stvorio?*
Prvi ljudi, koje je Bog stvorio, zovu se Adam i Eva.
61. *Jesu li prvi ljudi isprva bili dobri i sretni?*
Prvi ljudi bili su isprva dobri, sveti, pravedni i sretni: živjeli su u raju zemaljskom, pa ne bi bili nikada umrli, da nisu sagriješili.
62. *Za koga su prvi ljudi ove izvanredne darove od Boga dobili?*
Prvi ljudi dobili su ove darove za sebe i za svoje potomke.

6. GRIJEH PRVIH LJUDI

Da budu dostojni i oni i njihovo potomstvo milosti Božje i njegovih izvanrednih darova, stavio je Bog naše praroditelje na jednu kušnju: strogo im je zabranio jesti voće od jednog posebnog drveta, koje se je zvalo »drvo od znanja dobra i zla«. Naši praroditelji zavedeni od đavla, koji je bio uzeo na se oblik zmije, prekršiše Božju zapovijed i teško sagriješiše. Iako se njihov prestupak na prvi mah čini da je laki grijeh, bio je ipak vrlo težak grijeh radi posebne stroge zabrane Božje i radi drugih prilika, u kojima su se nalazili Adam i Eva.

Grijeh prvih ljudi i kazna za prestupak Božje zapovijedi

Nakon grijeha stigla je naše praroditelje odmah i teška kazna: izgubili su milost posvetnu, razum im je oslabio a volja postala sklona na zlo, izagnani su bili iz raja zemaljskoga, te su se morali u životu svakojako mučiti i napokon umrijeti.

Ovaj prvi grijeh nije naškodio samo prvim ljudima nego i cijelom njihovom potomstvu, jer je Adam bio predstavnik i zastupnik čitavog čovječanstva; i zato što od Adama prelazi na sve ljude (kao izlazi, istječe), zove se taj grijeh

istočni grijeh. S istočnim grijehom prešle su na sve ljude i posljedice toga grijeha: svi ljudi dolaze na svijet u stanju nemilosti Božje, izvrgnuti su neznanju, zlim požudama, raznim nevoljama te moraju napokon umrijeti. Istočni grijeh nije prešao jedino na bl. Djevicu Mariju.

Da se Bog nije smilovao na čovjeka, nijedan čovjek ne bi mogao ponovo zadobiti milosti posvetne niti se spasiti. No brzo iza grijeha naših praroditelja Bog je obećao Spasitelja, koji će ljude izbaviti od grijeha i pribaviti im opet milost Božju i pravo na nebo.

*

63. *Jesu li prvi ljudi ostali uvijek jednako dobri i sretni?*
Nisu. Oni su sagriješili jedući zabranjeno voće, pa ih je zato Bog kaznio.
64. *Kako ih je Bog kaznio?*
Bog ih je istjerao iz raja zemaljskoga, te su se morali mnogo mučiti i napokon umrijeti.
65. *Je li onaj grijeh naškodio samo prvim ljudima Adamu i Evi?*
Onaj grijeh nije naškodio samo prvim ljudima Adamu i Evi, nego i svima ljudima, jer je grijeh i kazan prešla na sve ljude, te se mi svi u grijehu rađamo.
66. *Kako se zove taj grijeh, u kojem se svi rađamo?*
Grijeh, u kojem se svi rađamo, zove se istočni grijeh.
67. *Bi li mogao ikoji čovjek s istočnim grijehom doći u nebo?*
S istočnim grijehom ne bi nikoji čovjek mogao doći u nebo bez Spasitelja.
67.a) *Kako se je Bog smilovao ljudima iza istočnog grijeha?*
Bog se je smilovao ljudima tako, da im je obećao Spasitelja, koji će ih izbaviti od grijeha te im opet pribaviti milost i pravo na nebo.

Marija Djevica, bez grijeha začeta, po kojoj je popravljena krivica naših praroditelja

67.b) *Komu je najprije Bog obećao Spasitelja?*
Bog je najprije obećao Spasitelja prvim ljudima, odmah čim su sagriješili.
67.c) *Po kome je Bog kasnije ponavljao to obećanje?*
Bog je to obećanje ponavljao po patrijarsima i prorocima, koji su mnogo toga unaprijed kazali o Spasitelju, koji će doći.
Napomena. — Ova su tri pitanja ista kao pitanja 15., 16., i 17. u poglavlju Očekivanje Spasitelja, pa im zato ne stavljamo ovdje nove brojeve.
68. *Kad je došao obećani Spasitelj?*
Obećani Spasitelj došao je više od četiri hiljade godina, iza kako je čovjek stvoren.
69. *Zašto nije Spasitelj došao odmah poslije istočnoga grijeha?*
Spasitelj nije došao odmah zato, da bi ljudi prije spoznali, u kakovu su nevolju pali po grijehu, i da ih iz njih ne može izbaviti nitko nego Bog.
70. *Tko je između svih ljudi bio sačuvan od istočnoga grijeha?*
Između svih ljudi bila je sačuvana od istočnoga grijeha jedina blažena Djevica Marija.
71. *Zašto je Bog sačuvao blaženu Djevicu Mariju od istočnoga grijeha?*
Bog je sačuvao blaženu Djevicu Mariju od istočnoga grijeha zato, što ju je odabrao da bude Majka Spasitelja našega Isusa Krista.

7. BOŽJA PROVIDNOST

Nakon što je Bog stvorio svijet, nije ga prepustio samome sebi, nego se neprestano brine za njega, ravna ga i upravlja. Bog se brine i za najmanje stvari u svijetu i ništa, baš ništa ne može biti bez volje Božje ili barem bez Božjeg dopuštenja. Bog se brine za ptice i za biline a napose za ljude.

Ta briga, to uzdržavanje, ravnanje svijeta zove se jednom riječju: Providnost Božja ili promisao Božji.

Providnost je Božja za nas velika tajna, jer mi kao što ne možemo shvatiti Boga i njegovih savršenosti, isto tako ne možemo razumjeti njegove mudrosti i njegovih nakana.

*

72. *Što čini Bog, da svijet ne propadne?*
Da svijet ne propadne, Bog uzdržava svijet i upravlja njime.
73. *Što znači: Bog uzdržava svijet?*
Bog uzdržava svijet znači: Bog čini, da svijet stoji, dokle Bog hoće.
74. *Što znači: Bog upravlja svijetom?*
Bog upravlja svijetom znači: Bog se brine za sve, redi i ravna sve, kako je njemu drago.
75. *Za koga se Bog osobito brine?*
Bog se osobito brine za nas ljude, jer od njega nam je život i zdravlje, hrana i pilo, stan i odijelo, i svako dobro za tijelo i dušu.
76. *Kako se zove briga, kojom Bog uzdržava svijet i njime upravlja?*
Briga, kojom Bog uzdržava svijet i njime upravlja, zove se Providnost Božja ili promisao Božji.
77. *Zašto Bog dopušta ili trpi grijeh, što je na svijetu?*
Bog dopušta grijeh zato, jer je čovjeka stvorio slobodnim i jer zna zlo obratiti na dobro.
78. *Kad se Bog brine za nas, zašto onda ima nevolja na svijetu?*
Nevolja ima na svijetu zato, da se grješnici obrate te ne propadnu zauvijek, a pravednici da sebi pribave više zasluga i veću nagradu na nebu.
79. *Kako dakle treba da primamo nevolje, koje nas stignu?*
Nevolje, koje nas stignu treba da primamo strpljivo i Bogu odano kao dokaze milosti Božje, jer »koga Gospod ljubi, onoga i kara« (Hebr. 12, 6).

Napomena. — Iako se Bog brine za svakoga od nas, to ipak mi ne smijemo provoditi život u neradu i lijenosti te od Boga očekivati, da nam on dadne zdravlje, hranu i odijelo bez ikakovog našega truda i napora. To bi bilo posve neispravno shvaćanje Božje providnosti.

8. ŽIVOT I DJELOVANJE GOSPODINA NAŠEGA ISUSA KRISTA

1. Djetinjstvo Isusovo i skromni život

Kad je došlo vrijeme, da na zemlju siđe obećani Spasitelj svijeta, posla dragi Bog arkanđela Gabrijela u grad Nazaret k blaženoj Djevici Mariji, zaručnici svetoga Josipa, da joj javi, da će ona roditi Spasitelja i dati mu ime Isus. Devet mjeseci iza toga rodila je blažena Djevica Marija djetešce Isusa u Betlehemu.

Važniji događaji iz djetinjstva Isusova jesu: poklon pastira u Betlehemu — obrezanje Isusovo osmi dan iza njegova rođenja — prikazanje u hramu četrdeset dana iza rođenja — poklon trojice mudraca (kraljeva) s istoka — bijeg Isusov u Misir (Egipat) i povratak svete Obitelji u Nazaret.

Kad je Isusu bilo dvanaest godina, išao je s blaženom Djevicom Marijom i sv. Josipom u Jerusalem na svetkovinu Pashe, a onda zaostao u hramu jerusalemskom, da dade primjer, kako treba cijeniti molitvu i crkvu.

Zatim se je opet vratio u Nazaret i bio poslušan svojim roditeljima pomažući svo-

Početak djela otkupljenja: Arkanđeo Gabrijel naviješta Mariji začeće Sina Božjega u njenom prečistom krilu

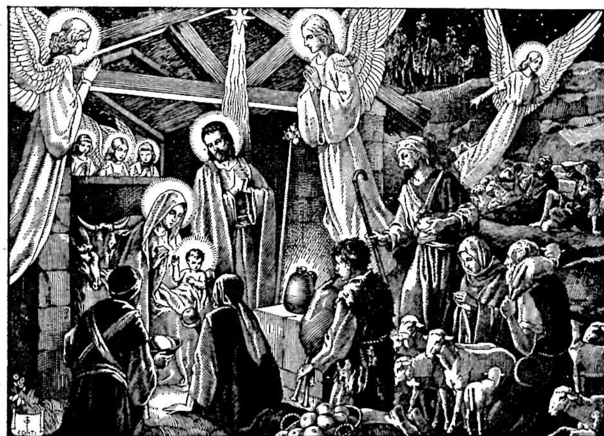
joj Majci u kućnim poslovima i svom hranitelju u njegovu priprostom tesarskom poslu. U tom skromnom životu proveo je Isus oko trideset godina.

*

80. *Kako glasi drugi članak vjere?*
Drugi članak vjere glasi: (Vjerujem) i u Isusa Krista, Sina njegova jedinoga, Gospodina našega.

81. *Što nas uči drugi članak vjere?*
Drugi članak vjere uči nas, da je jedini Sin Božji, Isus Krist, naš Gospodin, onaj Spasitelj, koga je Bog ljudima obećao i poslao.

82. *Što znači riječ »Isus«?*
Riječ »Isus« znači spasitelj ili otkupitelj.
83. *Što znači riječ »Krist«?*
Riječ »Krist« znači pomazanik ili (židovski) Mesija.
84. *Zašto se Isus Krist zove Sin Božji?*
Isus Krist zove se Sin Božji, jer se je kao druga božanska osoba presvetoga Trojstva nedokučivim načinom rodio od Boga Oca od vijeka.
85. *Zašto kažemo, da je Isus Krist naš Gospodin?*
Isus Krist je naš Gospodin, jer je Bog i jer je naš Spasitelj, koji nas je otkupio, pa će jednoć biti naš sudac, glavar i zauvijek naš kralj.
86. *Kako glasi treći članak vjere?*
Treći članak vjere glasi: Koji je začet po Duhu Svetom, rođen od Marije Djevice.
87. *Što nas osobito uči treći članak vjere?*
Treći članak vjere uči nas osobito, da je Sin Božji po Duhu Svetomu postao čovjek, to jest, da je uzeo dušu i tijelo, kako to i mi ljudi imamo.
88. *Kako zovemo to otajstvo?*
To otajstvo zovemo Utjelovljenje Sina Božjega.
89. *Što dakle prema tome vjerujemo o Isusu Kristu?*
Vjerujemo, da je Isus Krist ujedno pravi Bog i pravi čovjek: Bog je odvijeka, a čovjek je postao u vremenu.
90. Koliko je dakle naravi u Isusu Kristu? —
U Isusu Kristu dvije su naravi: božanska, jer je Bog, i čovječja, jer je čovjek.
91. *Koliko je već tomu, što je Sin Božji postao čovjekom?*
Što je Sin Božji postao čovjekom, tomu su već blizu dvije tisuće godina.
92. *Gdje se je Isus rodio?*
Isus se rodio u Betlehemu u štalici.
93. *Tko je prvi došao pokloniti se djetetu Isusu?*
Prvi su došli pokloniti se djetetu Isusu pobožni pastiri iz okoline, a zatim mudraci (ili tri kralja) s istoka.
94. *Tko je majka Isusova?*
Majka Isusova jest Blažena Djevica Marija.
95. *Kako se zato zove Marija?*
Marija se zato zove Majka Božja ili Bogorodica.

Rođenje Isusovo od Marije Djevice: djelo neshvatljive Božje ljubavi prema ljudima

96. *Je li Isus imao Oca?*
Isus kao čovjek nije imao oca.
97. *A što je bio Isusu sveti Josip?*
Sveti Josip bio je Isusu samo hranitelj.
98. *Što se dogodilo s Isusom četrdeset dana poslije rođenja?*
Četrdeseti dan bio je Isus u jerusalemskom hramu Bogu prikazan.
99. *Je li Isus ostao u Jerusalemu?*
Isus nije ostao u Jerusalemu; Josip i Marija pobjegli su s djetetom u Misir (Egipat), jer je kralj Herod htio pogubiti Isusa.
100. *Gdje je živio Isus, kad se je vratio iz Misira?*
Kad se Isus vratio iz Misira, živio je u Nazaretu u kući svojih roditelja i bio im je poslušan.
101. *Zašto je Isus htio biti poslušan?*
Isus je htio biti poslušan, da pokaže djeci, kako treba slušati roditelje.

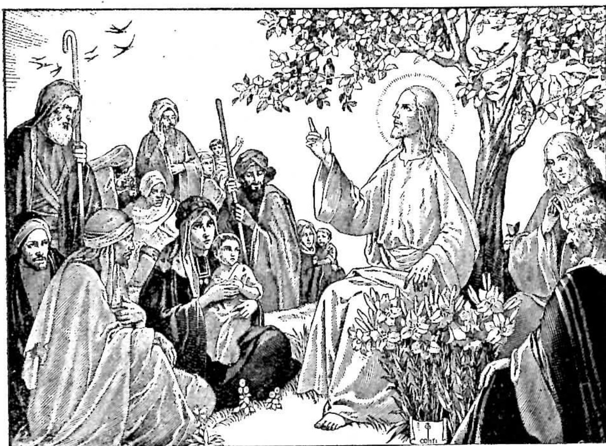
102. *Što znamo o Isusu, kad mu je bilo dvanaest godina?* Kad je Isusu bilo dvanaest godina, išao je sa svojim roditeljima u Jerusalem i ondje je tri dana ostao u hramu.

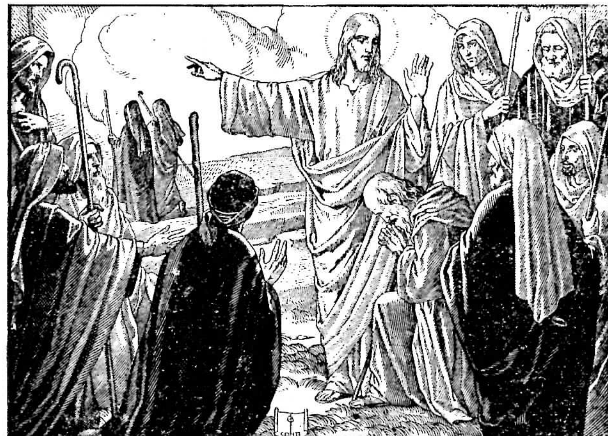
2. Javni život i djelovanje Isusovo

Kad je Isusu bilo trideset godina, dade se krstiti od svetog Ivana u rijeci Jordanu; zatim ode u pustinju, gdje je postio četrdeset dana. Iza toga dopustio je, da ga đavao napastuje i time nas poučio, kako treba da se opiremo đavolskim napastovanjima.

Poslije toga pođe Isus po raznim krajevima Palestine od grada do grada, od sela do sela, te je kroz tri godine naučavao, a svoju

Isus naučava uzvišenosti i tajne Kraljevstva Božjega

Isus šalje učenike, da navješćaju i šire njegovu nauku po svem svijetu

je nauku razjašnjavao pričama i prispodobama te potvrđivao mnogobrojnim i raznovrsnim čudesima i proroštvima. Tumačio je zakon Božji, propovijedao o pokori, poniznosti, samozataji, ljubavi Boga i bližnjega; poučavao, što treba vjerovati i činiti za spasenje; učio, kako treba moliti i t. d.

Napose pak naučavao je Isus: da je on Sin Božji, Bog i čovjek zajedno i obećani Spasitelj svijeta.

Važniji govori Isusovi jesu: govor na brdu i govor na Genezaretskom jezeru.

Znatnije priče Isusove jesu: o sijaču — o nemilosrdnom slugi — o milosrdnom Samarjaninu — o dobrom pastiru — o izgub-

ljenom sinu — o bogatašu i prosjaku Lazaru — o farizeju i cariniku — o talentima.

Nekoja čudesa Isusova: prvo čudo u Kani Galilejskoj — zatim stišanje oluje — nasićenje mnoštva ljudi — izlječenje sluge stotnikova — uskrisenje mladića iz Naima, kćeri Jairove i Lazara.

Glavna proročanstva Isusova jesu: o Crkvi — o svojoj muci, smrti i uskrsnuću — o propasti Jerusalema i sudnjem danu.

Isus je osobito volio nevine kao djecu, a prema grješnicima bio je izvanredno milosrdan (Samarjanka — Marija Magdalena — Zakej).

Između onih, koji su ga slušali, izabrao je dvanaestoricu za apostole. To su bili: Simon-Petar, Andrija, Jakov (stariji), Ivan, Filip, Bartolomej, Toma, Matej, Jakov (mlađi), Juda Tadej, Simon Revnitelj, i Juda Iskariot. Oni su s Isusom išli po svim krajevima židovske zemlje, a nekada su i sami propovijedali sv. Evanđelje.

Drugi opet mnogi nijesu htjeli vjerovati riječima Isusovim; govorili su, da on radi pomoću sotone, da je neprijatelj židovskog naroda, pa su nastojali da mu naškode i da ga ubiju.

Isus je izbjegao svim njihovim zasjedanjima, dok nije došlo od Božje providnosti određeno vrijeme, da Spasitelj bude predan u ruke svojim neprijateljima.

103. *Što je učinio Isus, kad mu je bilo trideset godina?*
Kad je Isusu bilo trideset godina, počeo je javno naučavati i čudesa tvoriti.

104. *Što je naučavao Isus?*
Isus je naučavao sve ono, što smo dužni mi vjerovati, ufati se i činiti, da se spasimo.

105. *Kakva je Isus tvorio čudesa?*
Isus je jednom riječju utišao vjetar i valove, iscjeljivao bolesne i uskrisivao mrtve.

106. *Zašto je Isus tvorio čudesa?*
Isus je tvorio čudesa zato, da ljudi poznaju, da je on pravi Sin Božji.

3. Muka i smrt Isusova

Jedne nedjelje uniđe Isus svečano u Jerusalem, i tu ga je narod dočekao s velikim slavljem. U četvrtak iza toga Isus je kod posljednje večere ustanovio Presv. Oltarski Sakramenat; nato je pošao na Maslinsko brdo blizu Jerusalema. Tu ga je nevjerni apostol Juda Iskariot izdao i pokazao neprijateljima, koji ga uhvatiše, svezaše i odvedoše na sud velikim svećenicima Ani i Kajfi. Sutradan na Veliki petak, odvedoše Isusa poganskim sucima Pilatu i Herodu, pa onda opet Pilatu, koji ga dade najprije bičevati a napokon osudi na smrt.

Isusa razapeše na križ na brežuljku Kalvariji blizu Jerusalema. Tri sata je Isus visio na križu u velikim tjelesnim i duševnim bolima, izrugivan od neprijatelja, zapušten od prijatelja. Pod križem je stajala samo prežalosna Majka njegova sa svetim Ivanom i nekojim pobožnim ženama. Oko tri sata poslije podne umro je Isus za spasenje svijeta.

Kod smrti Isusove sunce je pomrčalo, zemlja se potresla i mnogi se grobovi otvorili i

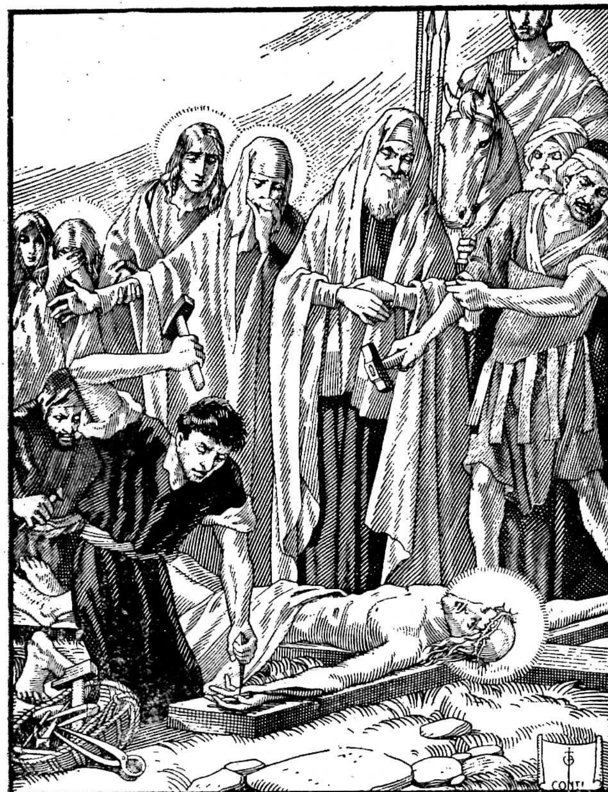
mnogi mrtvi ustali iz grobova. Josip Arimatejac i Nikodem sahraniše presveto tijelo Isusovo na istom brdu Kalvariji. Tijelo je Isusovo ostalo u grobu tri nepotpuna dana, a duša njegova sašla u pretpakao k dušama pravednika staroga zavjeta.

107. *Kako glasi četvrti članak vjere?*
Četvrti članak vjere glasi: Mučen pod Poncijem Pilatom, raspet, umro i pokopan.
108. *Zašto je Isus htio trpjeti i umrijeti?*
Isus je htio trpjeti i umrijeti, da nas otkupi i spasi.
109. *Od čega nas je Isus svojom mukom i smrću otkupio?*
Isus nas je svojom mukom i smrću otkupio od grijeha i vječnoga prokletstva.

Početak Isusove muke: Spasitelj se znoji krvlju u Getsemanskom vrtu

Grijesi naši razapeše Isusa na križ

110. *Što je Isus za nas trpio?*
Isus je za nas trpio mnoge i velike muke, a napokon je umro na križu.
111. *Gdje je Isus raspet?*
Isus je raspet na gori Kalvariji blizu Jerusalema.

112. *Tko je Isusa osudio na smrt?*
Isusa je osudio na smrt rimski upravitelj židovske zemlje Poncije Pilat.
113. *Kako je Isus trpio?*
Isus je trpio nedužno, dragovoljno i krotko, iz smilovanja i prevelike ljubavi prema nama.
114. *Kako je Isus umro?*
Ovako: umirući reče: »Oče, u ruke tvoje predajem duh svoj« — prikloni glavu i izdahnu.
115. *Za koga je Isus umro?*
Isus je umro za mene i za sve ljude.
116. *Za koje je grijehe zadovoljio Isus?*
Isus je zadovoljio za istočni grijeh i za sve druge grijehe sviju ljudi.

4. Proslava Isusova

T r e ć i d a n, to jest u nedjelju, rano ujutro, Isus je slavno uskrsnuo iz groba svojom vlastitom božanskom snagom. Iza toga javio se je uskrsnuli Spasitelj pobožnim ženama, svetom Petru, učenicima iz Emausa, te nekoliko puta apostolima u Jerusalemu i po drugim krajevima svete zemlje. U to je vrijeme utvrđivao Isus svoje učenike u vjeri, nadopunio svoje naučavanje, ustanovio još neke od sedam svetih sakramenata, utemeljio sv. Crkvu i dao joj sv. Petra za vrhovnog vidljivog poglavara. Apostolima i učenicima naredio je, neka idu propovijedati sv. Evanđelje po svem svijetu.

Č e t r d e s e t d a n a poslije svoga uskrsnuća Isus je na Maslinskom brdu na očigled bl. Djevice Marije i svojih učenika slavno uzašao na nebo. Tu je Isus u preobraženom tijelu i kao čovjek dionik moći i slave Božje. Ljudima će se opet pokazati u vidljivom liku tek na svršetku svijeta, na sudnji dan.

Isusovo uskrsnuće od mrtvih: pobjeda i proslava Spasitelja svijeta

✳

117. *Kako glasi peti članak vjere?*
Peti članak vjere glasi: Sašao nad pakao, treći dan uskrsnuo od mrtvih.
118. *Što se dogodilo s Isusom, kad je umro?*
Kad je Isus umro, tijelo su mu položili u grob, a duša mu je sašla u pretpakao, gdje su bile duše preminulih pravednika.
119. *Je li tijelo Isusovo ostalo u grobu?*
Tijelo njegovo nije ostalo u grobu, nego se je treći dan s tijelom opet združila duša, te je Isus slavno uskrsnuo iz groba.
120. *Kako glasi šesti članak vjere?*
Šesti članak vjere glasi: Uzašao na nebesa, sjedi ob desnu Boga, Oca svemogućega.
121. *Je li Isus odmah, čim je uskrsnuo, uzašao na nebo?*
Isus nije tada odmah uzašao na nebo, nego je ostao još četrdeset dana na zemlji i više puta pokazao se svojim učenicima. Zatim je njima na očigled uzašao na nebo.

122. *Možemo li i mi doći k njemu na nebo?*
I mi možemo doći k njemu na nebo, ako budemo u njega vjerovali, njegove zapovijedi držali i onako živjeli, kako je on živio.

123. *Što znače riječi: »Sjedi ob desnu Boga«...?*
Te riječi znače, da je Isus Krist i kao čovjek dionik moći i slave Božje.

124. *Kako glasi sedmi članak vjere?*
Sedmi članak vjere glasi: Odonud će doći suditi žive i mrtve.

(O ovom članku bit će govora kasnije zajedno s 11. i 12. člankom).

9. BOG DUH SVETI

Deset dana iza Isusova uzašašća na nebo sišao je Duh Sveti na apostole u vidljivom obliku kao plameni jezici, jer će apostoli uz pomoć Duha Svetoga morati ići propovijedati cijelome svijetu ono, što je Isus naučavao.

Prije dolaska Duha Svetoga bili su apostoli strašljivi i mnogo toga nisu razumjeli, što im je Isus govorio. Sada su se posve promijenili: postali su odvažni, puni znanja, dobro su razumijevali i Sveto Pismo starog zavjeta i nauku Isusovu. Osim toga dobili su čudesni dar, te su mogli govoriti stranim jezicima, kojih nikad nisu učili. Sv. Petar je odmah počeo propovijedati o kršćanskoj vjeri, pa se je taj dan pokrstilo do tri tisuće ljudi.

Bog Duh Sveti i nadalje djeluje, iako drugim, nevidljivim načinom u Crkvi katoličkoj te

Silazak Duha Svetoga: zalog jakosti u borbi proti zlu

svojom milošću pomaže i one, koji naučavaju katoličku vjeru i one, koji slušaju i priznavaju Isusovu nauku.

✳

125. *Kako glasi osmi članak vjere?*
Osmi članak vjere glasi: Vjerujem u Duha Svetoga.

126. *Što nas uči osmi članak vjere?*
Osmi članak vjere uči nas, da je Duh Sveti treća božanska osoba, koja odvijeka izlazi od Oca i Sina.

127. *Gdje je Duh Sveti?*
Duh Sveti jest kao Bog svagdje; ali kao djelitelj milosti osobito je u Crkvi katoličkoj i u duši pravednika.

128. *Kad je Duh Sveti poslan Crkvi?*
Duh Sveti poslan je Crkvi, kad je u obliku plamenih jezika sašao nad apostole.

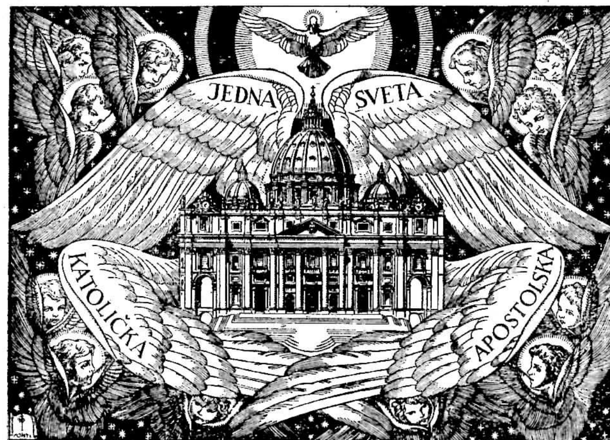
129. *Koje milosti dijeli Duh Sveti Crkvi katoličkoj?*
Duh Sveti katoličku Crkvu naučava, posvećuje i upravlja nevidljivim načinom do svršetka svijeta.
130. *Koje milosti dijeli Duh Sveti duši pravednika?*
Dušu pravednika Duh Sveti prosvjetljuje, posvećuje, krijepi i tješi; zato se i zove Posvetitelj i Tješitelj.
131. *Čime nas posvećuje Duh Sveti?*
Duh Sveti posvećuje nas vrhunaravnom milošću, koju po svetim sakramentima ulijeva u našu dušu.
132. *Dokle ostaje Duh Sveti u duši pravednika?*
Duh Sveti ostaje u duši pravednika dotle, dok čovjek ne sagriješi smrtnim grijehom.
133. *Koji su osobiti darovi Duha Svetoga?*
Osobiti darovi Duha Svetoga jesu: dar mudrosti, razuma, savjeta, jakosti, znanja, pobožnosti i straha Božjega.

10. KATOLIČKA CRKVA

Isus Krist je htio, da se uzmognu spasiti svi ljudi svih vremena. Zato je ustanovio svoju Crkvu, koja će čuvati njegovu nauku i dijeliti njegove milosti.

Mi obično zovemo crkvom zgradu, u kojoj se kršćani sakupljaju na molitvu; no kad u devetom članku vjerovanja kažemo: (vjerujem u) svetu Crkvu katoličku, ne mislimo na zgradu, nego razumijevamo od Isusa ustanovljenu zajednicu kršćana, sjedinjenih među sobom pravom vjerom i podložnih jednom vrhovnom glavaru, Svetom Ocu.

S v e t i O t a c i s njime sjedinjeni biskupi jesu Crkva, koja naučava, a svi su ostali kršćani Crkva, koja sluša. Crkvu Isusovu vodi i čuva Duh Sveti: to znači, da zli ljudi ne mogu Crkve nikad uništiti te da Sveti Otac ne može krivo

Crkva sv. Petra u Rimu: simbol uzvišenosti i nepobjedivosti Kraljevstva Božjega na zemlji

naučavati ono, što svi ljudi moraju vjerovati i činiti, da se spase. U tom je smislu Sveti Otac n e p o g r j e š i v, kao što je nepogrješiva i naučavajuća Crkva općenito uzeta.

Prvi vrhovni poglavar Crkve bio je sv. Petar apostol i rimski biskup kroz jedno dvadeset i pet godina. Poslije njega svaki zakoniti rimski biskup ujedno je nasljednik sv. Petra kao vidljiva glava Crkve i namjesnik nevidljive glave Crkve, naime Krista Gospodina. Već od najstarijih vremena rimski biskup nosi i drugi naziv PAPA a to znači o t a c, to jest duhovni otac svega kršćanstva.

Prava Crkva Kristova raspoznaje se od ostalih vjerskih zajednica, koje također smatraju

Isusa Krista svojim osnivačem, po četiri oznake (biljege). Te oznake sastoje u tome, što je prava Crkva Isusova: jedna, sveta, općenita i apostolska.

Moleći se Ocu svom nebeskome govorio je Isus: »Oče sveti! sačuvaj ih u ime svoje, koje si mi dao, da budu jedno kao mi« (Iv. 17, 11). Govoreći slikovito o ovcama i dobrom pastiru rekao je: »Bit će jedno stado i jedan pastir« (Iv. 10, 16). Obećao je osnovati Crkvu svoju a ne razne crkve (Mt. 16, 18). Sv. Pavao pak piše Efežanima: Jedan Gospodin, jedna vjera, jedno krštenje« (Efež. 4, 4). Prava Crkva Kristova treba dakle da je brojem jedna i jedna u sebi to jest jedinstvena, te da ima jednu istu vjeru, jednu istu žrtvu i svete sakramente, i jednoga istoga vrhovnoga poglavara.

Katolička Crkva doista je jedna: jer po svem svijetu ispovijeda istu vjersku nauku; svuda ima istu žrtvu svete Mise i iste sakramente, i pokorava se jednom istom vrhovnom glavaru, Papi.

Prava Crkva Isusova treba da bude sveta, mora naime imati takove nauke i uredbe, koje mogu ljude voditi do najviše ćudoredne savršenosti ili svetosti. Jer Isus Krist, sama svetost, mogao je samo takovu crkvu osnovati, koja ima sveta načela i svete uredbe. I samo u tu svrhu mogao ju je osnovati, da ljudi sveto živeći služe Bogu i postignu vječno spasenje. I članovi Crkve treba da budu sveti, iako ne svi u jednakom stepenu. U onoj istoj malo prije spomenutoj molitvi Isus nastavlja: »Posveti ih u istini. Tvoja je riječ istina. Kao što si mene poslao u svijet, i ja njih šaljem u svijet. I ja se posvećujem za njih, da i oni budu posvećeni istinom« (Iv. 17, 17 sl.). Sv. Pavao ponavlja drugim izrazima riječi svoga Učitelja: »Muževi, ljubite svoje žene, kao što je i Krist ljubio Crkvu i sebe samoga predao za nju, da je posveti, očistivši je kupelju vodenom u riječi, da on prikaže sebi slavnu Crkvu, koja nema ljage ni nabora ili što slično, nego da bude sveta i neokaljana« (Efež. 5, 25 sl.). U prvoj pak poslanici Solunjanima veli isti apostol: »Ovo je volja Božja, svetost vaša... Jer nas Bog nije pozvao na nečistoću nego na svetost« (I. Sol. 4, 4 i 7).

Katoličkoj Crkvi pripada s punim pravom ova oznaka svetosti, jer: a) njezin je utemeljitelj svet; b) njezine vjerske nauke su svete, preuzete od samog Isusa i apostola; c) njezine su ćudoredne nauke svete: osuđuju svaku opačinu a naređuju ili preporučuju samo dobro; d) njezini obredi su sveti i uzvišeni; e) svete su i njezine ustanove, kao što su svećeništvo, redovništvo, pobožna i karitativna društva; f) i napokon među članovima Crkve bilo je uvijek lijep broj takovih, koji su se istakli izvanredno svetim životom; drugi pak vrlo mnogi vršeći prema svojim silama i prilikama kreposna djela nastoje da se barem donekle približe uzoru kršćanske svetosti. — Naravno je, da ima grješnika i među katolicima: ta Crkva je ljudsko društvo. Isus je to predvidio i pričom o pšenici i kukolju (Mt.

13, 24 sl.) pokazao, kako Bog trpi i grješnike kraj pravednika u svome kraljevstvu, sv. Crkvi.

Nadalje prava Crkva Kristova treba da bude općenita (ili katolička: grčka naime riječ katholiké znači isto što hrvatska riječ općenita). To jest: mora biti za sve narode na zemlji i nastojati da ih sve sebi prikupi; mora biti općenita naukom, koji je za sve ljude određen i svima pristupačan; a također općenita vremenom te donekle i prostorom. Jer svi su ljudi pozvani, da Boga i vrhunaravne istine spoznaju, da Bogu ispravnim načinom služe te da se spase. Isus je za sve ljude umro. A prije svoga uzašašća na nebo povjerio je apostolima zadaću, da propovijedaju njegovu nauku po svem svijetu i rekao im: »Idite i naučavajte sve narode krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga; učeći ih, da drže sve, što sam vam zapovjedio. I evo ja sam s vama u sve dane do svršetka svijeta« (Mt. 28, 18 sl.).

Katolička Crkva s pravom se zove katolička, to jest općenita. Sve nauke njezine takove su, da vrijede za sve ljude po svem svijetu i za sva vremena. Počevši od Krista uvijek je opstojala; najrazličniji narodi stupali su u nju: Židovi, Grci, Rimljani, pa onda Germani, Slaveni i drugi narodi po raznim dijelovima zemlje. Sada broji više od 400 milijuna članova na svijetu to jest više nego ikoja druga konfesija, a revni i požrtvovni misionari neprestano je sve više šire u dalekim poganskim krajevima.

Napokon četvrta oznaka Kristove Crkve jest, da je ona apostolska. Nauk je njezin

Crkvena hijerarhija: Papa, kardinali, biskupi, svećenici i vjernici sviju naroda: to je Crkva Kristova

onaj, što su ga propovijedali Isus i apostoli; a nije Isus svakoga ovlastio da propovijeda nego samo apostole i njihove nasljednike. Samo je apostolima i njihovim zakonitim nasljednicima Isus predao vlast govoreći: »Tko vas sluša, mene sluša« (Luka 10, 16) i: »Kojima oprostite grijehe, bit će im oprošteni, a kojima zadržite, bit će zadržani« (Iv. 20, 23). Zato poglavari crkveni treba da budu pravi i zakoniti nasljednici apostola.

Katolička je Crkva zaista apostolska: ona dolazi od apostola, jer drži onu istu nauku, koju su propovijedali apostoli; njezini poglavari su pravi nasljednici apostola, jer su dobili vlast od

onih, koji u nizu zakonitih poglavara dopiru do apostola.

Napomena. — Navedene četiri oznake jesu glavne i bitne oznake Kristove Crkve. Mogla bi se dakako dodati još koja oznaka, koja je ili već prije spomenuta (na primjer, da je katolička Crkva nepogrješiva) ili koja nije baš onako važna i bitna kao prijašnje četiri (na primjer, da Crkva Kristova mora trpjeti progonstva). Neki pisci razlikuju negativne i pozitivne oznake Crkve: negativne su na primjer vidljivost, nepromjenljivost. I one pristaju katoličkoj Crkvi ali pripadaju ili bar mogu pripadati i drugim kršćanskim konfesijama. Pozitivne su oznake one četiri, o kojima je bio sad govor, i one pristaju jedino katoličkoj Crkvi. Ostale kršćanske konfesije nemaju jedinstva uprave a čestoput ni jedinstvenosti u nauci; nemaju svetaca kao što ni sami osnivači njihovi nisu sveci; nisu opće crkve nego nacionalne (narodne); nisu ni apostolske nego su započele u IX., XI., XVI. ili XX. stoljeću.

*

134. *Što je Crkva katolička?*
Crkva katolička jesu svi oni kršćani na zemlji, koji vjeruju u katoličku vjeru i koji imaju Svetog Oca za vrhovnoga vidljivoga poglavara.
135. *Tko je ustanovio Crkvu?*
Crkvu je ustanovio Isus Krist.
136. *Zašto je Isus osnovao Crkvu?*
Isus je osnovao Crkvu zato, da po njoj vodi sve ljude u vječni život.
137. *Po čemu se poznaje Crkva Kristova?*
Prava Crkva Kristova poznaje se po tome, što je jedna, sveta, katolička i apostolska.
138. *Koja Crkva ima sve ove oznake?*
Ove četiri oznake ima samo rimokatolička Crkva, to jest ona, koja priznaje rimskoga Papu za svog vrhovnog vidljivog glavara.
139. *Kako smo se mi dužni vladati prema kat. Crkvi?*
Mi smo dužni njezin nauk vjerovati, njezine zapovijedi držati, i svete sakramente, koje ona podjeljuje, primati.

Napomena. — Postavljajući svetoga Petra za vrhovnoga glavara Crkve, Isus je upotrijebio slikovite ali svakom razumljive izraze: ključevi kraljevstva nebeskoga, vezati i razrješivati, ovce i jaganjci, pa se tim slikovitim izrazima i mi dandanas često služimo. Prema tome nazivljemo obične vjernike ovcama ili duhovnim stadom, a svećenike, biskupe i Papu zovemo duhovnim pastirima.

11. OPĆINSTVO SVETIH

Deveti članak vjere sjeća nas, da su Kristovi vjernici članovi još jedne zadruge, veće nego je ona vidljiva zadruga na zemlji, koja se zove Crkva. S kršćanima na zemlji združeni su još blaženi na nebu i duše u čistilištu. Ta duhovna zadruga zove se općinstvo svetih. Članovi te zajednice zovu se sveti, jer su po krstu posvećeni i k svetosti pozvani; tako već sv. Pavao naziva i kršćane na zemlji svetima. — Kršćani na zemlji sačinjavaju ratničku Crkvu, duše u čistilištu patničku, a blaženi u nebu pobjedonosnu Crkvu.

*

140. *Kako glasi deveti članak vjere?*
Deveti članak vjere glasi: Svetu Crkvu katoličku, općinstvo svetih.
141. *Tko je još duhovno združen s kršćanima na zemlji?*
S kršćanima na zemlji duhovno su združeni još blaženi na nebu i duše u čistilištu.
142. *Kako se zove ta duhovna zadruga?*
Ta duhovna zadruga zove se općinstvo svetih.
143. *Što nam to koristi, što smo združeni s blaženima na nebu?*
Koristi nam to, što nas njihove zasluge i molitve pomažu kod Boga.

144. *Što koristi dušama u čistilištu, što su s nama združene?*
Dušama u čistilištu koristi to, jer ih mi pomažemo molitvom i dobrim djelima, osobito pak svetom Misom.

12. OPROŠTENJE GRIJEHA

145. *Kako glasi deseti članak vjere?*
Deseti članak vjere glasi: Oproštenje grijeha.
146. *Što nas uči deseti članak vjere?*
Deseti članak vjere uči nas, da u Crkvi katoličkoj po zaslugama Kristovim možemo dobiti oproštenje svij u grijeha i zasluženih kazni.
147. *Koje je sakramente naredio Krist za oproštenje grijeha?*
Za oproštenje grijeha naredio je Krist krštenje i pokoru.
Napomena. — O oproštenju grijeha govorit ćemo u ovoj knjizi opširnije u poglavlju o sakramentu pokore. (Vidi stranu 135—146.)

13. ČETIRI POSLJEDNJE STVARI ČOVJEKA

Da život ljudski na ovome svijetu ne traje dugo već da se prije ili kasnije završava smrću — to je svakome jasno. No sa smrću nije sve gotovo: duša čovječja ne umire nego ide na sud Božji i tu dobiva nagradu ili kaznu. »Određeno je ljudima jedamput umrijeti, a potom je s u d« veli sv. Pavao (Hebr. 9, 27). Ovaj sud Božji zove se p o s e b n i s u d. Poslije njega duše pravedničke, koje su posve čiste od grijeha ili koje su posve zadovoljile za grijehe, idu u n e b o (raj); duše onih, koji umru u teškom (ili smrtnom) grijehu, idu u vječne muke, u p a k a o ; a duše onih pravednika, koji su umrli bez teškoga grijeha, ali ipak nisu još posve čiste ili moraju još zadovoljiti za svoje grijehe, idu u č i s t i l i š t e.

Na svršetku svijeta doći će opet Isus Krist s velikom silom i slavom suditi sve ljude, dobre i zle. Ovaj se sud zove o p ć e n i t i s u d ili s u d n j i d a n. Poslije sudnjeg dana neće više biti čistilišta nego samo raj i pakao. Kako tko bude osuđen, tako će onda kroz cijelu vječnost ostati ili u nebu ili u paklu, i to s dušom i tijelom. Pa premda će i neraskajani grješnici vječno živjeti u paklu, mi ipak, kad govorimo o životu vječnom, razumijevamo blaženi vječni život u nebu.

S m r t, s u d, p a k a o i n e b o zovemo četiri posljednje stvari čovjeka.

148. *Što se događa, kad čovjek umre?*
Kad čovjek umre, duša se rastaje s tijelom i polazi na sud Božji, a tijelo se vraća u zemlju.
149. *Kako se zove ovaj sud?*
Ovaj sud se zove posebni sud, jer se kod njega posebice sudi svakom čovjeku odmah, čim umre.
150. *Kamo ide duša poslije posebnoga suda?*
Poslije posebnoga suda ide duša ili u nebo ili u pakao ili u čistilište.
151. *Koje duše idu u čistilište?*
U čistilište idu duše pravedničke, koje još nisu posve čiste, ili koje moraju još za svoje grijehe kaznu trpjeti.
152. *Do kada ostaje tijelo u zemlji?*
Tijelo ostaje u zemlji do sudnjega dana, a onda će Bog tijelo probuditi i s dušom zauvijek sjediniti.

153. *Kako zovemo to, što će Bog tjelesa mrtvih opet oživjeti?*
Što će Bog tjelesa mrtvih opet oživjeti, to zovemo jednom riječi uskrsnuće tijela.
154. *Hoće li Isus još ikada vidljivo doći na zemlju?*
Da; vidljivo doći će Isus opet na zemlju na svršetku svijeta.
155. *Zašto će doći?*
Doći će, da sudi sve ljude, dobre i zle.
156. *Kako se zove sud na svršetku svijeta?*
Sud na svršetku svijeta zove se općeniti sud ili sudnji dan, jer će se onda suditi svima ljudima svega svijeta zajedno.
157. *Što će Bog učiniti poslije općenitog suda?*
Poslije općenitoga suda Bog će dobre uzeti sa sobom na nebo, a zle baciti u pakao.
158. *Što je pakao?*
Pakao je vječni oganj, gdje će biti uvijek plač i škrgut zuba.
159. *Hoće li poslije općenitoga suda još ostati čistilište?*
Poslije općenitoga suda ne će više biti čistilišta, nego samo nebo i pakao.
160. *U kojem su članku vjerovanja sadržane sada spomenute istine?*
One su sadržane u sedmom, jedanaestom i dvanaestom članku vjerovanja.
161. *Što znači riječ »Amen«, kojom se završuje Vjerovanje apostolsko?*
Hebrejska riječ Amen znači: zaista, tako je, tako neka bude; njome završujemo Vjerovanje zato, da potvrdimo, da stalno vjerujemo sve što uči Vjerovanje apostolsko.

TREĆI DIO:

BOŽJE I CRKVENE ZAPOVIJEDI

1. SINAJSKI ZAKON

Spasitelj je rekao u svom govoru na gori: »Ne će svaki, koji mi govori: Gospodine, Gospodine, ući u kraljevstvo nebesko, nego onaj, koji čini volju Oca mojega, koji je na nebesima« (Mt. 7, 21). A drugom zgodom rekao je nekom bogatom mladiću: »Ako želiš ući u život, drži zapovijedi« (Mt. 19, 17).

Najopćenitija zapovijed jest: Izbjegavaj zlo a čini dobro! Tu zapovijed svatko razuman lako spoznaje, a u mnogo slučajeva naša nam savjest kazuje, što je dobro, a što je zlo. Svjedoči to sv. Pavao u poslanici Rimljanima: »Kad pogani, koji nemaju zakona, po naravi čine ono, što je po zakonu, oni nemajući zakona, sami su sebi zakon. Oni dokazuju, da je ono, što zakon zapovijedá, pisano u srcima njihovim, budući da im... njihova savjest svjedoči...« (Rimlj. 2, 14-15).

Savjest nije ništa drugo nego naš razum, koliko nam kazuje, što je dobro a što zlo, te što treba u pojedinim prigodama činiti a što izbjegavati. Kad pak govorimo o ispitivanju savjesti, razumijevamo istu riječ u malo drukčijem smislu: onda savjest znači duševno stanje uslijed dobra ili grijeha, što smo počinili.

No jer ljudi ne mogu samim svojim razumom uvijek točno i sa sigurnošću raspoznati, što je zlo a što dobro, napose u nekim težim prilikama, zato im je Bog jasnije objavio svoju volju i dao im svoje zapovijedi.

Pedeseti dan, iza kako je izraelski narod izišao iz Misira, objavi mu Bog preko Mojsija ove zapovijedi:

»Ja sam Gospodin Bog tvoj, koji sam te izveo iz zemlje misirske, iz doma ropskoga. Nemaj drugih bogova uz mene. Ne gradi sebi lika rezanoga ni kakove slike od onoga, što je gore na nebu ili dolje na zemlji ili u vodi ispod zemlje. Nemoj im se klanjati niti im služiti: jer sam ja Gospodin Bog tvoj, Bog revnitelj, koji pohađam grijehe otačke na sinovima do trećega i četvrtoga koljena onih, koji mrze na me, a činim milosti na tisuće onima, koji me ljube i drže zapovijedi moje. — Ne uzimaj uzalud imena Gospodina Boga svojega: jer ne će biti pred Gospodinom prav, tko uzme njegovo ime uzalud. — Spomeni se, da svetkuješ dan subotnji. Šest dana radi i svršavaj svoje poslove, a sedmi je dan subota (t. j. počinak) Gospodina Boga tvojega. Ne radi u taj dan nikakova posla ti ni sin tvoj, ni kći tvoja, sluga ni sluškinja tvoja, ni stranac, koji je u kući tvojoj. Jer je za šest dana učinio Gospodin nebo i zemlju, more i sve, što je u njima, a sedmi dan počinu i zato je blagoslovio Gospodin Bog dan subotnji i posvetio ga. (Pamti, da si ti bio rob u zemlji misirskoj, i da te je odanle izveo Gospodin Bog tvoj krepkom rukom i mišicom podignutom. Zato ti je zapovjedio, da svetkuješ dan subotnji.) — Poštuj oca svojega i mater svoju, da dugo živiš (i da ti dobro bude) na zemlji, koju će ti dati Gospodin Bog tvoj. — Ne ubij. — Ne čini preljube. — Ne kradi. — Ne reci lažna svjedočanstva na bližnjega svojega. — Ne poželi žene bližnjega svojega; ni kuće, ni njive njegove, ni sluge ni sluškinje njegove, ni vola ni magarca njegova, niti ikakove stvari, koja je njegova« (II. Mojs. 20, a riječi u zagradama uzete su iz V. Mojs. 5, gdje se iste zapovijedi ponavljaju).

Nakon toga Bog je poučio Mojsija, što znače one pojedine zapovijedi, kako ih treba obdržavati i kako da se kazne oni, koji bi ih prestupili. Neko vrijeme iza toga dao je Bog Mojsiju ove zapovijedi i prstom Božjim (to jest njegovom svemogućnošću) n a p i s a n e na dvije kamenite ploče (II, Mojs. 31, 18).

Sve ove zapovijedi (osim dodataka o ropstvu i obećanoj zemlji) vrijede i poslije dolaska Isusova; jedino što mi mjesto subote svetkujemo nedjelju kao dan Gospodnji.

Zapovijedi Božje, kako vidimo, dosta su dugačke, pa bi bilo teško naučiti ih napamet. Stoga mi običajemo navoditi ih u knjigama i učiti ponešto skraćeno, ali tako, da se pri tom ništa važno ne izostavi. U tom skraćenom obliku glase

Deset zapovijedi Božjih:

1. *Ja sam Gospodin Bog tvoj; nemaj drugih bogova uz mene.*
2. *Ne izusti imena Gospodina Boga svoga uzalud.*
3. *Spomeni se, da svetkuješ dan Gospodnji.*
4. *Poštuj oca i majku, da dugo živiš i dobro ti bude na zemlji.*
5. *Ne ubij.*
6. *Ne sagriješi bludno.*
7. *Ne ukradi.*
8. *Ne reci lažna svjedočanstva na bližnjega svojega.*
9. *Ne poželi žene bližnjega svoga.*
10. *Ne poželi nikakove stvari bližnjega svoga.*

Božje su zapovijedi tako raspoređene, te prve tri obuhvaćaju naše dužnosti prema Bogu, a ostalih sedam govori o našim dužnostima prema samim sebi i prema drugim ljudima. Sve su one ukratko sadržane u glavnoj zapovijedi ljubavi Boga i bližnjega, kao što je to rekao naš Spasitelj: »Ljubi Gospodina Boga svojega svim srcem svojim i svom dušom svojom i svom misli svojom. Ovo je najveća i prva zapovijed. A druga je ovoj jednaka: Ljubi bližnjega svojega kao sama sebe. O ovim dvjema zapovijedima visi sav zakon i proroci« (Mt. 22, 37 i sl., isp. Mk. 12, 30, Luka 10, 27, III. Mojs. 19, 18, V. Mojs. 6, 5).

Napomene. — O ljubavi Boga i bližnjega mi ćemo u ovoj knjizi posebno govoriti na drugom mjestu, naime u poglavlju o krepostima, (strana 111).

Riječ bližnji (gdjegdje se kaže »iskrnji«) označuje svakog čovjeka, bio nam poznat ili nepoznat, prijatelj ili neprijatelj.

Negdje svijet navodi devetu zapovijed u ovom obliku: Ne poželi drûga bližnjega svoga — ili: ne poželi tuđeg drûga — ili: ne poželi tuđeg ženidbenog drûga. Svi ovi načini izriču posve pravo smisao tê zapovijedi i ako malo drukčijim riječima.

Kod *grčkoistočnih* zapovijedi Božje glase ovako: 1. Ja sam Gospod Bog tvoj, nemoj imati drugih bogova osim mene. — 2. Ne pravi sebi idola niti kakva lika od onoga, što je na nebu gore, ni od onoga, što je na zemlji dolje, ni od onoga, što je pod vodom i zemljom: ne klanjaj im se niti im služi. — 3. Ne uzimaj uzalud imena Gospoda Boga svoga. — 4. Sjećaj se dana od odmora, da ga svetkuješ: šest dana radi i posvršavaj sve poslove svoje, a sedmi je dan odmor Gospodu Bogu tvome. — 5. Poštuj oca svoga i mater, da sretan budeš i da dugo poživiš na zemlji. — 6. Ne ubij. — 7. Ne čini preljube. — 8. Ne ukradi. — 9. Ne svjedoči lažno na bližnjega tvoga. — 10. Ne poželi ništa, što je bližnjega tvoga. — Ni ovom načinu izbrajanja zapovijedi ne može se ništa ozbiljno prigovoriti; jer i ako znamo iz Svetog Pisma, da je bilo deset Božjih zapovijedi (V. Mojs. 10, 4), to ipak za neke pojedine od njih ne znamo točno, kako su bile dugačke, to jest gdje je na primjer svršavala prva a počinjala druga zapovijed. Iz toga ipak ne slijedi, da svatko može po volji nabrajati Božje zapovijedi.

Bog Otac, Stvoritelj i vječni Zakonodavac

*

162. *Je li za spasenje dosta samo vjerovati sve, što je Bog objavio?*
Za spasenje nije dosta samo vjerovati sve, što je Bog objavio, nego treba i držati zapovijedi, koje nam je Bog dao.
163. *Gdje se ukratko nalazi ono, što Bog zapovijeda?*
Što nam Bog zapovijeda, ukratko se nalazi u deset zapovijedi Božjih.
164. *Kako glase zapovijedi Božje?*
Zapovijedi Božje glase: 1. Ja sam Gospodin Bog tvoj... i t. d.

2. DUŽNOSTI PREMA BOGU

Prve tri Božje zapovijedi izriču naše dužnosti prema Bogu. To su ponajprije: nutarnje štovanje Boga, ako u njega vjerujemo, u njega se ufamo, njega ljubimo; zatim izvanje štovanje Boga, ako mu se klanjamo kao svome najvećem gospodaru, njegovoj se volji podvrgavamo, njemu se molimo. Nadalje Boga štujemo i time, da iskazujemo dužno počitanje anđelima, svecima, svetim slikama i predmetima; štujemo ga i pobožnim zavjetima, pa i pravednom zakletvom u važnoj stvari.

Za štovanje Boga napose je određen jedan posebni dan u tjednu, nedjelja.

Grijesi, koji se protive dužnosti štovanja Boga, jesu: nevjera, hotimično sumnjanje o vjeri, nehaj za vjeru; preuzetno ufanje, očajanje, praznovjerje, čaranje i gatanje, zazivanje duhova (spiritizam), svetogrđe, psovke, kletve, kriva prisega, kršenje zavjeta; zanemarivanje molitve, svojevoljne rastresenosti kod molitve, zanemarivanje svete Mise i obavljanje teških poslova u nedjelju i blagdane.

165. *Što zapovijeda Bog u prvoj zapovijedi osobito?*
U prvoj zapovijedi zapovijeda Bog osobito, da se mi njemu, jedinome Bogu i gospodaru svome, klanjamo i dostojno ga štujemo.
166. *Čime poglavito očitujemo, da štujemo Boga?*
Da Boga štujemo, očitujemo poglavito time, ako u njega vjerujemo, u njega se ufamo, njega nada sve ljubimo.
167. *Je li dopušteno anđele i svete štovati i prizivati?*
Anđele i svete štovati i prizivati jest dopušteno; to je štovanje pravo i spasonosno, jer su oni prijatelji Božji, pa nas svojim zagovorom pomažu kod Boga.
168. *Je li pravo štovati kipove i slike Isusa i svetih?*
Štovati kipove i slike Isusa i svetih jest doista pravo: jer kad već dijete štuje slike svojih roditelja, to više treba da mi štujemo kipove i slike Isusa i svetih.

I Mojsiju je Bog naredio, da u svetom šatoru postavi dva kipa svetih anđela: »Načini i dva livena keruba od zlata« (II. Mojs. 25, 18). Prva Božja zapovijed zabranjuje obožavati kipove i slike, klanjati im se, kao što čine pogani (taj grijeh zove se idolopoklonstvo). — Od svih kipova i slika najveće počitanje pripada slikama propetoga Spasitelja: stoga križ ili raspelo treba da bude u svakoj kršćanskoj kući.
169. *Što zabranjuje Bog u drugoj zapovijedi osobito?*
U drugoj zapovijedi zabranjuje Bog osobito: ime Božje i druga sveta imena nedostojno izgovarati; psovati i kleti, krivo priseći i kršiti zavjet.
170. *Što zapovijeda Bog u trećoj zapovijedi?*
U trećoj zapovijedi zapovijeda Bog svetkovati dan Gospodnji, (to jest nedjelju).
171. *Zašto mi kršćani svetkujemo nedjelju a ne subotu?*
Nedjelju mi zato svetkujemo, jer je u nedjelju Isus uskrsnuo od mrtvih i u nedjelju poslao Duha Svetoga nad apostole.

172. *Kako treba da svetkujemo nedjelju?*
Nedjelju treba da svetkujemo bogumilim djelima, osobito da idemo k svetoj Misi, da slušamo riječ Božju i da ne radimo težačkoga posla.

O svetkovanju nedjelje govorit ćemo točnije u poglavlju o crkvenim zapovijedima (str. 105—109).

3. DUŽNOSTI PREMA RODITELJIMA I POGLAVARIMA

Prva od onih sedam Božjih zapovijedi, koje sadržavaju naše dužnosti prema ljudima, odnosi se na naše dužnosti prema namjesnicima Božjim, to jest prema roditeljima i poglavarima.

Četvrta zapovijed Božja izravno nalaže poštivati roditelje; ali s tom ukratko izraženom zapovijedi u vezi su i ostale dužnosti prema roditeljima i starijima, što ih je Bog objavio. Djeca treba da roditelje ne samo poštuju nego i ljube i slušaju; tako veli Gospodin Bog u tumačenju svojih zapovijedi. Slične dužnosti imaju sluge prema svojim gospodarima, podložnici prema svojim poglavarima. No i obratno: roditelji se moraju brinuti za djecu, gospodari za sluge, poglavari za podložnike.

Ovako piše sv. Pavao: »Žene, pokoravajte se muževima, kao što treba u Gospodinu. Muževi, ljubite žene svoje i ne budite osorni prema njima. Djeco, pokoravajte se roditeljima u svemu, jer je ovo vrlo ugodno Gospodinu. Ocevi ne razdražujte djece svoje, da ne budu malodušna. Robovi, pokoravajte se u svemu svojim zemaljskim gospodarima, ne služeći im na oko, kao da ugađate ljudima, nego priprostim srcem, bojeći se Gospodina« (Kološ. 3, 18).

Starije od sebe, koji nam nisu poglavari, nismo baš dužni slušati, ali ih moramo poštivati: »Pred sijedom glavom ustaj i poštuj lice starčevo« (III. Mojs. 19, 32).

*

173. *Što zapovijeda Bog u četvrtoj zapovijedi?*
U četvrtoj zapovijedi zapovijeda Bog, da roditelje i poglavare štujemo, ljubimo i slušamo.

174. *Zašto su djeca dužna svoje roditelje štovati, ljubiti i slušati?*
Djeca su dužna svoje roditelje štovati, ljubiti i slušati, jer su im roditelji poslije Boga najveći dobročinitelji i namjesnici Božji.

175. *Koga smo još dužni štovati, ljubiti i slušati osim roditelja?*
Dužni smo štovati, ljubiti i slušati još i hranitelje, učitelje, gospodare te sve duhovne i svjetovne poglavare.

176. *Tko ja dao vlast duhovnim i svjetovnim poglavarima?*
Duhovnim i svjetovnim poglavarima dao je vlast sam Bog, podložnicima na dobro.

4. DUŽNOSTI PREMA OSTALIM LJUDIMA

Među te ostale ljude spadamo nekada i mi sami. Bilo bi dakako donešto čudno, govoriti o dužnostima prema samima sebi, kad bismo mi sami sebi te dužnosti nametali; ali te dužnosti stavlja na nas Gospodin Bog, koji je potpuni gospodar našega tijela i duše, naših ruku i jezika i naše nutarnjosti.

Među razne ljude, o kojima sad govorimo, spadaju dakako i naši roditelji i poglavari; jer

ako ne smijemo učiniti nepravde ni stranim ili nepoznatim osobama, pogotovu ne smijemo je činiti roditeljima i dobročiniteljima, prema kojima imamo još jače obveze.

Preostalih šest Božjih zapovijedi uređuje naše dužnosti u pogledu života i zdravlja, tijela i duše, imetka i poštenja i svih drugih čovječjih dobara; a te dužnosti obuhvaćaju ne samo izvanjske čine već i riječi i misli.

177. *Što zabranjuje Bog u petoj zapovijedi?*
U petoj zapovijedi Bog zabranjuje:
1. nepravedno ubiti čovjeka, raniti ga i sve, što na to dovodi, kao srditi se bez razloga, mrziti na koga, svađati se i tući se;
2. škoditi svom životu i
3. druge na zlo navoditi.

178. *Što zabranjuje Bog u šestoj zapovijedi?*
U šestoj zapovijedi zabranjuje Bog sve nepristojno i besramno.

179. *Što zabranjuje Bog u sedmoj zapovijedi?*
U sedmoj zapovijedi zabranjuje Bog krasti i ma kojim god načinom bližnjemu štetu činiti.

180. *Što zabranjuje Bog u osmoj zapovijedi?*
U osmoj zapovijedi zabranjuje Bog lagati, bližnjega klevetati, ogovarati i grditi.

181. *Što zabranjuje Bog u devetoj zapovijedi?*
U devetoj zapovijedi zabranjuje Bog svojevoljno misliti i željeti štogod besramno.

182. *Što zabranjuje Bog u desetoj zapovijedi?*
U desetoj zapovijedi zabranjuje Bog krivično poželjeti tuđe dobro.

Napomena. — Tko ima što tuđe, dužan je to povratiti; a tko je učinio štetu, dužan je što prije nadoknaditi, koliko može. Ova obveza naknaditi štetu odnosi se i na nepravdu učinjenu ogovaranjem i klevetanjem.

5. NOVOZAVJETNE ZAPOVIJEDI BOŽJE

To su one zapovijedi, koje je proglasio Krist Gospodin ili u njegovo ime apostoli.

Nekoje su od njih dopuna ili usavršenje starozavjetnih zapovijedi Božjih. Tako na primjer zapovijed o ljubavi bližnjega savršenije se ima obdržavati sada nego prije dolaska Kristova; židovskom narodu bila je barem u nekoj mjeri dopuštena osobna osveta, sada je svaka osveta u pravom smislu riječi grješna. Židovima je bilo dosta da ljube znance i prijatelje, kršćanin treba da ljubi i neprijatelja (dakako da nije obvezan ljubiti ih u istoj mjeri kao dobročinitelje).

Druge su opet novozavjetne zapovijedi posve nove ili u sebi ili barem u nekom novom obliku. Svaki je čovjek obvezan primiti sveto krštenje i postati članom svete Crkve, dužan je slušati svetu Crkvu i vršiti njezine zapovijedi, primati sakramente od Isusa ustanovljene.

Zato je vrlo slab izgovor, kojim se tješe neki nemarni kršćani kad kažu: pa to nije ništa, ako ne postim i ako se ne ispovijedam, glavno je da obdržavam Božje zapovijedi. Jer ispovijed je ustanovio Isus Krist, to jest pravi Bog; a tko ne drži crkvenih zapovijedi, taj ne drži ni Isusove zapovijedi, koja naređuje, da treba slušati svetu Crkvu.

6. CRKVENE ZAPOVIJEDI

Crkvenim se zapovijedima tumači, nadopunjuje ili posebnim prilikama primjenjuje naravni i Božji zakon. Pa i onda, kad sv. Crkva propisuje nešto na prvi pogled novo, čini to stoga, da bi se neka točka naravnog ili Božjeg zakona bolje obdržavala.

Tako je na primjer Spasitelj naš propovijedao, da treba činiti pokoru, a Crkva propisuje jedan posebni način pokore, naime post i nemrs. Naravni zakon traži od svakoga, da izbjegava ne samo grijeh nego i grješne prigode, a Crkva zabranjuje čitanje protuvjerskih i nećudorednih knjiga, jer su one i te kako velika prigoda za grijeh.

No premda Crkva u Božje ime i vlašću od Boga danom tumači Božji zakon, ipak je prilično velika razlika između Božjih i crkvenih zapovijedi i to u pogledu obveze i u pogledu oproštaja od obveze.

Deset zapovijedi Božjih obvezuje sve ljude svih naroda i svih vremena, svake dobi i svakog staleža. Malodobno dijete, koje ih još ne poznaje, dakako da ih ne mora ni vršiti, ali bi svakako griješili odrasli, koji bi takovo malodobno dijete učili krasti ili izgovarati ružne riječi. Crkvene pak zapovijedi obvezuju samo krštene i to redovno samo odraslije (počevši od sedme godine). Zato smijemo mirne duše djetetu od šest godina dati mesa i na sam Veliki petak, jer ga zapovijed crkvena o postu ne obvezuje. Nekršten inovjerac, koji želi preći na

katoličku vjeru, isto tako nije dužan obdržavati post, prije nego primi sv. krštenje, a sv. Pričest ne samo da nije dužan nego i ne smije primati prije krštenja.

Božje su zapovijedi (osim onih privremenih u Starom Zavjetu) nepromjenljive, bez iznimke: nikad nije slobodno lagati, krasti, psovati; a crkvene se zapovijedi mogu prilagoditi raznim vremenima i prilikama te ne obvezuju, ako bi njihovo obdržavanje bilo spojeno s vrlo velikim teškoćama. Tako je u stara vremena zapovijed o postu bila puno stroža nego danas; tako onaj, kome je crkva vrlo daleko, nije dužan baš svake nedjelje ići k sv. Misi, osobito ako je još i vrijeme rđavo.

Od Božjih zapovijedi ni jedna vlast ne može dati oproštenja, od crkvenih pak zapovijedi mogu crkveni poglavari oprostiti, uz opravdan razlog. Nije u redu, ako se katolik sâm na svoju ruku (izvan spomenutih teških slučajeva) izuzimlje od obdržavanja posta ili svetkovanja nedjelje i blagdana radi putovanja ili sličnog razloga. U takovim slučajevima treba da moli oproštaj od župnika ili drugog ovlaštenog predstavnika sv. Crkve.

Kao što državni i građanski zakoni uređuju naš izvanjski život na gotovo svakom koraku (stan, promet, zanati i službe, ugovori...), ali za opće dobro, tako su i crkvene zapovijedi dosta mnogobrojne te u mnogom pogledu uređuju naše djelovanje na vrhunaravno dobro naše. One su sadržane u knjizi, koja se zove Crkveni Zakonik, i koja obuhvaća 2414 raznih propisa.

Međutim ti se propisi odnose na razne crkvene službe i službenike, na uređenje crkvenih stvari (crkve, oltari, groblja) i crkvenih čina, dijelenje svetih sakramenata; a među njima se nalazi pet općenitih propisa za sve kršćane. Ovih pet općih propisa razumijevamo, kad govorimo o crkvenim zapovijedima.

Zapovijedi crkvene glase:

1. *Svetkuj zapovijedane blagdane.*
2. *Slušaj pobožno svetu Misu u nedjelju i ostale zapovijedane blagdane.*
3. *Posti zapovijedane poste i u određene dane ne mrsi.*
4. *Svake se godine najmanje jedamput ispovjedi i o Uskrsu pričesti.*
5. *Ne svadbuj svečano u zabranjeno vrijeme.*

Napomena. — U nekim krajevima rastavljaju treću zapovijed u dvije (jedna o postu, druga o nemrsu), isto tako i četvrtu (jedna o ispovijedi a druga o Pričesti) i tako dolaze do većeg broja crkvenih zapovijedi. Iz prije rečenoga jasno je, da je ovaj način nabrajanja posve dobar ondje, gdje je općenito poprimljen i odobren od crkvene vlasti.

I grkokatolici imaju kao rimokatolici pet zapovijedi crkvenih.

Grkoistočni imaju također svoje crkvene zapovijedi; one redovno glase: 1. Moliti se Bogu i slušati službu Božju svake nedjelje i praznika. — 2. Postiti (u neke određene dane). — 3. Sveštena lica poštovati. — 4. Ispovijedati se i pričešćivati u velike poste. — 5. Moliti se Bogu za one, koji su na vlasti. — 6. Postiti i moliti se Bogu, kad zapovjedi nadležni episkop u vrijeme kakve nevolje. — 7. Jeretičke knjige ne čitati. — 8. Crkvene stvari ne upotrebljavati. — 9. Ne držati svatove u post. — Preko ovih razlika u nabrajanju crkvenih zapovijedi lako bi se moglo preći, kad ne bi bilo drugih razlika, mnogo većih.

*

183. *Jesmo li osim zapovijedi Božjih dužni obdržavati još koje zapovijedi?*
Jesmo, dužni smo obdržavati još i pet zapovijedi crkvenih.

184. *Kako glase crkvene zapovijedi?*
Crkvene zapovijedi glase: 1. Svetkuj zapovijedane blagdane i t. d.

7. SVETKOVANJE NEDJELJE I BLAGDANA

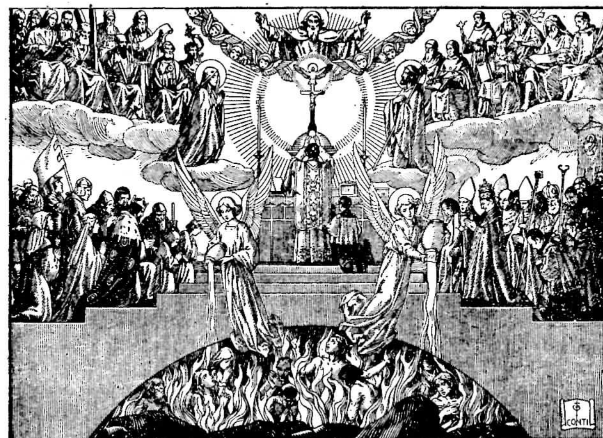
Prva i druga zapovijed crkvena jesu dopuna i tumačenje treće Božje zapovijedi.

Zapovijedani blagdani (osim nedjelje) jesu: 1. b l a g d a n i G o s p o d n j i : Božić, Obrezovanje Kristovo (Nova godina), Bogojavljenje, Spasovo i Tijelovo. Osim toga dakako i Uskrs, Duhovi, Presveto Trojstvo i Svetkovina Krista Kralja, no ova četiri blagdana padaju uvijek u nedjelju. — 2. b l a g d a n i B l. D j. M a r i j e : Bezgrješno Začeće i Uznesenje Marijino ili Velika Gospa. — 3. b l a g d a n i s v e t a č k i : sv. Josip, sv. Petar i Pavao te Svi Sveti.

Jedni od ovih blagdana jesu nepomični, to jest dolaze svake godine na isti dan stalnoga mjeseca (no razumije se, ne mogu onda biti svake gdoine isti dan u sedmici); drugi su pomični te dolaze doduše uvijek isti dan u sedmici ali ne isti dan u mjesecu. Red zapovijedanih blagdana u godini, te na koji dan padaju tijekom ovih nekoliko godina, pokazuje slijedeća skrižaljka.

PREGLED ZAPOVIJEDANIH BLAGDANA

Svetkovine	*Godine*				
	1946.	*1947.*	*1948.*	*1949.*	*1950.*
OBREZOVANJE KRISTOVO, 1. sij.	utor.	srij.	četv.	sub.	nedj.
BOGOJAVLJENJE (Tri Kralja), 6. sij.	nedj.	pon.	utor.	četv.	petak
Sv. JOSIP. 19. ožuj.	utor.	srij.	petak	sub.	nedj.
USKRS, uvijek u nedjelju	21. trav.	6. trav.	28. ožuj.	17. trav.	9. trav.
SPASOVO uvijek u četvrtak	30. svib.	15. svib.	6. svib.	26. svib.	18. svib.
DUHOVI uvijek u nedjelju	9. lipnja	25. svib.	16. svib.	5. lipnja	28. svib.
PRESV. TROJSTVO u nedj. iza Duhova	16. lipnja	1. lipnja	23. svib.	12. lipnja	4. lipnja
TIJELOVO u četvrtak iza Presv. Troj.	20. lipnja	5. lipnja	27. svib.	16. lipnja	8. lipnja
Sv. PETAR i PAVAO, 29. lipnja	sub.	nedj.	utor.	srij.	četv.
VELIKA GOSPA, 15. kolovoza	četv.	petak	nedj.	pon.	utor.
KRIST KRALJ posljednja nedj. u list.	27. list.	26. list.	31. list.	30. list.	29. list.
SVI SVETI, 1. studenoga	petak	sub.	pon.	utor.	srij.
BEZGRJEŠNO ZAČEĆE, 8. prosinca	nedj.	pon.	srij.	četv.	petak
BOŽIĆ, 25. prosinca	srij.	četv.	sub.	nedj.	pon.

Sv. Misa: nekrvna žrtva Novoga Zavjeta, po kojoj nam silazi svako dobro odozgor

Svega dakle osim nedjelja i blagdana, koji uvijek padaju u nedjelju, ima deset zapovijedanih blagdana.

Nedjelje i zapovijedane blagdane treba tako svetkovati, da prisustvujemo pobožno sv. Misi i ne radimo težačkih poslova. U te dane zabranjeni su i javni poslovi kao sudske rasprave, rad u trgovinama, tiskarama i slično.

Osim navedenih zapovijedanih blagdana svetkuje se u crkvi svečanom službom Božjom (pučkom misom) mnogo drugih svetkovina, kao što su: drugi dan Uskrsa, drugi dan Duhova, Srce Isusovo, Svijećnica, Blagovijest, Mala Gospa, sv. Stjepan, zaštitnik mjesta ili mjesne cr-

kve (patron crkve, crkveni god). Te nezapovijedane blagdane nije katolik dužan svetkovati, ali je svakako lijepo, ako i njih svetkuje.

Isti propisi o svetkovanju vrijede i kod grkokatolika, samo je kod njih broj zapovijedanih blagdana nešto veći nego li kod rimokatolika. Zapovijedni blagdani kod grkokatolika jesu ovi: 1. Gospodnji: Božić, Obrezanje Gospodnje, Bogojavljenje, Veliki petak, Uskrsni ponedjeljak i utorak, Spasovo, Presveto Trojstvo (Duhovski ponedjeljak), Preobraženje, Krstov dan; — 2. blagdani Bogorodičini: Bezgrješno Začeće, Sretenije, Blagovijest, Velika Gospojina, Mala Gospojina, Uvod Presv. Bogorodice, Zbor Presv. Bogorodice; — 3. blagdani svetački: sv. Stjepan prvomučenik, sv. Vasilije (1. siječnja kao Obrezanje Gospodnje), Petrovo, Usjekovanje 29. kolovoza, sv. Dimitrije, Arkanđelovo, sv. Nikola, u nekim krajevima još i sv. Ilija.

185. *Kako glasi prva zapovijed crkvena?*
Prva zapovijed crkvena glasi: Svetkuj zapovijedane blagdane.

186. *Što zapovijeda prva zapovijed crkvena?*
Prva zapovijed crkvena zapovijeda, da blagdane, koje je Crkva naredila, onako svetkujemo kao nedjelju.

187. *Kako glasi druga zapovijed crkvena?*
Druga zapovijed crkvena glasi: Slušaj pobožno svetu Misu u nedjelju i ostale zapovijedane blagdane.

188. *Tko je dužan u nedjelju i blagdane slušati svetu Misu?*
U nedjelju i zapovijedane blagdane dužan je slušati svetu Misu svaki kršćanin katolik, koji je navršio sedmu godinu, ako ga ne ispričava valjan razlog.

189. *Tko se ogrješuje o drugu zapovijed crkvenu?*
O drugu zapovijed crkvenu ogrješuje se: 1. tko svojom krivnjom zanemari svetu Misu posvema ili djelomično; 2. tko je pod svetom Misom svojevoljno rastresen, te se razgovara, smije ili drukčije nedolično vlada.

190. *Kakav grijeh čini onaj, tko u nedjelju ili blagdan propusti svetu Misu?*
Tko u nedjelju ili blagdan propusti svetu Misu, čini teški grijeh, ako svetu Misu propusti bez opravdanog razloga.

Napomena. — Kome je do slave Božje i do spasenja svoje duše, taj će u nedjelje i blagdane ići i na propovijed, kršćanski nauk i na večernju. »Tko je od Boga, riječi Božje sluša« (Iv. 8, 47). Riječ Božju (propovijed i kršćanski nauk) treba slušati pažljivo i ozbiljno, želeći nešto naučiti; treba je na sebe upraviti i vjerno vršiti. »Blago onima, koji riječ Božju slušaju i drže« (Luka 11, 28).

Nisu pak dužni slušati svetu Misu oni, koji to radi bolesti ne mogu, ni oni, koje opravdava valjan razlog kao dvorenje bolesnika, pažnja na kuću, vojnička ili slična služba, velika udaljenost, vrlo ružno vrijeme ili slična koja zapreka.

8. NEMRS I POST

U običnom govoru riječi nemrs i post znače nam često puta posve isto. No treća zapovijed crkvena daje nam razumjeti, da treba razlikovati post od nemrsa.

1. Nemrs

Zapovijed o nemrsu naređuje uzdržavanje od mesa; ili drugim riječima, zabranjuje jesti meso i juhu od mesa. Dozvoljava jaja, mlijeko, mliječne proizvode i začin od životinjske masti. Nemrs se ima obdržavati sve petke tijekom godine (a u korizmene i kvatrene petke osim toga još i post, kao što se kaže u trećem odlomku). Ova zapovijed obvezuje sve, koji su navršili sedam godina pa sve do smrti. Izuzeti su bolesnici, prosjaci i drugi neki, koji su zapriječeni opravdanim i važnim razlogom.

2. Post

Zapovijed o samom postu (neki to zovu blaži post) dopušta uzeti samo jedamput na dan potpuni obrok (jedamput se na dan do sita najesti). Ne brani ujutro i navečer nešto malo založiti prema mjesnom običaju. Nije zabranjeno uzeti potpuni obrok navečer mjesto o podne. Kod glavnog obroka slobodno je služiti se mesom i ribom. Ovakav post, kod kojega se smije jedamput na dan jesti meso, ima se obdržavati ponedeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom u korizmi (samo je na Čistu i kvatrenu srijedu još i nemrs, kao što se veli u slijedećem odlomku). Zakon o postu obvezuje sve one, koji su navršili 21 godinu, a nisu zašli u 60. Oni pak, koji još nemaju 21 godinu ili su započeli 60., mogu u ove dane blažeg posta jesti meso i više puta na dan; za njih ovaj post kao da i ne postoji.

3. Post i nemrs

Post i nemrs zajedno (stroži post) ima se obdržavati: na Čistu srijedu, u petke i subote korizmene, u kvatrene srijede, petke i subote, te uoči Duhova, Velike Gospe, Svih Svetih i Božića. Dužni su ga obdržavati oni isti, koji su obvezani obdržavati post, o kojem je bio govor u prijašnjem odlomku. — Ako je tko u navedene dane radi kojeg opravdanog razloga izuzet od posta, tim još nije oprošten od nemrsa.
Istu stvar možda će kome bolje razjasniti slijedeća skrižaljka.

PREGLED POSTOVA I NEMRSA

Dani posta i nemrsa	*Maloljetni od 7. do 21. g., te stariji počevši od 60. godine:*	*Punoljetni od navršene 21. do započete 60. godine:*
Na kvatrene srijede, petke i subote	nemrs	post i nemrs (strogi post)
Na čistu srijedu te na petke i subote u korizmi	nemrs	post i nemrs (strogi post)
Ponedeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom u korizmi	ni post ni nemrs	samo post (blaži post)
Uoči Duhova	nemrs	post i nemrs (strogi post)
Uoči Vel. Gospe, Svih Svetih i Božića, kad padaju na radne dane	nemrs	post i nemrs (strogi post)
Uoči Vel. Gospe, Svih Svetih i Božića, kad padaju u nedjelju	ni post ni nemrs	
U ostale petke kroz godinu (t. j. osim korizmenih, kvatrenih i uoči blagdana)	obični nemrs	
U petke izvan korizme, kad na njih padne zapovjedni blagdan	ni post ni nemrs	

Napomena. — U nedjelje i na zapovijedane blagdane nema ni posta ni nemrsa; jedino je u korizmi i na zapovjedni blagdan (sv. Josip) post ili post i nemrs zajedno, prema tome, na koji dan u tjednu taj blagdan padne. Na nezapovjedne svetkovine treba obdržavati post odnosno nemrs izuzevši slučajeve, kad biskup dadne kakvu olakšicu.

Nema posta ni nemrsa na Veliku subotu počevši od 12 sati o podne. — Uoči Petrova nema više posta. Ako je pak u kojoj biskupiji bio običaj, da se posti na koji drugi dan osim spomenutih (na primjer uoči Bezgrješnog Začeća), onda taj post ostaje i nadalje u toj biskupiji.

Post i nemrs više se ne prenose na dan unaprijed.

Župnici i župni upravitelji, kao i svi od njih ovlašteni svećenici, mogu u pojedinim slučajevima (ne općenito, trajno i zauvijek) oprostiti pojedine osobe i pojedine obitelji od nemrsa i posta, ako imaju za to opravdan razlog. — Biskup pak može dati u svojoj biskupiji još i veće olakšice za pojedine vrste ljudi prema vlasti dobivenoj od Svetog Oca. U današnjim teškim vremenima te su olakšice još obilnije nego inače, a oglašuju se redovno u crkvi početkom korizme.

Ako tko zbog bolesti, teškog rada ili drugog važnog razloga nije u propisani dan obdržavao nemrs ili post, nije dužan da to drugi dan nadoknadi. A ako tko bilo hotimice bilo nehotice ujutro prekrši zapovijed posta ili nemrsa, dužan je, kad se sjeti (ili predomisli, pokaje), kroz preostali dio dana zapovijed obdržavati, koliko mu je moguće.

Bogu milo djelo čini, tko dragovoljno posti, ako i nije po zakonu obvezan, ili ako posti strože (po starinskom običaju), nego što je obvezan. Samo treba da bude pri tom razborit i ponizan.

191. *Kako glasi treća zapovijed crkvena?*
Treća zapovijed crkvena glasi: Posti zapovijedane poste i u određene dane ne mrsi.

192. *Što zapovijeda treća zapovijed za dane nemrsa?*
Za dane nemrsa zapovijeda treća zapovijed crkvena, da se uzdržavamo od mesa i juhe od mesa.

193. *Što naređuje Crkva za dane posta?*
Za dane posta naređuje Crkva, da uskraćujemo sebi nešto od jela tako, da samo jedamput na dan jedemo do sitosti.

194. *Komu je zabranjeno mrsiti u određene dane?*
U određene dane zabranjeno je mrsiti onomu, koji je navršio sedmu godinu, ako ga ne ispričava valjan razlog, na pr. bolest, siromaštvo.

195. *Tko je dužan postiti zapovijedane poste?*
Zapovijedane poste dužan je postiti svatko, tko je navršio dvadeset i prvu godinu a nije započeo šezdesetu, ako ga ne ispričava valjan razlog kao bolest ili naporan rad.

196. *Što treba da čini onaj, koji nije izuzet od posta a smatra, da bi mu bilo preteško post obdržavati?*
Taj neka zamoli župnika ili drugog ovlaštenog svećenika, da ga oprosti od posta, a zato nek čini koja druga dobra djela.

197. *Zašto postimo?*
Postimo zato, da: 1. nasljedujemo primjer Krista i svetih; 2. činimo pokoru za grijehe; 3. krotimo svoje tijelo i obuzdavamo zle sklonosti.

Napomena. — Kod *grkokatolika* zapovijedani postovi su slijedeći: 1. Predvečerje Bogojavljenja, 2. Veliki post ili sveta Četrdesetnica, od ponedjeljka iza Siropusne nedjelje do Uskrsa, 3. Petrovski post, od ponedjeljka iza nedjelje Svih Svetih do blagdana sv. Petra i Pavla, 4. Uspenski post (ili Preobraženski post), od 1. kolovoza do Uspenija presv. Bogorodice, 5. na Usjekovanje, 6. na Vozdviženije čestnago Kresta, 7. Božićni post (Filipovka) od 15. studenog do Božića, 8. svake srijede i petka. — Grkokatolici se uglavnom drže starinskog načina posta koristeći se ipak olakšicama, koje im se prema biskupovoj odredbi redovno proglašuju u crkvi u nedjelju prije Velikog posta.

Nekoliko puta u godini slobodno je grkokatolicima mrsiti srijedom i petkom, naime: 1. od Božića do Predvečerja Bogojavljenja, 2. u sedmici iza nedjelje Mitarja i Fariseja, 3. u Svijetloj sedmici, od Uskrsa do nedjelje Antipashe ili Tomine nedjelje, 4. od Duhova do nedjelje Svih Svetih. To su t. zv. trapave sedmice iliti zahaljnice.

9. GODIŠNJA ISPOVIJED I PRIČEST

Ovdje ćemo ukratko reći najvažnije o obvezi godišnje ispovijedi i pričesti, a o sakramentu pokore i presv. Oltarskom Sakramentu bit će kasnije još govora u IV. dijelu ove knjige.

Prvi su kršćani vrlo često primali svetu Pričest; svjedoči to 2. poglavlje Djela apostolskih. I za vrijeme velikih progona kršćani su u svetoj Pričesti nalazili duševnu hranu i okrepu. No kasnije su mnogi popustili u revnosti, pa je Crkva na saboru u Lateranu (u Rimu) godine 1215. izdala zapovijed, da se svaki kršćanin katolik imade barem jedamput u godini ispovjediti te primiti svetu Pričest u uskrsno vrijeme. Ovo uskrsno vrijeme traje zapravo samo pol mjeseca, naime od Cvjetne nedjelje do Bijele nedjelje; no u našim krajevima biskupi se služe ovlaštenjem, da ga redovno produže tako, da traje od Čiste nedjelje do nedjelje Presvetoga Trojstva (Crkv. Zakonik, kanon 859).

Nije dakle istina, što neki u neznanju ili zlobi predbacuju, da je Crkva uvela svetu ispovijed ili makar i obvezu ispovijedanja: ona je samo točnije označila vrijeme, kada se toj obvezi ima udovoljiti.

Želja je Spasiteljeva i svete majke Crkve, da često puta krijepimo dušu nebeskom hranom, tijelom Kristovim. Zato se dobar katolik ne će zadovoljiti time, da samo jedamput u godini ide k svetoj ispovijedi i Pričesti; revni pak kršćani primaju ove sakramente svaki mjesec i na velike blagdane, a gdjekoji se pričešćuju svaki dan (svagdanja pričest).

Osim slučaja, koji je poimence propisan u četvrtoj crkvenoj zapovijedi, sveta je ispovijed, redovno barem, potrebita, ako je netko u stanju teškoga grijeha, a treba da primi koji sakramenat, kao sv. potvrdu, sveti red, sveto pomazanje ili ženidbu. I savršenim se pokajanjem doduše opraštaju grijesi (kao što ćemo reći na str. 144.), ali je za primanje spomenutih sakramenata ipak doličnije i sigurnije, da se u ispovijedi oslobodimo teških grijeha. Tko pak ima teški grijeh na duši, a želi primiti svetu Pričest, treba svakako da se prije ispovjedi (isp. Crkv. Zakonik, kanon 856, gdje se također navode neke vrlo rijetke iznimke).

Napose je svaki katolik teško obvezan primiti sv. Pričest još i u smrtnoj opasnosti, bilo da je ta opasnost nastala uslijed teške bolesti bilo uslijed kojeg drugog razloga (na pr. osuđeni na smrt).

Svatko će lako razumjeti, da se nedostojnim (svetogrdnim) primanjem ispovijedi ili Pričesti ne zadovoljava crkvenoj zapovijedi.

*

198. *Što zapovijeda četvrta zapovijed crkvena?*

Četvrta zapovijed crkvena zapovijeda: 1. da se barem jedamput u godini ispovjedimo, i 2. da se o Uskrsu pričestimo.

199. *Zašto je Crkva naredila, da se o Uskrsu pričešćujemo?*

Crkva je naredila, da se o Uskrsu pričešćujemo, zato: 1. jer je u to doba Isus naredio presveti oltarski sakramenat, i 2. jer je on u to doba umro i uskrsnuo,

pa zato treba da i mi umremo grijehu i uskrsnemo na novi život.

200. *Dopušta li Crkva primati svetu Pričest i izvan uskrsnog vremena?*

Svakom katoliku sveta Crkva ne samo da dopušta nego i preporučuje često pa i svagdanje primanje svete Pričesti uz dva glavna uvjeta: da nema na duši teškoga grijeha i da prima svetu Pričest s dobrom nakanom.

201. *Kada je još katolik osobito dužan primiti svetu Pričest?*

Katolik je još osobito dužan primiti svetu Pričest u smrtnoj pogibelji.

Napomena. — Svaki katolik treba da svetkuje blagdane te obdržava post i nemrs u dane, kada to njegov obred zahtijeva: to jest rimokatolik u svoje dane i po svom kalendaru, a grkokatolik po svom kalendaru.

Naprotiv svakome je slobodno slušati svetu Misu, ispovijedati se i pričešćivati u crkvi i kod svećenika drugog katoličkog obreda; ali se ipak preporučuje, da godišnju uskrsnu Pričest svatko primi po svom obredu, a svetu popudbinu (pričest u smrtnoj opasnosti) mora svatko da primi po svom obredu, ako mu je ikako moguće.

10. ZABRANJENO VRIJEME

U svako doba godine može se sklopiti ženidba, no peta crkvena zapovijed zabranjuje samo bučne svadbene i njima slične svečanosti u zabranjeno vrijeme. Zabranjeno pak vrijeme razumije se vrijeme od prve nedjelje Adventa do Božića (25. prosinca uključno) te od Čiste srijede do Uskrsa (prvog dana uključno).

Po sebi je jasno, da su neovisno od ove crkvene zapovijedi zabranjene nećudoredne i vrlo pogibeljne zabave (nemoralni plesovi, nemoralne predstave u kazalištu i kinu i sl.). One pak zabave u nedjelje i blagdane ili uoči njih, uslijed kojih se zanemaruje sv. Misa, protive se drugoj zapovijedi crkvenoj, a zabave s neumjerenim uživanjem pića protive se petoj zapovijedi Božjoj.

Od ostalih crkvenih zapovijedi vrijedno je još spomenuti zapovijed odnosno zabranu u pogledu čitanja zlih knjiga. Nekoje su zle knjige poimence zabranjene (stavljene na Indeks to jest u popis zabranjenih knjiga), druge su pak zabranjene općenitim zakonom. Među te knjige spadaju sve one knjige — pa i časopisi i novine —, koje brane krivovjerje, praznovjerje, spiritizam, ili koje napadaju katoličku vjeru i ćudoređe, koje pogrđuju crkveno poglavarstvo, svećenički i redovnički stalež, koje pripovijedaju besramne stvari i t. d. Ne smije katolik imati kod sebe ni čitati ni svete knjige (Sveto Pismo, molitvenike, duhovne knjige), ako nemaju odobrenja duhovne oblasti. To se odobrenje nalazi tiskano ili na slijedećoj stranici iza naslova knjige ili na zadnjoj stranici.

11. KRŠĆANSKA KREPOST I SAVRŠENOST

Da čovjek uzmogne vršiti sve Božje i crkvene zapovijedi, kako treba, mora nastojati, da se utvrdi u dobru te da mu dobra djela nekako pređu u naviku. Ta stalnost u dobru zove se krepost. A još je viši stepen kršćanskoga života i djelovanja, kad čovjek ne gleda samo na ono, što

je baš dužan učiniti, nego nastoji vršiti i ono dobro, na koje nije obvezan, a koje je naš Spasitelj preporučio svojom naukom i svojim primjerom. U tom nastojanju stoji kršćanska savršenost.

*

202. *Da li je dosta čuvati se samo teških grijeha i opačina?*
Nije dosta čuvati se samo grijeha i opačina, nego treba sve većma napredovati u kreposti i savršenosti.
203. *Što je kršćanska krepost?*
Kršćanska krepost jest stalna volja činiti svagda, što je Bogu drago.
204. *Koje su kreposti najpotrebnije i najodličnije?*
Najpotrebnije i najodličnije kreposti jesu tri bogoslovske kreposti: vjera, ufanje i ljubav.
205. *Zašto se te tri kreposti zovu bogoslovske?*
Bogoslovske zovu se te kreposti zato, što dolaze od Boga i što se protežu na Boga.
206. *Kada smo dužni probuđivati bogoslovske kreposti?*
Dužni smo ih probuđivati više puta u životu, osobito kada primamo svete sakramente i u času smrti.
207. *Kako možemo ukratko probuditi u sebi vjeru, ufanje i ljubav?*
Vjeru, ufanje i ljubav možemo ukratko u sebi ovako probuditi:
Bože! vjerujem u te, jer si nepogrješivo istinit.
Bože! ufam se u te, jer si beskrajno milosrdan.
Bože! ljubim te, jer si neizmjerno dobar.
Napomena. — Krepost vrhunaravne ljubavi zove se također glavna zapovijed, jer je Spasitelj rekao: »Ljubi Gospodina Boga svojega, svim srcem svojim, svom dušom svojom, svom misli svojom i svom snagom svojom. To je najveća i prva zapovijed. A druga je ovoj jednaka: Ljubi bližnjega svoga kao sama sebe«. Na ljubavi prema Bogu osnivaju se prve tri, a na ljubavi bližnjega, ostalih sedam zapovijedi Božjih.

*

207.a) *Kada ljubimo Boga nada sve?*
Boga ljubimo nada sve, kad ga ljubimo više nego sve drugo na svijetu, i pripravni smo prije sve izgubiti, nego li se grijehom od Boga razdružiti.
208. *Kada ljubimo Boga savršeno?*
Savršeno ljubimo Boga, kad ga ljubimo zato, što je on neizmjerno dobar i savršen.
209. *Kada ljubimo Boga nesavršeno?*
Nesavršeno ljubimo Boga, kad ga osobito zato ljubimo, što se dobru nadamo od njega.
210. *Čim se slabi i gubi ljubav Boga?*
Lakim grijehom slabi se ljubav k Bogu, a teškim gubi se posve u našem srcu.
211. *Tko je naš bližnji?*
Naš bližnji je svaki čovjek, bio nam prijatelj ili neprijatelj.
212. *Kakova treba da je ljubav k bližnjemu?*
Ljubav k bližnjemu treba da je: 1. općenita, 2. iskrena, 3. djelotvorna.
213. *Kada je naša ljubav iskrena?*
Ljubav naša je iskrena, kada bližnjemu od srca želimo dobro, kako to želimo sebi.
214. *Kada je naša ljubav djelotvorna?*
Ljubav je naša djelotvorna, kada bližnjemu dobro činimo, koliko možemo.
215. *Kojim djelima osobito pokazujemo svoju ljubav prema bližnjemu?*
Pokazujemo je osobito tjelesnim i duhovnim djelima milosrđa.
216. *Koja su tjelesna djela milosrđa?*
Tjelesna djela milosrđa jesu: 1. gladna nahraniti, 2. žedna napojiti, 3. gola odjenuti, 4. gosta primiti, 5. sužnja otkupiti, 6. bolesna pohoditi, 7. mrtva ukopati.
217. *Koja su duhovna djela milosrđa?*
Duhovna djela milosrđa jesu: 1. grješnika pokarati, 2. neuka poučiti, 3. dvoumnoga dobro savjetovati, 4. tužna utješiti, 5. krivicu strpljivo podnositi, 6. uvreditelju oprostiti, 7. za žive i mrtve Boga moliti.
218. *Kako se zovu kreposti, koje uređuju ostali naš život?*
Te se kreposti zovu ćudoredne.

219. *Koje su glavne ćudoredne kreposti?*
Glavne ćudoredne kreposti jesu ove četiri: 1. razboritost, 2. pravičnost, 3. umjerenost, 4. jakost (duševna).
220. Što su to evanđeoske kreposti?
Evanđeoske kreposti su one, koje se odnose na temeljne kreposti, a koje su napose preporučene u svetom Evanđelju.
221. *Koje su to evanđeoske kreposti?*
To su: blagost, čednost, poniznost, strpljivost, a osobito dragovoljno siromaštvo, savršena čistoća i poslušnost.
Napomena. — Evanđeoske kreposti izražene su u »Osam blaženstva«, s kojima je Spasitelj počeo svoj govor na gori i koja glase:
Blaženi siromasi duhom, jer je njihovo kraljevstvo nebesko. — Blaženi žalosni, jer će se oni utješiti. — Blaženi krotki, jer će oni baštiniti zemlju. — Blaženi koji gladuju i žeđaju pravde, jer će se oni nasititi. — Blaženi milosrdni, jer će oni milosrđe postići. — Blaženi, koji su čista srca, jer će oni Boga vidjeti. — Blaženi mirotvorci, jer će se oni sinovi Božji zvati. — Blaženi, koji su progonjeni radi pravednosti, jer je njihovo kraljevstvo nebesko.

Siromaštvo, čistoća i poslušnost zovu se jednim imenom evanđeoski savjeti. Te savjete dužni su obdržavati redovnici i svi oni, koji su se na to zavjetom obvezali.

12. PRESTUPAK ZAPOVIJEDI

1. O grijehu uopće

Griješiti reći će promišljeno i svojevoljno prestupiti Božji zakon, bilo to da prekršimo koju Božju zapovijed bilo crkvenu, jer zakon Božji traži, da vršimo i crkvene zapovijedi.

Nije svaki prestupak grijeh, nego promišljeni i svojevoljni prestupak. Pripovijeda Sveto Pismo, kako se je patrijarha Noa opio, no to

mu nije bilo grijeh, jer još nije znao, da se od vina može čovjek opiti. Kršćanskim su mučenicima stavljali u ruke tamjan, vodeći ih pred kipove krivih bogova; oni su doduše znali, što to ima da znači, ali nisu sagriješili, jer nisu imali nakane žrtvovati krivim bogovima i odreći se svoje vjere, nego su držali tamjan na silu, nisu mogli drugačije. Pogotovu nije grijeh, kad nekome u snu dolaze same od sebe ružne misli, ružne sanje, ili kad netko u vrućici bunca kojekakove nedolične stvari.

Svaki je grijeh neposlušnost prema Bogu, uvreda neizmjernog veličanstva Božjeg, odvraćanje od Boga i obraćanje k stvorenju na nedopušteni način, stoga je grijeh veliko zlo. No nisu svi grijesi jednaka neposlušnost, jednako zlo: jedni su teški ili smrtni a drugi grijesi zovu se laki.

*

222. *Što čini, tko hotimice prestupi Božju ili crkvenu zapovijed?*
Tko hotimice prestupi Božju ili crkvenu zapovijed, čini grijeh.
223. *Kako može tko sagriješiti?*
Sagriješiti može, ako tko: 1. zlo misli, želi, govori i čini; 2. ne učini ono dobro, koje je dužan učiniti.
224. *Jesu li svi grijesi jednaki?*
Svi grijesi nisu jednaki: ima teških grijeha, koji se zovu teški, a ima manjih, koji se zovu laki grijesi.
225. *Tko čini teški ili smrtni grijeh?*
Teški ili smrtni grijeh čini, tko svojevoljno prestupi zakon Božji u velikoj stvari.
226. *Zašto se to zove smrtni grijeh?*
Zove se smrtni grijeh zato, jer otimlje duši duhovni život, to jest milost posvetnu i pribavlja joj vječnu smrt, to jest vječno prokletstvo.

227. *Tko čini laki grijeh?*
Laki grijeh čini, tko prestupi zakon Božji ili u maloj stvari ili ne posve svojevoljno.

228. *Treba li se čuvati grijeha?*
Čuvati se treba ne samo teškoga grijeha, nego i svakoga grijeha, bio težak ili lak.

229. *Zašto se treba čuvati grijeha?*
Čuvati se treba svakoga grijeha zato, jer je grijeh najveće zlo.

230. *Zašto je grijeh toliko zlo?*
Grijeh je zato veliko zlo, jer grijehom vrijeđamo Boga, a sebi pribavljamo kaznu.

231. *Kakvu kaznu pribavljamo sebi grijehom?*
Teškim grijehom pribavljamo sebi vječnu muku u paklu, a lakim grijehom vremenitu kaznu na ovom svijetu ili na drugom u čistilištu.

Napomena. — Vrlo je važno znati, da li je koji grijeh težak ili lak i to treba da svaki kršćanin znade barem u običnijim stvarima. Teški su grijesi na primjer: nevjera, velike psovke, kriva zakletva u velikoj stvari, zanemarivanje sv. Mise u nedjelju i zapovijedane blagdane, svaka velika šteta drugome učinjena, svaki veći i svojevoljni prekršaj šeste i devete zapovijedi; zatim obavljanje teških poslova nedjeljom i blagdanom kroz dulje vremena, neobdržavanje posta i nemrsa u propisane dane, zanemarivanje Pričesti u uskrsno doba, veliko pijanstvo, čitanje vrlo loših knjiga i t. d. Teških grijeha treba da se svom pomnjom čuvamo, a ako ih po nesreći počinimo, treba da ih dobro okajemo i točno ispovjedimo.

2. Razne vrste grijeha

Osim spomenutih dviju vrsta grijeha (teški i laki) ima i drugih vrsta grijeha, koji imaju i svoje posebne nazive i imena a to stoga, što se protive posebnim zapovijedima ili krepostima ili pak što su počinjeni u nekim posebnim okolnostima.

Osobite vrste grijeha jesu: sedam glavnih grijeha; šest grijeha protiv Duha Svetoga; četiri u nebo vapijuća grijeha i devet tuđih grijeha.

G l a v n i g r i j e s i jesu: 1. oholost, 2. skupost (škrtost, lakomost), 3. bludnost, 4. zavist, 5. neumjerenost u jelu i piću, 6. srditost, 7. lijenost. — Ovi grijesi zovu se zato glavni, što su uzrok mnogim drugim grijesima. Tako na primjer lakomost vodi čovjeka na varanje, krađu, na laž i krivu zakletvu i mnoge druge nepravde.

G r i j e s i p r o t i D u h u S v e t o m e jesu: 1. ufati se preuzetno u milosrđe Božje, 2. očajavati o milosti Božjoj, 3. protiviti se priznatoj istini kršćanske vjere, 4. zavidjeti bližnjemu darove Božje, 5. odbijati tvrdokorno spasonosne opomene, 6. ustrajati u nepokori. — Ti se grijesi zato zovu grijesi protiv Duha Svetoga, jer njima čovjek hotimice prezire i odbija milost Božju.

G r i j e s i, k o j i u n e b o v a p i j u, jesu: 1. hotimično ubojstvo (dakle i ubijanje nerođene djece ili svojevoljni abortus), 2. sodomski grijeh, 3. tlačenje ubogih, udovica i sirota, 4. uskraćivanje zaslužene plaće. — Za te grijehe veli, da u nebo vapiju, jer svojom velikom zloćom kao da viču za Božju osvetu i izazivlju kaznu Božju.

T u đ i g r i j e s i jesu ovi: 1. savjetovati na grijeh, 2. zapovijedati grijeh, 3. pristajati na tuđi grijeh, 4. nagovarati na grijeh, 5. hvaliti tuđi grijeh, 6. šutjeti na grijeh, 7. ne pokarati grijeh, 8. pomagati tuđi grijeh, 9. braniti tuđi grijeh. — Ti se grijesi zovu tuđi zato, jer se njima bližnji navodi na grijeh ili potpomaže u griješenju.

Napomena. — Nije baš potrebno, da svatko znade sve ove vrste grijeha točno napamet izbrojiti, ali je korisno, da barem nešto znade o njima. Tako ćemo ih se sigurnije čuvati, kao što se i inače bolje čuvamo zla, koje poznamo, nego onoga, koje nam je posve nepoznato. Nadalje ako ove vrste barem ponešto poznajemo, lakše ćemo si ispitati savjest i tako izbjeći opasnosti, da nam ispovijed bude nepotpuna.

232. *Koji su glavni grijesi?*
Glavni grijesi jesu: 1. oholost, 2. skupost i t. d.
233. *Zašto se ti grijesi zovu glavni?*
Ti se grijesi zovu glavni zato, jer su glavni uzrok drugim grijesima.

ČETVRTI DIO:

MILOST BOŽJA I SREDSTVA MILOSTI

1. MILOST BOŽJA

Da možemo vjerovati, držati zapovijedi i spasiti se, nisu nam dovoljne naše naravne sile, već nam je potrebna milost Božja to jest unutarnja vrhunaravna pomoć ili dar, što nam Bog radi zasluga Isusa Krista daje za naše vječno spasenje.

Milost Božja je dvovrsna: djelotvorna (djelujuća, djelatna) i posvetna (posvećujuća, opravdavajuća). Djelotvorna nam je milost dragocjena i bezuvjetno potrebna pomoć, da možemo Bogu služiti, a posvetna je milost najveći ukras naše duše, koji nas čini djecom Božjom i dostojnima nebeskoga kraljevstva.

234. *Kako djeluje u nama milost djelotvorna?*
Milost djelotvorna prosvjetljuje nam razum, da možemo spoznati dobro i zlo, i potiče volju, da na zlo mrzimo, a dobro ljubimo i činimo.
235. *Kako nam je djelotvorna milost potrebita?*
Tako nam je potrebita, da bez nje ne možemo za spasenje ništa ni započeti ni nastaviti ni dovršiti.

236. *Daje li Bog svakomu čovjeku milost?*
Bog daje svakomu čovjeku dovoljno milosti, da se može spasiti.

237. *Što je milost posvetna?*
Milost posvetna jest vrhunaravni nezasluženi dar, koji Duh Sveti ulijeva u našu dušu, a po kojem mi od grješnika postajemo pravednici, djeca Božja i baštinici kraljevstva nebeskoga.

238. *Gdje dobiva grješnik milost posvetnu?*
Milost posvetnu dobiva grješnik po sakramentu krsta, a ako je već kršten, ponovno po sakramentu pokore.

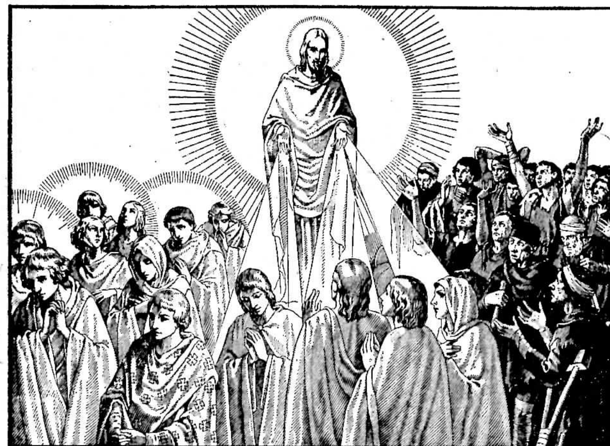
239. *Dokle ostaje milost posvetna u duši pravednikovoj?*
Milost Božja ostaje u duši pravednikovoj dotle, dok teško ne sagriješi.

240. *Čime dobivamo milost Božju?*
Milost Božju dobivamo osobito svetim sakramentima i molitvom.

2. SVETI SAKRAMENTI

S a k r a m e n a t je vidljiv znak, naređen od Isusa Krista, kojim nam se daje nevidljiva milost i nutarnje posvećenje. Prema tome svaki sakramenat ima ove tri oznake: 1. v i d l j i v z n a k (voda, sveto ulje, neke molitve i obredi), 2. n e v i d l j i v u m i l o s t, (djelujuću ili posvećujuću, te ih ili daje ili povećaje), 3. n a r e d b u o d I s u s a K r i s t a. Isus je naredio sedam svetih sakramenata i nitko nema prava da ustanovi ili ukine koji sakramenat.

Od ovih sedam svetih sakramenata jedni se zovu s a k r a m e n t i ž i v i h, jer tko hoće da ih dostojno primi, treba da već ima vrhunaravni život, to jest milost posvetnu. Drugi se zovu

Milost, učinak svetih sakramenata: naše uzvišenje u nadnaravni red i božansko posinovljenje

s a k r a m e n t i m r t v i h, jer tko ih prima još nema (ili bar ne treba da ima) vrhunaravni život, milost posvetnu.

Tri sakramenta: krštenje, potvrdu i sveti red, može čovjek samo jedamput u životu primiti; za njih se kaže da bilježe dušu neizbrisivim biljegom.

Pet sakramenata određeno je za sve ljude svih staleža, a dva posljednja primaju samo oni, koji stupaju u dva posebna staleža: ili u svećenički ili u ženidbeni stalež.

*

241. *Koliko je sakramenata naredio Isus Krist?*
Isus Krist je naredio sedam svetih sakramenata.

242. *Koji su to sakramenti?*
Sedam svetih sakramenata jesu: 1. Krštenje, 2. potvrda, 3. presveti Oltarski Sakramenat, 4. pokora, 5. sveto pomazanje, 6. sveti red, 7. ženidba.

243. *Koji su sakramenti živih?*
Sakramenti živih jesu ovi: 1. Potvrda, 2. presveti Oltarski Sakramenat, 3. sveto pomazanje, 4. sveti red, 5. ženidba.

244. *Zašto se ovi sakramenti zovu sakramenti živih?*
Zovu se zato sakramenti živih, jer tko hoće, da ih dostojno primi, treba da ima vrhunaravni život, to jest milost posvetnu.

245. *Koji su sakramenti mrtvih?*
Sakramenti mrtvih jesu: krst i pokora.

246. *Koje sakramente možemo primiti samo jedamput u životu?*
Samo jedamput u životu možemo primiti: krst, potvrdu i sveti red.

3. KRŠTENJE

Prvi i najpotrebniji sakramenat jest krštenje. Zato, iako je redoviti djelitelj krštenja svećenik, u slučaju potrebe može ga ipak dijeliti svaki čovjek.

Onaj, koji krsti, treba da ima nakanu zaista krstiti, to jest činiti, što Crkva čini i što je Krist naredio. Treba nadalje da kršteniku polijeva glavu vodom (blagoslovljenom, ako je moguće), te nazvavši ga njegovim imenom (na pr. Ivane, Katarino) ujedno izgovara riječi: »J a t e k r s t i m u i m e O c a i S i n a i D u h a S v e t o g a« (bez Amen!).

Grkokatolici upotrebljavaju ove riječi: »Krsti se sluga Božji (ili: službenica Božja) u ime Oca i Sina i Svetoga Duha. Amin.«

Krštenje treba dijeliti u onom o b r e d u, kojem roditelji krštenika pripadaju; ako su oni različitog obreda, tada obično u obredu, kojem pripada otac krštenikov.

I m e, koje se kod krštenja kršteniku daje, treba da je kršćansko to jest ime kojeg sveca ili svetice; ako pak roditelji traže, da se djetetu dadne koje narodno ime, onda župnik ima tome imenu da doda jedno kršćansko ime i ta obadva imena da ubilježi u knjigu krštenih (C. Z. 761).

Svjedok i pomagač kod krštenja jest k u m (ili kuma — ili kum i kuma, ali ne više kumova). On treba da krštenika drži ili da ga se barem dotakne pri glavnom dijelu krsnog obreda. Kum mora da je čestit katolik, u vjeri dovoljno poučen, da ima bar 14 god. Svećenik ili redovnička osoba ne smiju biti kumovi bez odobrenja svojih poglavara. Crkva uopće ne priznaje kuma: nekrštene osobe, inovjerce, posve malodobnu djecu; a ne mogu biti kumovi ni otac ni mati krštenika.

G l e d e k r š t e n j a o d r a s l i h valja još ovo primjetiti: Odrasli smije primiti sveto krštenje jedino, ako sam to hoće; treba da je u vjeri dobro poučen. Prije krštenja neka se pokaje za grijehe; a veoma dolikuje, da bude natašte pa iza krsnog obreda prisustvuje svetoj Misi i primi svetu Pričest. U pogledu kuma prije rečenim propisima, treba još dodati, da muž ne može biti kum svojoj ženi, ni žena mužu.

Svih ovih odredaba treba se, koliko je moguće, držati i onda, kad ne krsti svećenik ili kad

se radi smrtne opasnosti mora krštenje brzo podijeliti. Ako krštenik ostane na životu, treba da svećenik kasnije nadopuni izostavljene molitve i obrede.

*

247. *Koji je prvi i najpotrebitiji sakramenat?*
Prvi i najpotrebitiji sakramenat jest krst.
248. *Zašto je krst prvi sakramenat?*
Krst je prvi sakramenat, jer se prije krsta ne može ni jedan drugi sakramenat valjano primiti.
249. *Zašto je krst najpotrebitiji sakramenat?*
Krst je zato najpotrebitiji sakramenat, jer se bez krsta ne može nitko spasiti.
Isus je rekao Nikodemu: »Ako se tko ne preporodi vodom i Duhom Svetim, ne može ući u kraljevstvo Božje« (Iv. 3, 5). A malo prije svoga uzašašća na nebo rekao je apostolima: »Koji uzvjeruje i pokrsti se, spasit će se; a koji ne uzvjeruje, osudit će se« (Marko 16, 16. — isp. ono, što je već rečeno na str. 18).
250. *Kako se podjeljuje krst?*
Krst se ovako podjeljuje: kršteniku se polijeva glava vodom, i ujedno se izgovaraju Kristove riječi: »Ja te krstim u ime Oca i Sina i Duha Svetoga.«
251. *Koje milosti daje sakramenat krsta?*
Sakramenat krsta daje ove milosti: 1. oprašta se istočni grijeh i svi grijesi, koje je čovjek možda prije krštenja učinio, 2. oprašta se vječna i vremenita kazna grijeha, 3. čovjek se na krstu duhovnim načinom preporađa i posvećuje, te postaje dijete Božje i baštinik kraljevstva Božjega.
252. *Što je krst?*
Krst je sakramenat, kojim se čovjek vodom i riječju Božjom od svakoga grijeha čisti i u Kristu na život vječni preporađa i posvećuje.
253. *Kad je Krist zapovjedio krstiti?*
Krist je zapovjedio krstiti, kad je prije svoga uzašašća na nebo rekao svojim apostolima: »Idite i naučavajte sve narode, krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga« (Mt. 28, 19).

Isusovo krštenje: slika našega vrhunaravnog preporođenja po sakramentu sv. krsta

254. *Tko može valjano krstiti?*
Valjano može krstiti svaki čovjek, ali kad nije upravo sila, treba da krsti samo svećenik i to duhovni pastir (župnik ili njegov pomoćnik).
255. *Kakovu nakanu treba da ima, tko krsti?*
Tko krsti, treba da ima nakanu zbilja krstiti, to jest ono činiti, što Crkva čini i što je Krist naredio.
256. *Kakovom vodom treba krstiti?*
Za krštenje dobra je svaka naravna voda. No kad je to moguće, treba da je ta voda blagoslovena.
257. *Zašto se na svetom krštenju daje kršteniku ime kojega sveca?*
Na svetom se krštenju daje kršteniku ime kojeg sveca, da mu svetac bude zagovornik kod Boga i uzor u kršćanskom životu.
258. *Može li se sakramenat krštenja čim nadoknaditi?*
Može se nadoknaditi krstom želje i krstom krvi: kad nije moguće, da se tko krsti, ako ima savršenu

ljubav k Bogu i volju biti kršten, ili ako za vjeru podnese mučeničku smrt, drži se, da je kršten.

Napomena. — Da netko, tko nije svećenik, dijeli sveti krst, to se počesto događa u misijskim krajevima; kod nas će se to vrlo rijetko dogoditi osim slučajeva smrtne opasnosti krštenika.

Krštenje se imade obaviti u crkvi, a samo u izvanrednim slučajevima može biskup dozvoliti, da se podijeli u privatnoj kući.

Ne smije se nipošto odgađati krštenje djece. Ako recimo kum ne može da dođe u pravo vrijeme, bolje je da kod obreda drugi zastupa kuma, nego da se zbog njega mjesec dana čeka na krštenje. Kum je u tom slučaju pravi kum, makar je odsutan.

Slobodno je dati kršteniku i više imena. Crkveni Zakonik niti zapovijeda niti zabranjuje davati kršteniku ime njegovih roditelja ili koga od rodbine, ali je iz drugih razloga nezgodno, da u istoj obitelji budu uvijek ista imena; tijekom vremena mogu iz toga lako nastati zabune i neprilike.

Kod svetog krštenja obećajemo preko kumova, da ćemo katolički nauk tvrdo i stalno vjerovati, te da ćemo se čuvati grijeha i kreposno živjeti. To se zove krsni zavjet. Običaj je, da se taj krsni zavjet obnovi, kad dijete dođe k razumu te primi prvu sv. Pričest. A lijepo je krsna obećanja i češće obnoviti na pr. za vrijeme pučkih misija i duhovnih vježba.

Krsni kumovi sklapaju s krštenikom duhovno rodbinstvo, te preuzimaju dužnost brinuti se za kršćanski odgoj svoga kumčeta (naime koliko je potrebito, ako se, recimo roditelji ne bi za to brinuli). Kumče treba da poštuje kumove kao duhovne roditelje.

4. POTVRDA

Potvrda je sakramenat, u kojem se kršteniku polaganjem biskupovih ruku, mazanjem svete krizme i molitvom daje Duh Sveti, koji ga jači, da može svoju vjeru stalno priznavati i po njoj živjeti.

Prema latinskim odnosno grčkim riječima zove se potvrda čestoput krizma, firma i malo preinačeno birma.

Krist je Gospodin apostolima još prije uzašašća podijelio Duha Svetoga, a na Duhove su primili puninu Duha Svetoga i izvanredne darove njegove. Apostoli su opet polažući ruke dijelili kršćanima Duha Svetoga (Dj. apostol. pogl. 8, 19).

Potvrdu dijeli kod rimokatolika samo biskup. Glavni obredi su: mazanje krizmom (to je sastavina ulja i balzama), polaganje ruku na krizmanika i izgovaranje riječi: »Znamenujem te znakom svetoga križa i potvrđujem te krizmom spasenja u ime Oca i Sina i Duha Svetoga.«

Osim toga biskup udari potvrđenika malo po obrazu u znak, neka se nikad ne stidi svoje vjere, nego nek bude spreman za nju i trpjeti. Na svršetku, kad je biskup obredao pojedinačno sve potvrđenike, daje im svima blagoslov; potvrđenici treba da čekaju taj blagoslov.

Onaj, koji prima svetu potvrdu, treba da je u milosti posvetnoj; prema tome, tko je u teškom grijehu, treba da se prije potvrde ispovjedi ili barem savršeno pokaje. — Mora također da bude primjereno poučen u vjeri: zato se ovaj sakramenat redovno prima oko sedme ili osme godine. I kod potvrde dobiva potvrđenik ime jednoga sveca, odnosno svetice.

Crkveni Zakonik ne propisuje svetu Pričest prigodom potvrde, no ako nema posebnih teškoća, lijepo je da potvrđenik isti dan primi i taj presveti sakramenat.

Slično kao kod krštenja, potvrđenik treba da ima k u m a (djevojčica kumu). Ovi kumovi treba da zadovoljavaju istim uvjetima kao kumovi kod krštenja; osim toga treba da su sami već primili potvrdu, a redovno ne smiju da budu isti kao kod krštenja. Jedan potvrđenik smije imati samo jednog kuma (djevojčica kumu), a jedan kum (odnosno kuma) smije držati samo jednog, a najviše dva potvrđenika. Između kuma i kumčeta nastaje i kod potvrde duhovno srodstvo, ali nižeg stepena nego kao kod krštenja.

Glede nekih ovdje iznesenih uvjeta Crkveni Zakonik daje neke iznimke i olakšice. Tko dakle ne bi mogao sve navedene uvjete ispuniti, neka se obrati na župnika, pa će mu on točnije reći, što da radi.

Kod grkokatolika ovaj sakramenat zove se m i r o p o m a z a n j e ; dijeli ga svećenik riječima: »Pečat dara Duha Svetoga. Amin.« — i to odmah poslije krštenja bilo djeteta bilo odrasloga.

259. *Tko ima vlast potvrđivati?*
Potvrđivati imadu vlast redovno biskupi, kao nasljednici apostola.

260. *Kako se potvrda podjeljuje?*
Potvrda se ovako podjeljuje: biskup polaže ruke na onoga, koji se potvrđuje, moli nad njim i čini mu svetom krizmom na čelu znak svetog križa govoreći: »Znamenujem te znakom svetoga križa i potvrđujem te krizmom spasenja u ime Oca i Sina i Duha Svetoga.«

261. *Koje milosti daje sveta potvrda?*
Sveta potvrda daje ove milosti: umnožava u nama milost posvetnu; daje nam Duha Svetoga, koji nas jači, da možemo svoju vjeru javno priznavati i po njoj živjeti; biljeafi nam dušu neizbrisivim biljegom.

262. *Što je potvrda?*
Potvrda je sakramenat, u kojem se kršteniku polaganjem biskupovih ruku, mazanjem svete krizme i molitvom daje Duh Sveti, koji ga jači, da može svoju vjeru stalno priznavati i po njoj živjeti.

263. *Što treba da čini, tko ide na svetu potvrdu?*
Tko ide na svetu potvrdu treba: da nauči glavne istine vjere, napose o svetoj potvrdi, da pobožno prizivlje Duha Svetoga i da obeća Bogu, da će živjeti i umrijeti kao dobar kršćanin te da primi svetu potvrdu u milosti Božjoj.

264. *Je li potvrda za spasenje potrebna?*
Potvrda nije baš za spasenje potrebna, ali bi sagriješio, tko bi je zanemario primiti.

Napomena. — Može se i u našim krajevima dogoditi, da uslijed teških prilika svećenik krsti dijete, čiji su roditelji drugog obreda, nego što je obred svećenikov. Svećenik će dakako krstiti prema svome obredu, i nema nikakove sumnje, da je to krštenje posve dobro. No grkokatolički svećenik ne smije rimokatoličkom djetetu podijeliti potvrdu; ako bi je radi zaboravnosti ili kojeg drugog razloga ipak podijelio, potvrda bi bila valjana i ne bi se smjelo to dijete ponovo krizmati po rimokatoličkom biskupu (sakramenat potvrde može se primiti samo jedamput).

A rimokatolički svećenik uopće nema vlasti dijeliti svetu potvrdu, pa prema tome ne može krizmati ni rimokatolika ni grkokatolika. Da dijete ne ostane bez potvrde, imat će se kasnije pobrinuti grkokatolički svećenik ili biskup.

U rimokatoličkoj Crkvi rijetki su slučajevi, da obični svećenik može dijeliti sakramenat potvrde: to se događa gotovo samo u misijskim zemljama.

5. PRESVETI OLTARSKI SAKRAMENAT

Malo poslije čudesnog umnožavanja hljeba obećao je Isus narodu, da će dati još čudesniju hranu, to jest svoje tijelo. »Kruh, koji ću ja dati, tijelo je moje za život svijeta.« Kad su se ljudi tome čudili, nije Isus ništa opozvao, nego je isto još jasnije rekao: »Zaista, zaista vam kažem: Ako ne jedete tijela Sina čovječjega i ne pijete krvi njegove, nemate života u sebi... Jer je tijelo moje doista jelo, i krv je moja doista pilo« (Ivan 6, 51 i sl.).

To je obećanje Isus ispunio kod posljednje večere: on je pretvorio kruh u svoje tijelo, a vino u svoju krv i dao apostolima da blaguju i piju te im je naredio, da i oni isto čine. Time je Isus ustanovio presveti oltarski sakramenat.

Presveti oltarski sakramenat jest dakle pravo tijelo i prava krv Gospodina našega Isusa Krista pod prilikama kruha i vina. To je velika tajna naše svete vjere, koju um ljudski ne može da pojmi. Mi je vjerujemo, jer nas uče jasne riječi Isusove i nauka svete Crkve. »Koji je mogao od ništa nešto učiniti, može također promijeniti nešto, što već jest«, veli sv. Ambrozije.

Tri su glavne skupine vjerskih istina o ovom sakramentu: 1. nazočnost (prisutnost) Isusova u presvetom Oltarskom Sakramentu, 2. presveti Oltarski Sakramenat kao žrtva, u kojoj se kruh i vino pretvaraju u tijelo i krv Isusovu

i Bogu prikazuju, to je sv. Misa; 3. presveti Oltarski Sakramenat kao sakramenat, koji mi primamo, a to je sv. Pričest.

1. Nazočnost Isusova u Presv. Oltarskom Sakramentu

265. *Što je presveti Oltarski Sakramenat?*
Presveti Oltarski Sakramenat jest pravo tijelo i prava krv Gospodina našega Isusa Krista, koji je pod prilikama kruha i vina za hranu duši našoj zbilja i bivstveno prisutan.

266. *Kada je Isus Krist naredio presveti Oltarski Sakramenat?*
Presveti Oltarski Sakramenat naredio je Isus Krist na posljednjoj večeri uoči svoje gorke muke.

267. *Kako je Isus Krist naredio taj presveti Sakramenat?*
Ovako: Isus Krist uze hljeb, blagoslovi ga, prelomi i dade učenicima svojim govoreći: »Uzmite i jedite, ovo je tijelo moje«. Zatim uze kalež s vinom, blagoslovi ga i dade učenicima svojim govoreći: »Pijte iz njega svi, jer ovo je krv moja. To činite na moj spomen.«

268. *Što su to prilike kruha i vina?*
Prilike kruha i vina jest sve ono, što od kruha i vina vidimo i osjećamo, kao oblik, boja, tek, miris i t. d.

269. *Je li Krist i apostolima dao vlast pretvarati kruh u svoje tijelo i vino u svoju krv?*
Jest, Krist je dao i apostolima vlast pretvarati kruh u svoje tijelo, a vino u svoju krv rekavši im: »To činite na moj spomen!«

270. *Na koga je prešla od apostola ta vlast?*
Ta vlast prešla je na biskupe i svećenike.

271. *Kada vrše biskupi i svećenici tu vlast?*
Tu vlast vrše biskupi i svećenici u svetoj Misi kad izgovaraju nad kruhom i vinom riječi Kristove: Ovo je tijelo moje; ovo je krv moja.

272. *Jesmo li dužni klanjati se Isusu Kristu u presvetom Oltarskom Sakramentu?*
Jesmo dužni klanjati se Isusu Kristu u presvetom Oltarskom Sakramentu, jer je u njemu Isus Krist kao Bog i čovjek doista prisutan.

2. Sveta misa

273. *Što je sveta Misa?*
Sveta Misa je neprestana žrtva novoga zavjeta, u kojoj se Krist pod prilikama kruha i vina prikazuje svome nebeskom Ocu.
274. *Kako se prikazuje Krist u svetoj Misi?*
U svetoj Misi prikazuje se Krist nekrvnim načinom, jer u svetoj Misi Krist niti trpi niti umire.
275. *Komu koristi sveta Misa?*
Sveta Misa koristi cijeloj Crkvi: živima i mrtvima.
276. *Komu napose koristi sveta Misa?*
Sveta Misa koristi napose: svećeniku, koji je prikazuje — onome, za koga se sveta Misa prikazuje — svima, koji pobožno prisustvuju svetoj Misi.

Napomena. — Čestiti kršćanin treba da ponešto razumije svetu Misu, da poznaje glavne njezine dijelove i obrede. Sveta Misa ima pet većih dijelova, to su: 1. priprava, 2. žrtva (ili prikazanje), 3. posvećenje (kanon, čin mise), 4. pričest, 5. završetak.

Na priprava spadaju: pristupne molitve, Ulaz, Gospodine smiluj se, Slava, Molitva, Poslanica, Evanđelje, Vjerovanje.

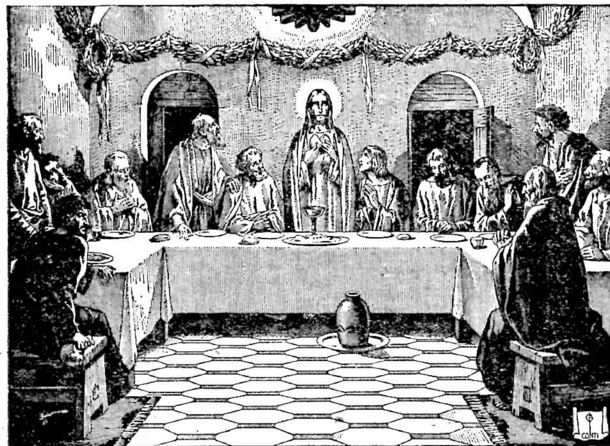
Žrtva ili prikazanje obuhvaća: prikazanje kruha i vina, umivanje ruku, tajnu (ili tihu) molitvu, predslovlje, Svet.

Posvećenje sadržaje: molitvu za Crkvu, spomen živih, pretvorbu i podizanje, spomen mrtvih i druge molitve.

Četvrti dio počinje s Očenašem, sadržaje neke molitve prije Pričesti, Pričest i kratke zahvalne molitve.

Završetak sadržaje: Pričesnu molitvu, Popričesne molitve, blagoslov i posljednje Evanđelje.

Od svih misnih dijelova najvažnija je pretvorba s podizanjem. — Druga crkvena zapovijed naređuje slušati cijelu svetu Misu u nedjelje i neke blagdane; zanemariti prvi ili peti dio Mise već je grijeh, a svojom krivnjom propustiti kojigod od važnijih dijelova (drugi ili treći ili četvrti) jest teški grijeh proti ovoj zapovijedi.

Posljednja Večera: Isus ustanovljuje Presv. Euharistiju i ostaje stvarno prisutan uz nas pod prilikama kruha i vina

U većim mjestima, gdje se služi više svetih Misa, dakako da je slobodno slušati ili raniju ili kasniju Misu; pa ako je tko zakasnio na jednu Misu, može to zakašnjenje popraviti tako, da sluša drugu Misu. A tko je zakasnio na jedan dio Mise, neka kod druge Mise nadoknadi onoliko, koliko je propustio; no ako je tko došao već iza prikazanja, mora prisustvovati čitavoj drugoj Misi.

3. Sveta Pričest

277. *Što će reći: pričestiti se?*
Pričestiti se reći će: uistinu blagovati tijelo i krv Isusa Krista duši za hranu.
278. *Kakove nam milosti daje sveta Pričest?*
Sveta Pričest: 1. združuje nas najuže s Isusom i umnožava nam milost posvetnu, 2. slabi nam zle želje i krijepi nas u dobru, 3. čisti nas od lakih grijeha i čuva od teških.

279. *Prima li svatko u svetoj Pričesti ove milosti?*
Ne prima, nego samo onaj, koji se dostojno pričesti, to jest u milosti posvetnoj.

280. *Kakav grijeh čini onaj, tko se nedostojno pričesti?*
Tko se nedostojno pričesti, čini teški grijeh svetogrđa.

281. *Što treba da učini prije Pričesti onaj, tko je u teškom grijehu?*
Tko je u teškom grijehu, treba da se prije pričešćivanja valjano ispovjedi.

282. *Kako se treba tijelom pripraviti za svetu Pričest?*
Tijelom se treba pripraviti na svetu Pričest ovako: 1. treba biti natašte to jest od ponoći ništa ne jesti ni piti, 2. treba doći čist i pristojno odjeven.

283. *Kako treba pristupiti k stolu Gospodnjem?*
K stolu Gospodnjem treba pristupiti što smjernije, sklopljenih ruku i oborenih očiju.

284. *Što treba učiniti poslije pričešćivanja?*
Poslije pričešćivanja treba se čedno povratiti na svoje mjesto i ondje neko vrijeme zahvaljivati za primljenu neiskazanu milost.

Napomena. — Sveta Pričest može se primiti u ono vrijeme, kad je slobodno služiti svetu Misu, to jest od rana jutra pa do podne ili još malo iza podne; a najviše odgovara crkvenom duhu primati je za vrijeme same svete Mise iza svećenikove pričesti.

U rimokatoličkoj Crkvi daje se vjernicima sveta Pričest samo pod jednom prilikom (pod prilikom kruha) s ovih razloga: da se sveta krv ne bi oskvrnila, a pod prilikom vina mogla bi se proliti i teško bi se dala čuvati; zatim da se svakome olakša primanje svete Pričesti napose česte Pričesti; napokon da protiv krivovjeraca očituje pravu nauku, da je Isus i pod samom prilikom kruha prisutan cio i nerazdijeljen.

Svetu hostiju treba ovako primiti: pod bradu treba staviti pliticu, glavu podići, umjereno otvoriti usta i jezik spustiti na donju usnicu. Ne valja držati svete hostije u ustima, dok se baš posve rastopi. Ako se prilijepi za nepce, treba je lagano jezikom (ne rukom) odlijepiti. — Plitica je posebno za tu svrhu udešena metalna posudica poput tanjurića; mjesto nje može za nevolju poslužiti molitvenik ili što slično. Plitica se zato upotrebljava, da ne bi sveta hostija ili koja njezina čestica pala na zemlju. Ako bi hostija pala na pliticu (ili pače na zemlju, kraj sve opreznosti), treba prepustiti svećeniku, da je on digne.

Onima, koji su već mjesec dana teže bolesni te ne mogu biti natašte čekajući svetu Pričest, može svećenik dopustiti, da se jednom ili dvaput na tjedan pričeste, makar da su prije što popili (ali ne jeli!) za lijek ili okrepu. Umirućima može se dati sveta Pričest u svako doba dana, makar ne bili natašte i makar su se onaj dan već jedamput pričestili.*

G r k o k a t o l i c i primaju svetu Pričest pod obadvije prilike. Svetu Misu nazivlju grčkom riječju: sveta liturgija. Tri su glavna dijela svete liturgije: 1. proskomidija, 2. liturgija oglašenih, 3. liturgija vjernih. U pogledu obreda liturgija je trovrsna: liturgija sv. Vasilija Velikog, liturgija sv. Ivana Zlatoustoga i liturgija sv. Grigorija (koja se obično zove liturgija Preždeosvjaščenih darov). Najčešće se upotrebljava liturgija svetog Ivana Zlatoustoga.

6. POKORA

Uvečer onoga dana, kada je Isus uskrsnuo, bili su apostoli zajedno u jednoj sobi u Jerusalemu. U to dođe Isus i pozdravi ih riječima: »Mir vama!« Malo poslije dahne u apostole i reče im: »Primite Duha Svetoga! Kojima oprostite grijehe, oprostit će im se, a kojima zadržite, zadržat će im se.« Tako je Isus dao apostolima, a preko njih i njihovim nasljednicima vlast opraštati gri-

* Kako je lako i korisno primati sv. Pričest često, pa i svaki dan, naći ćeš lijepo rastumačeno u »Glasnikovoj knjižici« br. 13 »DOĐITE — BLAGUJTE« (Uprava Glasnika Srca Isusova, Zagreb, Palmotićeva 31). Ta je knjižica korisna osobito onima, koji se ustručavaju primati čestu sv. Pričest.

jehe, drugim riječima: ustanovio je sakramenat pokore.

Svećenik ne oprašta grijehe baš svakome, tko bi htio, već onome, tko izvrši one stvari (ispuni one uvjete), što su potrebne za ovaj sakramenat. Koje su pak te stvari, razložio je jedamput Spasitelj ovom pričom: Neki je čovjek imao dva sina. Mlađi sin reče ocu, neka mu dadne njegov dio od imovine. I otac mu ga dade. Sin uzme svoje i otide u daleku zemlju: tamo je živio raskošno i potrošio sve, što je imao te pao u veliku bijedu i nevolju. Tada je počeo razmišljati: Nisam dobro učinio, što sam otišao iz očinske kuće. Tamo imaju svi svega u izobilju, a ja ovdje umirem od gladi (ispit s a v j e s t i). Ustat ću i vratiti se svojemu ocu (d o b r a o d l u k a) i reći mu: Oče, sagriješio sam Bogu i tebi: nisam dostojan više se zvati tvojim sinom (p o k a j a n j e i o č i t o v a n j e g r i j e h a): primi me kao najamnika u kuću svoju (s p r e m n o s t č i n i t i z a d o v o l j š t i n u). Zatim je ustao i vratio se kući svojoj i kazao ocu sve onako, kako je bio naumio kazati. Otac ga je vrlo ljubezno primio, izgrlio i izljubio, i sve mu oprostio.

*

285. *Što je sakramenat pokore?*
Sakramenat pokore jest sakramenat, u kojem svećenik mjesto Boga oprašta grijehe.

286. *Komu se opraštaju grijesi u sakramentu pokore?*
U sakramentu pokore opraštaju se grijesi onomu, koji se za grijehe skrušeno pokaje, iskreno ih ispovjedi i ima volju popraviti se i za grijehe zadovoljiti.

287. *Kada je Krist naredio sakramenat pokore?*
Sakramenat pokore naredio je Krist, kad je poslije svoga uskrsnuća rekao apostolima: »Primite Duha Svetoga! Kojima oprostite grijehe, oprostit će im se; kojima zadržite, zadržat će im se.«

288. *Mogu li se svi grijesi oprostiti u sakramentu pokore?*
U sakramentu pokore mogu se oprostiti svi grijesi, koji su poslije krštenja učinjeni.

289. *Što treba da učini onaj, koji hoće da dostojno primi sakramenat pokore?*
Tko hoće da dostojno primi sakramenat pokore, treba: 1. da i s p i t a svoju savjest, 2. da se p o k a j e za grijehe, 3. da o d l u č i ne griješiti više, 4. da se i s p o v j e d i, 5. da z a d o v o l j i za grijehe.

1. Ispitivanje savjesti

290. *Što će reći ispitati svoju savjest?*
Ispitati svoju savjest reći će: zbiljski razmišljati, što smo sagriješili.

291. *Što treba da činimo prije nego počnemo ispitivati svoju savjest?*
Prije nego počnemo ispitivati svoju savjest, treba da se pobožno molimo Duhu Svetomu, neka nam prosvijetli pamet.

Ovako se pomoli Duhu Svetomu: »Dođi Duše Sveti, prosvijetli me, da mogu sve svoje grijehe spoznati, za njih se istinski pokajati i potpuno ih ispovjediti«.

292. *Kako možemo ispitivati svoju savjest?*
Svoju savjest možemo ispitivati tako, da se pitamo:
1. jesmo li se ogriješili o koju Božju ili crkvenu zapovijed, mišlju, željom, govorom ili djelom;
2. jesmo li sagriješili kojim glavnim ili tuđim grijehom i
3. jesmo li zanemarili koje dobro djelo, koje smo bili dužni učiniti.

293. *Kako se još mogu djeca lako sjetiti svojih grijeha?*
Djeca se još mogu lako sjetiti svojih grijeha, ako pomisle, kako su se vladala: 1. u crkvi, 2. u školi, 3. kod kuće prema svojim roditeljima, braći i ukućanima, 4. na ulici ili na polju, sami ili s drugima.

294. *Treba li da se ispitujemo i za broj grijeha?*
Treba da se ispitujemo barem za teške grijehe, koliko smo ih puta učinili i u kakvim prilikama.

2. Pokajanje

295. *Što će reći: pokajati se?*
Pokajati se reći će: žaliti i mrziti na učinjene grijehe.
296. *Kakvo treba da je pokajanje?*
Pokajanje treba da je: 1. unutrašnje, 2. općenito, 3. vrhunaravno.
297. *Kada je pokajanje unutrašnje?*
Pokajanje je unutrašnje, kada nam je doista od srca žao, što smo sagriješili i kada srcem mrzimo na grijeh kao na najveće zlo.
298. *Kada je pokajanje općenito?*
Pokajanje je općenito, kada se kajemo za sve grijehe ili barem za sve teške grijehe.
299. *Kada se kajemo vrhunaravno?*
Vrhunaravno se kajemo, kada nam je žao, što smo grijehom uvrijedili Boga, nebo izgubili i vječnu muku zaslužili.
300. *Što treba učiniti, da se možemo vrhunaravno pokajati?*
Da se možemo vrhunaravno pokajati, treba promisliti:
1. da smo grijehom zaslužili, da nas Bog kazni;
2. da je Isus zbog grijeha naših trpio i umro;
3. da smo grijehom uvrijedili Boga svoga nebeskoga Oca, najvećeg dobročinitelja i najveće dobro.
301. *Na koliko načina možemo se vrhunaravno pokajati?*
Vrhunaravno pokajati se možemo: savršeno i nesavršeno.
302. *Kada se kajemo savršeno?*
Savršeno se kajemo, kad se kajemo zato, što smo grijehom uvrijedili Boga, svoje najveće dobro.
303. *Kada se kajemo nesavršeno?*
Nesavršeno se kajemo, kad se kajemo zato, što smo grijehom izgubili nebo i zaslužili vječnu muku i druge kazne Božje.

»Oče, sagriješio sam protiv neba i protiv tebe...«

304. *Treba li se savršeno pokajati i onda, kad idemo na ispovijed?*
Kada idemo na ispovijed, dovoljno je, ako se i nesavršeno pokajemo; ali se ipak treba trsiti, da se savršeno pokajemo.
305. *Kada treba da se pokajemo idući na ispovjed?*
Idući na ispovjed treba da se pokajemo prije ispovijedi ili barem prije nego li nas svećenik odriješi.

3. Odluka

306. *Što treba da je združeno s pokajanjem?*
S pokajanjem treba da je združeno: 1. ufanje, da će nam Bog oprostiti grijehe, 2. dobra odluka.
307. *Što je dobra odluka?*
Dobra odluka jest prava volja popraviti se i ne griješiti više.
308. *Na što treba da se odluči, tko ima pravu volju popraviti se?*
Tko ima pravu volju popraviti se, treba da se odluči: 1. da će se čuvati svih teških grijeha i bližnje grješne prigode, 2. da će upotrijebiti sve, što je potrebno, da se popravi, 3. da će zadovoljštinu učiniti i svaku učinjenu štetu nadoknaditi.
309. *Što je bližnja grješna prigoda?*
Bližnja grješna prigoda jest osoba, društvo, igra i sve, što koga obično navodi na grijeh.
310. *Kako možemo pobuditi pokajanje i odluku?*
Ovako: *Za ove i sve ostale grijehe svega života svoga kajem se od sveg srca, što sam uvrijedio tebe, Bože, svoje najveće i najmilije dobro. Mrzim na sve svoje grijehe i tvrdo odlučujem, da ću se popraviti i da ne ću više griješiti.*

4. Očitovanje grijeha ili ispovijed

311. *Što će reći: ispovjediti se?*
Ispovjediti se reći će: skrušeno kazati učinjene grijehe svećeniku, da nas od njih odriješi.
312. *Kako se treba ispovijedati?*
Ispovijedati se treba: 1. potpuno, 2. iskreno, 3. razgovijetno.
313. *Kada se ispovijedamo potpuno?*
Potpuno se ispovijedamo, kada kažemo barem sve teške grijehe, kojih se sjećamo.
314. *Što treba još kazati o teškim grijesima?*
O teškim grijesima treba još kazati: 1. koliko smo puta koji teški grijeh učinili, 2. prilike koje mijenjaju vrstu grijeha.

315. *Kako će grješnik kazati onda, kada ne zna pravo, koliko je puta učinio koji teški grijeh?*
Kada grješnik ne zna, koliko je puta koji teški grijeh učinio, treba da kaže: Ovaj grijeh učinio sam ili svaki dan ili svaku sedmicu ili svaki mjesec otprilike toliko puta.
316. *Treba li i lake grijehe ispovijedati?*
Lakih grijeha ne trebamo ispovijedati, ali to je dobro i spasonosno.
317. *Kada se ispovijedamo iskreno?*
Iskreno se ispovijedamo onda, kada se ispovjedniku upravo onako tužimo, kako spoznajemo, da smo Bogu krivi, te niti što tajimo niti se izgovaramo.
318. *Što treba da promisli grješnik kojega je sram iskreno se ispovjediti?*
Grješnik, kojega je sram iskreno se ispovjediti, treba da promisli:
1. da on time čini novi teški grijeh, ako se iskreno ne ispovjedi;
2. da je ipak bolje tajno ispovjediti svoje grijehe svećeniku, koji je dužan o njima šutjeti, nego u grijehu nemirno živjeti, nesretno umrijeti te se na sudnji dan pred svim svijetom osramotiti.
319. *Što treba da učini pokornik, ako je na ispovijedi zaboravio kazati, koji grijeh?*
Ako je pokornik na samoj ispovijedi zaboravio koji grijeh kazati, treba da taj grijeh kaže na idućoj ispovijedi.
320. *Što treba da učini onaj grješnik, koji svojom krivicom nije kazao koji grijeh?*
Grješnik, koji svojom krivicom nije kazao koji grijeh, na primjer, što se nije dovoljno ispitao ili što se je stidio kazati, taj treba da ponovi cijelu onu ispovijed.
321. *Kada se ispovijedamo razgovijetno?*
Razgovijetno se ispovijedamo onda, kada tako jasno govorimo, da ispovjednik može sve razumjeti.
322. *Što treba činiti iza očitovanja grijeha?*
Treba dobro paziti na ispovjednikove opomene i zapamtiti pokoru, koju nam naloži, pa ako što zapita, iskreno i čedno odgovoriti.

Napomena. — U običnom govoru mi cijeli sakramenat pokore nazivljemo »ispovijed«, no točnije govoreći ispovijed je, kako vidimo, jedan d i o sakramenta pokore.

5. Zadovoljština

Ova nam je riječ nekako predugačka i neobična; mjesto z a d o v o l j š t i n a mi obično kažemo p o k o r a, premda ni taj izraz nije posve točan.

323. *Što će reći: zadovoljštinu učiniti?*

Zadovoljštinu učiniti reći će: onu pokoru izvršiti, koju nam je ispovjednik zadao.

324. *Zašto nam ispovjednik zadaje pokoru?*

Ispovjednik nam zadaje pokoru zato:

1. da donekle zadovoljimo za grijehe i tako umanjimo vremenite kazni;
2. da se popravimo.

325. *Oprašta li Bog s grijehom i sve kazni?*

Vječnu kaznu oprašta Bog svaki put s grijehom, ali vremenitih kazni ne oprašta uvijek.

326. *Koja je to vremenita kazna za grijeh?*

Vremenita kazna za grijeh jest ona, koja se trpi ili ovdje na zemlji ili u čistilištu.

6. Oproštenje grijeha izvan sakramenta pokore

Ne možemo primiti sakramenta pokore uvijek, kadgod želimo ili trebamo oproštenje grijeha, a ipak je za nas od vrlo velike važnosti, da se što prije oslobodimo od tereta grijeha osobito teških. Čovjek, koji ima na duši težak grijeh, ne može učiniti ništa zaslužna pred Bogom: njegova dobra djela imaju samo naravnu dobrotu a nemaju vrhunaravne. Mi nismo gospodari svoga života te ne znamo, kad će nas zadesiti smrt, pa je vrlo pogibeljno dugo vremena ostati u stanju teškoga grijeha. Pa ni bolesnik, koji zna, da će skoro umrijeti i želi se ispovjediti, ne može uvijek dobiti svećenika, da se ispovjedi.

U takovim pa i u svim drugim slučajevima možemo dobiti oproštenje grijeha, ako se savršeno pokajemo (v. pitanje 302.) to jest ako se pokajemo ne samo zato, što smo grijehom zaslužili kaznu Božju nego osobito zato, što smo grijehom uvrijedili Boga, najveće dobro. S tim pokajanjem treba da bude združena odluka ispovjediti se, jer je ispovijed (pokora) redovno sredstvo, koje je sâm Isus naredio za opraštanje grijeha. Za čin savršenog pokajanja (ili: savršene ljubavi prema Bogu) nije propisana nikakva molitva; može pak u tu svrhu zgodno poslužiti molitvica spomenuta kod 310. pitanja ili pak ova:

Gospodine, Bože moj, ja se kajem iz svega srca radi svију grijeha mojih, kojima sam uvrijedio tebe, najveće dobro. Ne žalim samo, što sam po njima postao nedostojan raja a dostojan pakla, nego mi je mnogo više žao, što sam uvrijedio i pogrdio tebe, Boga, Stvoritelja svoga, svake ljubavi i poštovanja predostojnoga. Odlučujem temeljito ispovjediti se, unaprijed tvoje svete zapovijedi vršiti, i volim prije umrijeti nego tebe ikakovim svojevoljnim grijehom uvrijediti. Amen.

7. Oprost

S oproštenjem grijeha, koje dobivamo u sakramentu pokore (odnosno savršenim pokajanjem), ne valja zamijeniti otpuštenje vremenitih kazni za grijehe, koje nazivljemo sličnim imenom: o p r o s t ili oproštenje.

Oprost je otpuštenje vremenitih kazni, koje nam Crkva daje izvan sakramenta pokore i to onda, kad su nam grijesi već oprošteni. Oprost se zove potpun, kad se njime otpuštaju sve vremenite kazne, a nepotpun, kad se otpušta samo neki dio vremenitih kazni. Da uzmognemo dobiti oprost, traži se: da smo u milosti posvetnoj, da imamo nakanu dobiti oprost te da točno izvršimo dobra djela, koja su propisana za postignuće oprosta. Svi oprosti mogu se namijeniti i dušama u čistilištu.

7. U ISPOVJEDAONICI

Nekoliko praktičnih uputa glede ispovijedi

Uvijek je potrebno, da ispovijed bude dobra, ali kad ima mnogo djece ili naroda za ispo-

vijed, važno je i to, da drugi ne čekaju odviše, dok se jedan ispovijeda. Zato se treba p r i p r a v i t i na svetu ispovijed ili iz molitvenika ili napamet; onako, kao što je to rečeno u prijašnjem poglavlju. Ne valja se odviše pouzdavati u to, da će već svećenik ispitivati — u tom slučaju može se lako dogoditi, da čovjek nešto zaboravi, da se prevari; može biti, da se i svećenik ne sjeti upitati sve, što bi baš ovoga ili onoga trebalo upitati.

Kad dođe na tebe red da se ispovjediš, klekni u ispovjedaonici; dok ti svećenik daje blagoslov, prekrsti se (naglas ili tiho, kako ti je draže) i počni ispovijed ovim ili sličnim riječima:

S k r u š e n o i s p o v i j e d a m s v o j e g r i j e h e barem sve teške (ako si ih počinio). O d s v o j e p o s l j e d n j e i s p o v i j e d i; m o j a p o s l j e d n j a i s p o v i j e d b i l a j e (na pr. prije mjesec dana, na početku školske godine . . . ili kako već treba).

Onda reci ponajprije, da li si štogod zaboravio ili možda zatajio kod prijašnje ispovijedi, da li si pokoru izvršio. Zatim kaži sve svoje grijehe barem sve smrtne (ako si ih počinio). O teškim grijesima kaži, koliko puta si počinio; ako ne znaš točno, reci otprilike kolikoput na dan, na sedmicu ili na mjesec. Ako se ne sjećaš, da li si nešto učinio ili ne znaš razlikovati, je li nešto teški grijeh ili laki, reci kako znaš i kako se sjećaš.

Nemoj ispovijedati nepotrebnih stvari. Tako na primjer: tko radi bolesti nije mogao ići k svetoj Misi u nedjelju, ne treba da to ispovijeda, jer

nije bilo grijeh. Djeca, kojima roditelji ne daju da idu k svetoj Misi ili da poste petkom, ne treba da te stvari ispovijedaju, j e r z a n j i h t o n i j e b i o g r i j e h. Može biti, da su roditelji imali opravdan razlog, da tako postupaju, ili oproštaj od crkvenih zapovijedi. Bilo što bilo, djeca treba da vrše četvrtu zapovijed Božju to jest da slušaju roditelje (izuzev slučajeve, gdje bi oni zapovijedali ono, što je o č i t o grijeh), a roditelji će davati Bogu račun o tome, kako su svoju djecu uzgajali.

Kad kažeš sve grijehe, reci ovako: M o l i m p o k o r u i o d r j e š e n j e o d g r i j e h a. Ako se dugo vremena nisi ispovijedao, pa se bojiš, da nisi možda štogod zaboravio, možeš reći svećeniku: n e s j e ć a m s e d r u g i h g r i j e h a p a m o l i m, d a m e i s p i t a t e.

Iza toga pažljivo saslušaj upute ispovjednikove i dobro zapamti pokoru (zadovoljštinu), koju ti on naredi. A onda još klečeći u ispovjedaonici ponovi pokajanje ovim ili sličnim riječima: K a j e m s e o d s v e g a s r c a, š t o s a m u v r i j e d i o B o g a n a j v e ć e i n a j m i l i j e d o b r o; m r z i m n a s v e s v o j e g r i j e h e i t v r d o o d l u č u j e m d a ć u s e p o p r a v i t i i d a n e ć u v i š e g r i j e š i t i.

Nemoj prije reda bježati iz ispovjedaonice nego pričekaj, dok ti ispovjednik dade odrješenje te pozdravom »Hvaljen Isus« ili na drugi način pokaže, da možeš otići.

Poslije toga izmoli zadanu pokoru — redovito se naime za pokoru daje izmoliti koji Očenaš ili druga koja molitva. M o l i t v e, koje su

ti zadane kao pokora, nije dosta u mislima moliti, ili samo očima čitati iz molitvenika nego ih treba usnicama izgovarati, ali potiho, da ne bude drugima na smetnju.

Ako se tko ne kaje za grijehe; ako nema odluke čuvati se grijeha i bližnje grješne prigode (poimence ako odrasli ne misle svoj bračni život urediti prema kršćanskim načelima); ako netko nema nakane popraviti učinjenu veću štetu ili nepravdu; napokon ako netko ne će nikako da se izmiri s onim, s kim živi u velikom neprijateljstvu: tome ne koristi da ne znam kako lijepo i razgovijetno očituje svoje grijehe ili da izmoli ne znam koliko krunica. »Bez kajanja nema oproštenja,« i »Tuđe nevraćeno — grijeh neoprošten,« lijepe su tako rekav poslovice kršćanske.

Isto tako ako netko dođe na ispovijed samo iz kakovog obzira (na pr. samo radi vjenčanja — samo zato, da se ne zamjeri župniku ili vjeroučitelju — ili samo zato, da izbjegne štokakvom govorkanju), pa kod ispovijedi nešto kaže a glavno prešuti: ni tome ispovijed ništa ne koristi. Ne velim »bolje je« već »manje je zlo« kraj takova raspoloženja uopće se ne ispovijedati nego počiniti jedan novi, teški grijeh, koji se zove svetogrđe. Kome je pak ozbiljno stalo do spasenja duše, taj će dakako prije ispovijedi odstraniti sve one spomenute zapreke i svoje duševno raspoloženje tako urediti, te mogne dostojno i na duševnu korist primiti ovaj spasonosni sakramenat.

8. SVETO POMAZANJE

Spasitelj se je naš pobrinuo i za teško bolesne te je za njih naredio sakramenat svetog pomazanja. To nam svjedoči sv. Jakov apostol, koji piše: »Boluje li tko među vama? Neka dozove svećenike crkvene, i neka mole nad njim mažući ga uljem u ime Gospodnje. I molitva vjere spasit će bolesnika i podignut će ga Gospodin; i ako je učinio grijehe, oprostit će mu se« (Jak. 5, 14—15).

Bolesnik prije no što će primiti ovaj sakramenat, treba da se ispovjedi i pričesti ili barem skrušeno pokaje, ako se ne može ispovjediti.

Svećenik moli neke molitve a onda maže svetim uljem bolesniku: oči, uši, nos, usta, ruke i noge govoreći pri tome: »Po ovom svetom pomazanju i po svom preblagom milosrđu oprostio ti Gospodin, štogod si sagriješio (la) vidom . . .« i t. d. Iza sv. pomazanja daje svećenik vrlo teško bolesnima papinski blagoslov i potpun oprost.

Svetu pomast može primiti svaki kršćanin, koji je došao k razumu a teško je obolio; a treba svakako da primi, ako je bolest vrlo opasna.

U svakoj teškoj bolesti može se ovaj sakramenat jedamput primiti; pa i u istoj bolesti može se primiti ponovo, ako je pogibelj minula pa opet nastala.

Ne velimo da je teški grijeh, ali je vrlo nerazborito od straha ili od nekoga praznovjerja odgađati ili posve propustiti svetu pomast. Ali mogu teško sagriješiti ukućani (pa

bolničari i sl.), ako njihovom krivnjom bolesnik ne primi na vrijeme ovaj sakramenat, na koji kao kršćanin ima pravo i koji mu donosi korist za dušu i za tijelo. Tim više griješe isti, ako zbog njih bolesnik umre bez ispovijedi i Pričesti.

U sobi, gdje će se dijeliti sveto pomazanje, treba pripraviti: čist stol, pokriven čistim bijelim platnom (stolnjakom), te raspelo, svetu vodu, dvije svijeće. Osim toga malo obične vode u čaši te nešto vate (pamuka) ili kruha, soli ili što slično, da si svećenik poslije obreda može ruke očistiti.

Kod dijeljenja svete pomasti ukućani neka kleče i mole se Bogu, pa ako tko zna, neka svećeniku odgovara na molitve.

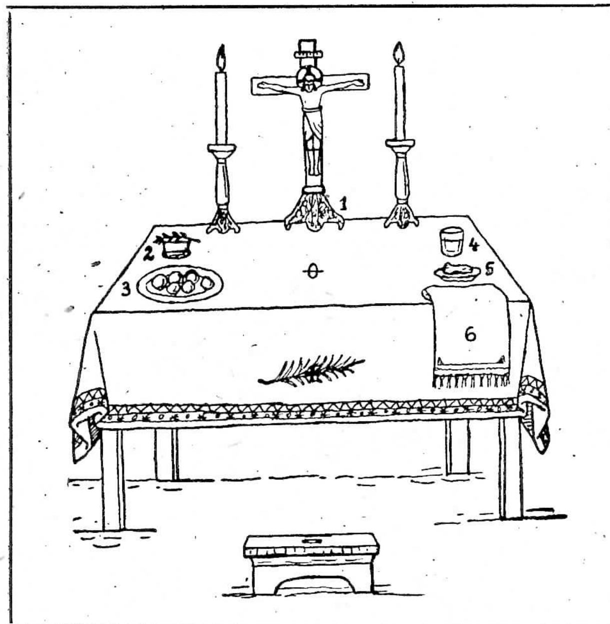
*

327. *Što koristi sveto pomazanje duši?*
Sveto pomazanje koristi duši:
1. što umnožava milost posvetnu;
2. oprašta lake grijehe i one teške grijehe, koje bolesnik više ne može ispovjediti;
3. jači u muci i napastima, osobito u smrtnoj borbi.

328. *Što koristi sveto pomazanje tijelu?*
Sveto pomazanje koristi tijelu, što olakšava više puta bolesniku boli i daje mu zdravlje, ako je to za spas duše.

Napomene. — Teško bolesnima se redovno dijele tri sakramenta jedan za drugim: sakramenat pokore, sveta Pričest i napokon sveta pomast. Oni se mogu dijeliti u koje bilo doba dana i noći, a bolesnik ne mora biti natašte. Sv. Pričest u ovakvom slučaju zove se posebnim imenom: popudbina.

Sv. Pričest treba primiti u svakoj smrtnoj opasnosti, a sveto pomazanje samo u teškoj bolesti. Zato na smrt osuđeni treba da primi sv. Pričest ali ne sveto pomazanje.

Za svetu Pomast treba pripremiti: 1. Križ sa dvije svijeće; 2. blagoslovenu vodu s grančicom; 3. tanjurić sa malo pamuka (vate); 4. čašu obične vode; 5. tanjurić sa komadićem kruha; 6. ručnik.

I bolesnom se djetetu može podijeliti sveto pomazanje, ako je dijete došlo k razumu, pa makar imalo samo pet-šest godina.

Ranjeni, otrovani, oni, koje je udarila kap kao i oni bolesnici, koji će se podvrći opasnoj operaciji smiju odnosno nekad moraju primiti sva tri sakramenta umirućih.

Grkokatolici imaju za ovaj sakramenat još i drugi naziv: tajna Jeleopomazanja.

9. SVETI RED

Sveti je red sakramenat, kojim se podjeljuje svećenička vlast i milost. Svećenička vlast stoji u tome, da svećenik može: 1. učiti ljude ono, što je Bog objavio (propovijedati i t. d.) — 2. Bogu prikazivati žrtvu svete Mise — 3. opraštati grijehe i dijeliti svete sakramente — 4. blagoslivljati i posvećivati. Puninu svećeničke vlasti imaju biskupi (i dakako Sveti Otac): oni mogu dijeliti potvrdu i sveti red, što ne mogu jednostavni svećenici; a u drugim mnogim stvarima imaju također znatno veće ovlasti.

Ali kršćanin, kada prima vlast svetoga reda, preuzima i neke teške dužnosti, kao što su moljenje časoslova, doživotnu i potpunu uzdržljivost (čistoću, beženstvo, celibat) i mnoge druge. Zato ne smije nitko stupati u svećenički stalež samo zato, da jevtinije svrši nauke, da lakše dođe do kruha, da lagodnije živi i iz sličnih nedostojnih razloga. Tko misli biti svećenik, treba da ima zvanje za to (Božji poziv) prema onoj riječi Spasiteljevoj: »Nijeste vi mene izabrali, već sam ja vas izabrao« (Ivan 15, 16). Ovo pak zvanje očituje se ne kakvom izvanrednom objavom nego time, da netko ima iskrenu želju Bogu služiti i duše spasavati, za njih raditi i za njih se žrtvovati, da ima potrebne kreposti, da osjeća u sebi dosta duševne snage potrebne za vršenje svećeničke dužnosti i napokon da ima znanje, što je potrebno onome, koji misli biti

učitelj božanske nauke i svijetlo svijeta, kao što je rekao naš Spasitelj.

Sakramentom svetog reda podjeljuje se ređeniku osim vlasti još i milost. Ta je milost umnoženje posvetne milosti te posebne djelotvorne milosti ovoga sakramenta.

Napomena. — Svećenička vlast, svećenički i redovnički stalež, razni stepeni tog staleža, sve se to nazivlje sveti red; no nije svećenički stalež sakramenat svetoga reda. Sakramenat svetoga reda jest ređenje, to jest čin ili obred, kojim se podjeljuje svećenička vlast i milost, kojim se stupa u svećenički stalež i preuzima neki stepen svećeničke službe.

Slična primjedba vrijedi i za sakramenat ženidbe, o kojem ćemo govoriti u slijedećem poglavlju: nije ženidbeni stalež sakramenat, nego je sakramenat ženidbeni ugovor ili vjenčanje.

10. ŽENIDBA

Među kršćanima ženidba nije samo jednostavni ugovor nego sakramenat Novog Zavjeta; on daje milost, kojom se posvećuje zakonita veza muža i žene za rađanje i kršćansko uzgajanje djece.

Ženidbu je naredio sam Bog u raju zemaljskomu, a Krist ju je uzvisio na sakramenat. Bitne oznake kršćanske ženidbe jesu, da je ona jedna (naime jedan muž s jednom ženom) i nerazrješiva.

Kao što Crkva nema nikakove vlasti nad ženidbom nekrštenih, jer oni nisu njoj podložni, tako opet jedina Crkva ima pravo nad ženidbom krštenih, a država ima pravo uređivati

samo čisto građanske učinke ženidbe, napose one, što se odnose na nasljedstvo. Sveta Crkva vrši tu svoju vlast time, što ili tumači naravni i Božji zakon glede ženidbe, ili pak prema potrebi i sama propisuje neke uvjete i stavlja neke zapreke za sklapanje ženidbe.

Neki važniji uvjeti glede sklapanja ženidbenog ugovora jesu: Muž i žena (zaručnik i zaručnica) moraju od slobodne volje pred ovlaštenim svećenikom i pred dva svjedoka izjaviti, da se uzimaju za muža i ženu. Taj ovlašteni svećenik jest u prvom redu mjesni župnik (zaručnice ili zaručnika), zatim svaki od njega ovlašteni svećenik; no u iznimnim slučajevima i kad ima zato opravdan razlog, slobodno je svakom župniku da na svom području blagoslovi ženidbu i stranih ženidbenih drugova.

Glavnije ženidbene zapreke jesu na primjer: rodbinstvo (u pobočnoj lozi od trećeg koljena, u izravnoj lozi u svakom koljenu), svojta ili tazbina (u pobočnoj lozi do drugog koljena, u izravnoj lozi u svakom koljenu), neke naravne mane, otmica i neki drugi zločini, svećenički red i svečani redovnički zavjeti, maloljetnost, razlika vjere. Maloljetnost ne misli se ovdje sve do 21 godine, nego Crkveni Zakonik određuje: Ne može valjanu ženidbu sklopiti ženska osoba prije navršene četrnaeste godine, a muška osoba prije navršene šesnaeste godine života. Redovno se ipak traži od ženske petnaest a kod muške osobe osamnaest punih

godina; ali se od ove dvije godine lakše može dobiti oproštaj.

Razlika vjere znači, da je nevaljana ženidba između katolika i nekrštene osobe. Mješovita ženidba između katolika kršćanina nekatolika nije po sebi nevaljana nego je strogo zabranjena i Crkva daje tek radi važnih razloga oproštaj od te zabrane. Ali mješovita ženidba sklopljena pred nekatoličkim svećenikom jest ujedno nevaljana radi drugog prije spomenutog razloga.

Potpadaju pod posebne crkvene kazne (izopćenje pridržano biskupu): 1. katolici koji sklapaju brak pred nekatoličkim svećenikom (ili vjerskim službenikom) — 2. katolici, koji pismeno ili kakogod ugovore, da se djeca (makar samo nekoja) uzgajaju u nekatoličkoj vjeri — 3. koji promišljeno daju djecu krstiti od nekatoličkog svećenika — 4. koji promišljeno daju djecu odgajati ili poučavati u nekatoličkoj vjeri. U ova dva posljednja slučaja Crkveni Zakonik dodaje riječ: »promišljeno«, a to znači, da ne potpadaju pod crkvene kazni oni, koji to čine iz neznanja, od straha ili da izbjegnu neprilikama; no ako se na njih ne primjenjuje crkvena kazna, time nije njihov postupak odobren.

Ženidba je i svet i važan sakramenat: o njem mnogo ovisi sreća u budućem životu bračnih drugova i njihove djece. Ne valja stoga na brzu ruku, nepromišljeno sklapati ženidbu, ni praviti kakove nedolične šale s bračnim životom i bračnim dužnostima. Crkveni Zakonik (u broju 1018.) naređuje još posebnu pouku zaruč-

nika, prije nego stupe u ženidbeni stalež. Kod te pouke oni će imati priliku čuti o z a r u k a m a, o ženidbenim navještajima i o drugim stvarima, o kojima nije bilo moguće govoriti u ovom kratkom poglavlju.*

11. DRUGI SVETI OBREDI I BLAGOSLOVI

Osim svetih sakramenata ima mnogo drugih lijepih obreda u katoličkoj Crkvi, koji su ili u vezi sa sv. Misom ili kojim sakramentom, ili slični sakramentima, ili imaju da vjernike podsjete na neku važnu vjersku istinu, ili služe za koju crkvenu svečanost i t. d. Tako na primjer na Čistu srijedu stavlja svećenik vjernicima na glavu pepeo, na Veliki četvrtak biskup pere noge dvanaestorici siromaha ili klerika, biskupa se dočekuje posebnim svečanim obredom a župnik preuzima novu župu obredom ustoličenja.

Nekojim se obredima zazivlje Božji blagoslov na osobe ili stvari. Ovamo spadaju blagoslovi naroda kod sv. Mise, onog koji se ispovijeda ili pričešćuje, blagoslov zaručnika, žene poslije poroda, blagoslov grla na dan sv. Blaža, blagoslov umirućih i pokojnih, blagoslov biskupski, mladomisnički i uopće svećenički u raznim prigodama. Od stvari blagosivlju se: kruh, jaja

* Opširno tumačenje sakramenta ženidbe sa korisnim uputama za zaručnike i mlade bračne drugove, naći ćeš u »Glasnikovoj knjižici« br. 11 »MUŽ I ŽENA« (Uprava Glasnika Srca Isusova, Zagreb, Palmotićeva 31). grješnicima.

i druge jestvine; ulje vino, poljski plodovi; škole, kuće, lađe, zastave. Nekojim se blagoslovima stvari odvajaju od obične uporabe te se predaju ili potpuno ili djelomično u službu Božju. Tako se blagoslivlju odnosno posvećuju: voda, krsna voda, svijeće, palme, svete slike, kipovi, krunice, medaljice, crkveno odijelo i posuđe, napokon sveta mjesta naime crkva, oltari, kapele, groblja, zvona.

Razne vrste blagoslova imaju svoje službene i stručne nazive; ovdje će biti dosta spomenuti, da se veći, svečaniji blagoslovi osoba i stvari, koje se isključivo posvećuju službi Božjoj zovu p o s v e t e.

Svi ovi blagoslovi i posvete nazivlju se jednim imenom blagoslovine ili sakramentalija radi neke sličnosti sa svetim sakramentima.

Ipak je velika r a z l i k a između s a k r a m e n t a i b l a g o s l o v i n a u tome 1. što je sakramente naredio Isus Krist a blagoslovine sveta Crkva, — 2. što sakramenti daju milost sami po sebi, a blagoslovine po molitvi Crkve i ako je primalac dostojan milosti, — 3. što su sakramenti potrebni za spasenje a blagoslovine nisu.

Napomene. — Na blagoslov pokojnih to jest na katolički pogreb u blagoslovenom groblju imaju pravo svi čestiti katolici, krštena djeca pa i pripravnici (katehumeni), koji bez svoje krivnje umru prije krštenja. Naprotiv crkveni pogreb ima se uskratiti svim ostalim nekrštenima pa i nekrštenoj djeci katoličkih roditelja; zatim odmetnicima od vjere, izopćenima, samoubojicama (osim onih, koji su počinili samoubojstvo u neubrojivom stanju i onih, koji su prije same smrti dali jasne znakove kajanja); pa onima koji su naredili da im se tijelo

spali; napokon ima se uskratiti i svim otvrdnulim i javnim grješnicima.

Od pravih blagoslovina valja dobro razlikovati zapise i razne vrste praznovjerja. To nisu bogoštovni obredi nego grijesi proti prvoj zapovijedi Božjoj.

12. MOLITVA

Drugo veliko sredstvo, da zadobijemo milost Božju, jest molitva (kao što je već rečeno na strani 126.). Ujedno je molitva naša velika dužnost. I jedno i drugo zaključujemo iz riječi Spasiteljevih: »Molite i dat će vam se; tražite i naći ćete; kucajte i otvorit će vam se.«

Moliti znači uzdignuti pamet i srce k Bogu, bilo da molimo samo duhom (u mislima) ili da uz to neke riječi izgovaramo. Jedne molitve nalazimo u Svetom Pismu, druge su sastavili sveti ljudi, ali i mi sami možemo svojim riječima moliti se Bogu.

Da nam molitva bude dobra i spasonosna, treba da molimo pobožno, ustrajno, ponizno, pouzdano, s čistim srcem, odano u volju Božju, te napokon u ime Isusovo. Ovo posljednje pak znači, da moramo moliti ono, što Spasitelj hoće da molimo, naime što je na proslavu Božju i za naše duševno dobro. Smijemo dakako moliti i za vremenita dobra, jer su i ona darovi Božji, za nas od Boga određeni, a mogu nam služiti za duhovna dobra.

Treba da molimo na neki način bez prestanka, a to znači barem toliko, da ne smije proći mnogo vremena, a da se ne molimo. Oso-

bito pak moramo moliti u nevolji, u napastima, prije važnih poslova, u važnim zgodama života i na samrti. Čestit katolik molit će nekoliko puta preko dana, ujutro, uvečer, prije i poslije jela, te tri put na dan, kad posebno zvoni na molitvu (Anđeo Gospodnji).

Možemo i moramo moliti na svim mjestima, jer je Bog posvudašnji, no pravo i najzgodnije mjesto za molitvu jest crkva.

Možemo moliti sami ili zajedno s drugima (na pr. u obitelji) ili pak sudjelovati kod javnih molitava.

Iako nam se na prvi mah čini, da molitvom samo nešto ištemo (prosimo) od Boga, ipak osim ove prosne postoje i druge dvije vrste: molitva hvale i zahvale; a kod prosne molitve ne valja samo da na sebe mislimo već treba da molimo i za roditelje, braću i rodbinu, za prijatelje i dobročinitelje, za duhovne i svjetovne poglavare, pa i za neprijatelje, krivovjerce, nevjernike, za sve žive i mrtve.

Najizvrsnija molitva jest molitva Gospodnja ili Očenaš, jer ju je sâm Isus dao i naredio, da tako molimo. Molitva Očenaš ima predgovor i sedam prošnja. Poslije Očenaša molimo obično molitvu na čast Majci Božjoj; ta se molitva zove: Pozdrav anđelov ili Zdravo Marijo. Prvi dio te molitve sadržaje hvalu, a drugi molbu. — Molitva Anđeo Gospodnji (i nju često zovemo istim imenom Pozdrav anđelov) sjeća nas na veliku tajnu naše svete vjere, na Utjelovljenje Sina Božjega.

Vjerovanje apostolsko ujedno je

kratki sadržaj naše vjere i molitva. Primjer kratke molitve, koja sadržaje samo hvalu, jest molitvica Slava Ocu.

Izvrsna je molitva i **sveta krunica**. Ima raznih vrsta krunica: (Isusova, Gospina, svetog Ante), no najbolja je između njih ona krunica, koja sadržaje tri dijela i kod koje se s usmenom molitvom spaja lagano i jednostavno promatranje događaja iz života Isusova i Marijina. Ova se krunica zove i Ružarij.

Vrlo su lijepi i spasonosni nekoji pobožni zazivi nazvani **strjelovite molitvice**, obdarene oproštenjima. To su na primjer: Slatko Srce mog Isusa, daj da te ljubim sve to više (500 dana oproštenja svaki put). Slatko Srce Marijino, budi spasenje moje (300 dana oproštenja svaki put). Isuse, Marijo, Josipe (7 godina oproštenja svaki put). K tome dobije se za svaku od ovih molitvica, ako se moli svaki dan, potpuno oproštenje jedamput na mjesec uz uvjet, da se obavi sv. ispovijed i primi sv. Pričest. Isto tako, tko pozdravi lijepim katoličkim pozdravom »Hvaljen Isus« kao i onaj, tko na to odgovori »Navijeke« ili »Amen« (ili tome slično), može svaki put dobiti oproštenje od 300 dana.

329. *Što će reći moliti?*
Moliti reći će: dići pamet i srce k Bogu.

330. *Zašto molimo?*
Molimo ili da Boga slavimo ili da mu zahvalimo ili da od njega što prosimo.

331. *Jesmo li dužni moliti?*
Moliti smo dužni, da dobijemo od Boga milost i blagoslov i jednom vječno blaženstvo.

332. *Zašto smo dužni slaviti Boga?*
Dužni smo slaviti Boga, jer smo zato stvoreni.

333. *Zašto smo dužni Bogu zahvaljivati za njegove darove?*
Dužni smo se zahvaljivati, jer je nezahvalnost ružna opačina, a zahvalnost je najbolji način, da dobijemo nova dobročinstva.

334. *Zašto trebamo moliti Boga za njegova dobročinstva?*
Trebamo moliti, jer Isus Krist kaže: »Ištite, i dat će vam se; tražite i naći ćete; kucajte i otvorit će vam se.«

335. *Zašto je molitva potrebita svakomu, koji je došao k razumu?*
Molitva je svakomu potrebita:
1. jer je Bog zapovjedio moliti;
2. jer mi bez molitve ne bismo dobili milosti, kojih trebamo, da možemo ustrajati u dobru do svršetka.

336. *Kako nam osobito koristi molitva?*
Molitva koristi nam ovako:
1. ona nas združuje s Bogom,
2. jači nas protiv zla i krijepi za dobro,
3. tješi nas u tuzi, pomaže u nevolji i pribavlja nam milost, da možemo u dobru ustrajati do smrti.

337. *Kako treba da molimo?*
Treba da molimo: 1. pobožno, 2. ponizno, 3. pouzdano, 4. Bogu odano i 5. postojano.

338. *Zašto ne dobivamo uvijek ono, što molimo?*
Ne dobivamo zato jer: 1. ili ne molimo pravo, 2. ili nam ono, što molimo, nije duši za spasenje.

339. *Kada osobito treba da molimo?*
Treba osobito da molimo ujutru i uvečer, prije i poslije blagovanja, kada zvoni na molitvu, kad smo u crkvi, napasti i nevolji.

340. *Zašto treba da se molimo osobito u crkvi?*
U crkvi treba da se osobito molimo zato, što je crkva »dom Božji i dom molitve« (Lk. 19, 46).

341. *Za koga treba da molimo?*
Treba da molimo za sve ljude: za žive i mrtve, za prijatelje i neprijatelje, osobito pak za roditelje, braću, dobročinitelje, za duhovne i svjetovne poglavare, pače i za krivovjerce i nevjernike.

342. *Koja je najizvrsnija molitva?*
Najizvrsnija molitva jest Očenaš ili molitva Gospodnja.
343. *Zašto se Očenaš zove molitva Gospodnja?*
Očenaš zove se zato molitva Gospodnja, jer je sam Isus Krist, Gospodin naš, učio Očenaš i zapovijedio, da tako molimo (Mt. 6, 9—13; Lk. 11, 1—4).
344. *Što molimo obično poslije Očenaša?*
Poslije Očenaša molimo molitvu na čast Majci Božjoj, koju zovemo pozdrav anđelov ili Zdravo Marijo.
345. *Koje molitve treba da znade napamet svaki kršćanin?*
Svaki kršćanin treba da znade napamet barem ove molitve: Očenaš, Zdravo Marijo, Slava Ocu, Vjerovanje apostolsko i Anđeo Gospodnji.
346. *Što molimo kad ujutro, na podne i uvečer zvoni na molitvu?*
Molimo ovo: Anđeo Gospodnji navijestio Mariji (v. str. 185).
347. *Zašto to molimo?*
Molimo zato: 1. da Bogu zahvalimo, što je Sin Božji čovjekom postao, 2. da iskažemo poštovanje svetoj Bogorodici, i da joj se preporučimo u zaštitu.
348. *Griješi li onaj, tko ne moli Anđeo Gospodnji tri puta na dan?*
Ne griješi; jer moliti Anđeo Gospodnji nije zapovijed već pobožni i hvale vrijedni običaj.
349. *Što je to sveta krunica?*
Sveta krunica je molitva, u kojoj se Očenaš s 10 Zdravo Marijo pet (ili petnaest) puta ponavlja i ujedno promatraju događaji iz života Isusova i Marijina.
350. *Koje događaje iz života Isusova promatramo u pojedinim dijelovima krunice?*
U radosnoj krunici promatramo događaje iz djetinjstva Isusova, u žalosnoj krunici događaje iz muke Isusove, u slavnoj krunici događaje iz proslavljenog života Isusova i Marijina (točnije u dodatku na str.187).

Napomene. — Od duljih molitava, koje je teško znati napamet, spominjemo za primjer: razne litanije, Križni put te molitve prije i poslije svete Pričesti.

Među javne molitve i pobožnosti spadaju osobito: molitve prije župne Mise, večernja pobožnost (obično blagoslov s Presvetim Sakramentom), klečanje pred presv. Sakramentom, spomenute već litanije i Križni put, pa ophodi ili procesije, i napokon hodočašća (proštenja).

Procesije nam predočuju ozbiljnu istinu, da smo putnici na ovoj zemlji i da nam je stalno boravište tek u vječnoj domovini. Njima ujedno javno ispovijedamo svoju katoličku vjeru, javno iskazujemo Bogu čast i javno zahvaljujemo na primljenim dobročinstvima te molimo za njegov blagoslov i zaštitu. Nekoje se procesije obavljaju redovito, u stalne dane: to su procesije na Svijećnicu, na Cvjetnicu, na Veliku subotu, na Markov dan, na tri Prosna dana prije Spasova i na Tijelovo. Druge su opet izvanredne radi kakove javne nevolje (u vrijeme rata, suše...) ili prigodom koje velike proslave, ponajviše prigodom pučkih misija i katoličkih kongresa.

Od prošteništa nalazi se u našoj državi nekoliko poznatih prošteništa Majke Božje, to su: Marija Bistrica i Majka Božja Trsatska u Hrvatskoj, Aljmaška Gospa u Slavoniji, Sinjska Gospa u Dalmaciji, Majka Božja Komušinska i Gospa Olovska u Bosni.

Osim svetih sakramenata i molitve ima još i drugih sredstava milosti. Milost posvetnu možemo izvan sakramenta pokore zadobiti činom savršene ljubavi Božje ili savršenim pokajanjem. Djelotvorne pak milosti kao i umnoženje posvetne milosti zaslužujemo svakim dobrim djelom. Od djelâ, što su osobito Bogu mila, Sveto Pismo napominje poimence tri: molitvu, post i milostinju. O svima smo već govorili na svome mjestu. Naveli smo i druga djela tjelesnog i duhovnog milosrđa osim obične milostinje. A napokon svako obdržavanje Božjih i crkvenih zapovijedi, svako vršenje kreposti i evanđeoskih savjeta, jesu dobra djela, kojima si pribavljamo milost Božju, da možemo izvršiti najvažniju zadaću svoga života: Bogu služiti i vječno blaženstvo zadobiti.

13. SVETA MJESTA I SVETE STVARI

Već je u Starom Zavjetu Gospodin Bog točno propisao, na kojim se mjestima ima obavljati služba Božja, što treba da bude u tim mjestima i kakovo treba da bude odijelo svećeničko. To je sve opširno zabilježeno u drugoj i trećoj knjizi Mojsijevoj, a napose II. Mojs. 35. i 36. te III. Mojs. 8. Apostoli i prvi kršćani obavljali su službu Božju na posebnim mjestima i služili se posebnim, za tu svrhu određenim odijelom i posuđem.

Zgrada, u kojoj kršćani vrše službu Božju, gdje se sakupljaju na molitvu i gdje se dijele gotovo svi sakramenti, zove se crkva. Ona treba da se od ostalih zgrada ističe i veličinom i ljepotom, koliko je moguće. Nekoje su crkve okrenute prema istoku; to je vrlo zgodno, jer je s istoka došlo Sunce pravde i Svijetlo svijeta, to jest naš Spasitelj Isus Krist; no taj položaj nije baš propisan. Crkva ima tri glavna dijela: svetište (odio za svećenike i poslužnike), lađu (odio za puk) i kor ili pjevalište (odio za pjevače). U svetištu se nalazi oltar s tabernakulom, u kojem se čuva presv. Oltarski Sakramenat. Između svetišta i lađe je pričesna klupa (pričesni stol), gdje se vjernicima dijeli sveta Pričest. U lađi su smještene sa strana ispovjedaonice, a pri ulazu u crkvu krstionica. Pokraj svetišta je sakristija, to jest prostorija, u kojoj se čuvaju neki crkveni predmeti i u kojoj svećenik oblači misno odijelo prije svete

Crkveno odijelo: 1. svećenik sa naglavnikom (humerale), u misnoj košulji (alba) i sa naramenicom (stola); 2. svećenik u misnici sa naručnikom (manipul); 3. odijelo đakona i podđakona kod službe Božje. — **Crkveno posuđe i predmeti:** 4. zvonce, kakvo se upotrebljava kod službe Božje; 5. kalež sa patenom i rupčićem; 6. misna knjiga, iz koje svećenik čita i moli za vrijeme sv. Mise

Mise. Izvana se crkva obično poznaje po tornju (zvoniku); u njemu su zvona, kojima se vjernici pozivlju na molitvu i službu Božju. Velike crkve imaju i po više oltara i tornjeva, a u katedralnim (biskupskim) crkvama ima i drugih nekih posebnosti.

Služba Božja vrši se počesto i u malim zgradama sličnima crkvi: to su kapele i kapelice; nekada i u drugim doličnim prostorijama, pred crkvom ili na trgu i na polju, već kako prilike traže. U svakom slučaju treba da je barem oltar posebno udešen za službu Božju.

Svećenik ima kod svete Mise posebno odijelo, koje se sastoji od ovih šest komada: naglavnik (humerale), misna košulja bijele boje (alba), pojas (cingulum), naručnik (manipulus), naramenica (stola), misnica (casula, planeta). Odijelo kod svete Mise sjeća na muku Isusovu ili opominje svećenika na njegove dužnosti. Boja misnog odijela (naručnika, naramenice i misnice) može biti raznovrsna: bijela, crvena, zelena, ljubičasta i crna; te razne boje služe, da nam predoče značenje blagdana ili Mise, koja se služi.

Kod ostalih obreda ima svećenik redovno kraću bijelu košulju (kota, roketa) i stolu; kod večernje i nekih svečanijih obreda još i plašt (pluviale). Za pokrivanje glave služi mu posebna kapa, koja se zove biret.

Biskupi imaju osim toga još svoje posebno biskupsko odijelo.

Najvažnije crkveno posuđe jesu kalež i patena. Misna knjiga (missale, misal) sadržaje molitve, koje svećenik moli ili čita kod svete Mise. — Čestičnjak (ciborium) je oveći kalež, u kojem se čuvaju svete hostije za Pričest vjernika. — Pokaznica (monstranca, ostensorij) je oveća posuda, lijepo ukrašena, u koju se stavlja velika hostija i izlaže na oltaru za klanjanje kod večernjice i nekih drugih pobožnosti.

Kod svete Mise i svih obreda, koji se obavljaju kod oltara, treba da gore barem dvije svijeće. A pred oltarom, u kojem se čuvaju svete hostije, treba da neprekidno dan i noć svijetli posebna svjetiljka, koja se zove vječno svjetlo.

Sve ove stvari služe zato, da budu dostojan ukras kuće Božje, da simbolički prikažu značenje obreda, da nas sjete na veličinu i svetost crkvenih obreda te tako potaknu na pobožnost. Pristoji se, da vjernici ponešto poznaju ove predmete te da znaju i sami dolično sudjelovati kod svetih čina to jest da znadu lijepo pokleknuti, kada treba; da znadu, kada treba klečati a kada stajati kod Mise i raznih obreda, a prema prilikama također odgovarati pri crkvenim molitvama i sudjelovati kod zajedničkog crkvenog pjevanja.

Potanje o ovim stvarima govori posebna nauka, koja se zove Liturgika.

14. VJERSKA UDRUŽENJA

Kao što svjetovna društva pospješuju ili osobno ili zajedničko zemaljsko dobro, tako i vjerska udruženja promiču osobno i opće dobro duhovno. Vjerska društva stoje pod upravom crkvenih poglavara, a pod državnim nadzorom

samo djelomično, to jest što za nekoja treba dozvola državne vlasti, da mogu postojati i što uprava imetka, ako ga imaju, mora biti u skladu s građanskim zakonima.

Na vjerska društva spadaju: 1. bratovštine (Srca Isusova, Presv. Oltar. Sakramenta, svete Krunice, škapularska) — 2. Treći red sv. Franje, Marijine kongregacije, Apostolat Molitve — 3. Bratovština kršćanskog nauka, Križari, Križarice, Društvo katoličkih muževa i žena i slična staleška udruženja, Omladina sv. Ante — 4. Djelo Dobrog Pastira za svećenički podmladak, karitativno društvo sv. Vinka, Stolovi kršćanske ljubavi — 5. Društvo za širenje vjere, Franjevačko misijsko društvo i druga misijska udruženja.

Društva spomenuta na prvom mjestu brinu se za osobno posvećenje vršenjem posebnih djela pobožnosti, a ostala nastoje svako na svoj način i oko duhovne pa i vremenite koristi bližnjega jedni barem molitvom i dobrim primjerom, a drugi raznim dobrim djelovanjem i dobrotvornošću.

Rimski su Pape vjerska društva uvijek preporučivali i mnogim oproštenjima obdarili; u današnje vrijeme najviše preporučuju Katoličku Akciju, to jest sudjelovanje vjernika sa svećenicima u nastojanju, da se što više proširi i utvrdi kraljevstvo Božje na zemlji. Katolička Akcija nije posebno udruženje nego obuhvaća razna društva, osobito ona spomenuta na trećem mjestu. Nema doduše nikakove obveze učlaniti se u koje od spomenutih društava, no

dobar katolik ne će prezreti ni ovo sredstvo, pomoću kojega će moći nešto pridonijeti, da se u njegovoj duši, u njegovoj obitelji, u njegovoj župi pa i po dalekim misijskim krajevima, što više proširi kraljevstvo Kristovo, kraljevstvo istine i života, kraljevstvo posvećenja i milosti, kraljevstvo pravde i ljubavi.

DODATAK

1. KRATKI SADRŽAJ KATOLIČKE NAUKE

O vjeri

1. Kršćanski vjerovati reći će: tvrdo držati za istinu sve ono, što je Bog objavio.
2. Kršćanska je vjera svakomu čovjeku za spasenje potrebna.
3. Prava od Boga objavljena vjera nalazi se u 72 knjige Svetog Pisma i u crkvenoj Predaji, a ispravno je naučava samo Crkva katolička.

O Bogu

4. Bog je čisti duh, gospodar neba i zemlje, od koga nam dolazi sve dobro.
5. Bog je samo jedan po naravi, ali su u njemu tri osobe: Otac, Sin i Duh Sveti.
6. Sve tri su osobe Presvetoga Trojstva odvijeka, sve tri su jednako mogućne i savršene.
7. Bog je Stvoritelj svijeta, jer je iz ništa učinio nebo i zemlju i sve, što je na njima.
8. Prvi ljudi, koje je Bog stvorio, zvali su se Adam i Eva.
9. Adam i Eva su sagriješili, pa je njihov grijeh prešao na sve ljude osim na blaženu Djevicu Mariju; stoga se svi mi rađamo u istočnom grijehu.

10. Od istočnog grijeha i od svih ostalih grijeha spasio nas je Isus Krist, Sin Božji, koji je radi nas postao čovjekom i umro na križu za spasenje svih ljudi.
11. Treći dan poslije svoje gorke muke i smrti naš je Spasitelj slavno uskrsnuo i sada kraljuje s desne nebeskoga Oca i na koncu svijeta doći će da sudi sve ljude.
12. Prije ovoga općenitoga suda ima i posebni sud za svakoga čovjeka, čim umre; iza posebnog suda ide duša ili u nebo ili u pakao ili u čistilište. A poslije općenitoga suda ne će više biti čistilišta već samo nebo i pakao.
13. Bog Duh Sveti od vječnosti proizlazi od Oca i Sina; kao djelitelj milosti on je osobitim načinom u Crkvi katoličkoj i u duši pravednika.

O sv. Crkvi

14. Katoličku Crkvu ustanovio je sâm Isus Krist, da vodi sve ljude u život vječni.
15. Crkva katolička je vidljivo društvo svih pravovjernih kršćana, koji ispovijedaju istu vjeru, primaju iste sakramente i priznavaju za svoga vrhovnog vidljivog duhovnog glavara Sv. Oca.
16. Crkvom Kristovom uz Svetog Oca upravljaju još Papi podložni biskupi, a biskupima pomažu svećenici.
17. Sveti Otac i biskupi primaju duhovnu vlast od samoga Duha Svetoga, koji ih je postavio, da upravljaju Crkvom Božjom, i nijedna ljudska moć nije kadra njima njihove vlasti niti podijeliti niti oduzeti.
18. Sveti Otac i s njim sjedinjeni biskupi sačinjavaju nepogrješivo učiteljstvo Crkve, koje radi posebne pomoći Duha Svetoga ne može pogriješiti, kad naučava, što imamo vjerovati i činiti, da se spasimo.
19. Na osobito svečan način Crkva naučava u općim crkvenim saborima; njih je dosada bilo u svemu dvadeset.
20. Svaki je čovjek strogo obvezan primiti sveto krštenje i stupiti u katoličku Crkvu te ostati sve do smrti vjernim članom njezinim.
21. Prava Crkva Isusova pozna se po tome, što je ona: j e d n a, s v e t a, k a t o l i č k a i a p o s t o l s k a.

O zapovijedima

22. Za spasenje nije dosta samo vjerovati, što je Bog objavio, nego treba vjeru i izvanjskim načinom priznavati, obdržavati Božje i crkvene zapovijedi, činiti dobra djela te nastojati oko kreposnog života.
23. Prve tri zapovijedi Božje naređuju vjerovati u Boga, ufati se u njega, ljubiti ga, poštivati njega i njegovo sveto ime te napose svetkovati dan Gospodnji.
24. Kršćanin treba da štuje i zazivlje Bl. Djevicu Mariju, svete anđele i svece načinom, koji njima pripada.
25. Četvrta zapovijed Božja zapovijeda štovati, ljubiti i slušati roditelje i sve zakonite poglavare u svemu, što nije grijeh.
26. Ostale Božje zapovijedi uređuju naše vladanje prema samima sebi i prema drugim ljudima.
27. Crkvene zapovijedi propisuju svetkovanje nedjelje i blagdana, nemrs i post, ispovijed i Pričest u određeno vrijeme, a zabranjuje svečane svadbe i bučne zabave u neke dane.
28. Svojevoljni prestupak Božjih i crkvenih zapovijedi jest grijeh; jedni su grijesi laki a drugi teški ili smrtni.
29. Teško (smrtno) griješi onaj, tko u velikoj stvari znajući i hotimice prekrši zakon Božji.
30. Treba se čuvati svakog grijeha, jer je svaki grijeh uvreda Božja, veliko zlo u sebi a nama na štetu. Osobito pak moramo se čuvati teškoga grijeha, jer je on najveće zlo i jer onaj, tko umre makar i samo s jednim teškim grijehom na duši, propada navijeke u pakao.

O milosti Božjoj i sredstvima milosti

31. Bez pomoći i milosti Božje mi se sami svojom snagom ne možemo oduprijeti grijehu, pa je radi toga potrebno primati svete sakramente i utjecati se Bogu često u pobožnoj molitvi, da nam On svojom milosti pamet prosvijetli i volju ojača, te mognemo sve njegove zapovijedi točno vršiti.
32. Bog hoće, da se svi ljudi spase, zato svakom čovjeku daje svoje milosti. Ne daje ih svima u istoj mjeri,

ali svakome daje barem onoliko milosti, koliko je za spasenje potrebito.

33. Sakramenat je vidljiv znak, naređen od Isusa Krista, kojim nam se daje nevidljiva milost i nutarnje posvećenje.
34. Krst je prvi od svih sedam sakramenata, i njega u slučaju potrebe može valjano podijeliti svaki čovjek.
35. Najuzvišeniji sakramenat jest presveti Oltarski Sakramenat, jer se u tom sakramentu pod prilikama kruha i vina nalazi pravo tijelo i prava krv našega Spasitelja, Isusa Krista.
36. Pretvarati kruh i vino u tijelo i krv Isusovu mogu samo svećenici u svetoj Misi.
37. Sveta Misa je neprestana nekrvna žrtva Novog Zavjeta, u kojoj se preko ruku svećeničkih sam Isus Krist prikazuje svom nebeskom Ocu.
38. Najbolji način, da se otresemo zla i da napredujemo u dobru, jest, da često i pobožno primamo Isusa u sv. Pričesti.
39. Za oproštenje grijeha (počinjenih poslije krštenja) napose je Krist ustanovio sakramenat pokore; u njem svećenik mjesto Boga zaista oprašta skrušenom grješniku grijehe i vječnu kaznu.
40. Da po sv. ispovijedi zadobijemo oproštenje grijeha, potrebno je, da se od srca kajemo za sve grijehe, da imamo tvrdu odluku uz pomoć Božju ne griješiti više, te da grijehe iskreno očitujemo.
41. Kajati se moramo ne iz kakvih vremenitih i zemaljskih razloga, nego stoga, što smo grijesima Boga uvrijedili i kaznu Božju zaslužili.
42. Onome, koji bi želio da se ispovjedi, a ne može, svi se grijesi opraštaju, ako pobudi u sebi savršeno pokajanje i odluči ispovjediti se, čim mogne.
43. Kršćanin treba da u propisano vrijeme primi i sakramenat potvrde, a u teškoj bolesti sveto pomazanje.
44. Kršćanska ženidba je također sakramenat; stoga se sklapanje ženidbe ravna po Božjem i crkvenom zakonu.
45. Nije kršćanski brinuti se samo za svoj spas, nego treba da nam leži na srcu i spasenje našeg bližnjega. U to ime dužni smo moliti se i za druge ljude žive i mrtve te prema svojim silama nastojati, oko obraćenja grješnika i nevjernika. Napose pak dužni smo, ako ničim drugim ne možemo, ono barem molitvom potpomagati katoličke misionare, koji rade za obraćenje pogana.

2. PREGLED NEKATOLIČKIH SLJEDBA

U našoj državi živi uz katolike još dosta inovjeraca, koji pripadaju raznim religijama ili konfesijama. Njihove se nauke u vrlo mnogo važnih točaka razilaze od katoličke vjere. Ne može se u ovoj knjižici govoriti o manjim sektama, kao što su adventisti, baptisti i anabaptisti, nazarenci i drugi slični. A nije opet potrebno opširnije navoditi razlike između katoličke vjere i onih religija, koje se i odviše jasno razlikuju od nje, a to su židovska vjera i muslimanska (islam).

Židovi ne priznaju Presv. Trojstva, ne vjeruju u Isusa Krista ni u Crkvu katoličku, ne priznaju svete sakramente, nego se drže samo onoga, što je Bog objavio u Starom Zavjetu. Oni još uvijek očekuju Mesiju (Spasitelja), premda je Bog preko starozavjetnih proroka dosta točno objavio vrijeme i druge okolnosti njegova dolaska. Prema tim starozavjetnim proroštvima Spasitelj je već davno imao doći — a mi katolici znamo, da je zaista i došao prije otprilike 1945 godina.

Osnivač islama je Muhamed. On se je rodio u Meki (u Arabiji) oko 570. godine poslije Krista, a umro 632. Muslimani poštuju donekle kršćansko Sveto Pismo, priznaju Isusa prorokom, dakako manjim od Muhameda, ali ne vjeruju: u Presveto Trojstvo, da je Isus Sin Božji i otkupitelj svijeta, da je Isus zaista umro na križu, ne priznaju svete Crkve ni sakramenata, to jest zabacuju gotovo sve istine i ustanove katoličke.

Važnije je za nas upozoriti ovdje na one kršćanske sljedbe, koje su kod nas raširene a koje se od katoličke vjere znatno razlikuju; to su: grkoistočna vjera, protestantizam i starokatolicizam.

Fotije se je rodio godine 820. poslije Krista; god. 858. postao je nezakonitim putem carigradski patri-

jarha, a 863. (dakle 830 godina iza osnutka katoličke Crkve) odvojio je velik dio grčkog naroda od rimokatoličke Crkve. To se je odvojenje (istočni raskol) konačno dovršilo za Mihajla Cerularija, koji je bio carigradski patrijarha od 1043. do 1058. Uz odvojene Grke pristali su malo pomalo Bugari, Srbi i Rusi. Pristaše Fotija i Cerularija sami sebe zovu pravoslavnima, a mi ćemo ih radije nazivati grkoistočnima. Navest ćemo ovdje samo nekoje točne grkoistočne nauke, koje se protive katolickoj vjeri; uz pojedine stavke te njihove nauke naznačit ćemo u zagradi broj iz našega Pregleda katoličke nauke, (str. 167), na koji se odnose i u čemu se od nas razlikuju.

Grkoistočni ne priznavaju sedam knjiga Svetog Pisma starog zavjeta (3); što svete knjige drugačije nabrajaju, to je nuzgredno. Ne vjeruju da Duh Sveti izlazi i od Sina (13.), ne priznavaju čistilište (12.), ni da je Papa vidljiv poglavar Crkve i namjesnik Kristov i nepogrješiv (15. i 17.). Priznaju samo sedam prvih općih sabora a ne priznaju drugih trinaest (19.). Razumije se, da ne priznavaju Crkve katoličke (14. 20.); osim toga razlikuju se u mnogom pogledu od katolika u nauci o sakramentima.

Puno je veća razlika katoličke nauke i protestantizma. Glavni osnivač protestantizma je Martin Luther, rođen god. 1483. u Eislebenu. Bio je najprije katolički svećenik i redovnik a poslije je otpao i od redovništva i od Crkve. Dan 31. listopada 1517. može se smatrati kao početak protestantizma. Luther je umro godine 1546. — Slične nauke kao Luther širili su po drugim krajevima Ulrik Zwingli (živio od 1484. do 1531.) i Ivan Calvin (Kalvin, živio od 1509. do 1564.) Pristaše Lutherovi zovu se u prvom redu protestanti ili augsburški protestanti ili evangelici za razliku od onih drugih, koji se nazivlju reformirani. U glavnom se ipak te nauke raznih začetnika slažu, pa ćemo ih ovdje smatrati kao jednu, a važnije oprečnosti napose istaknuti.

Prema nauci protestanata objavljena istina nalazi se samo u Svetom Pismu a ne u Predaji; od Svetog Pisma protestanti zabacuju ne samo sedam knjiga starozavjetnih nego redovno još neke novozavjetne. Svatko ima pravo

tumačiti Sveto Pismo bez obzira na učenje Crkve (3.) Istočni je grijeh tako oslabio čovjeka, te on ne može naravnim silama svojim činiti dobro. Iza krštenja ostaje istočni grijeh u duši čovječjoj, samo što mu se on ne ubraja pred Bogom (10., 32. i t. d.). Nema čistilišta te je prema tome beskorisno moliti se za pokojne (12., 45.). Članovi Crkve su samo pravednici, oni pak imaju svi jednaka prava te sami sebi izabiru vjerske službenike (15., 16., 17.). Za spasenje dosta je vjera, a dobra djela nisu potrebna (22.). Ne valja štovati ni zazivati svece (24.). Neki od protestanata vele, da Krist nije umro za sve ljude već samo za preodređene, to jest za one koje je Bog unapred odredio, da se spase bez obzira na njihova djela. Druge je Bog preodredio za vječnu propast (10., 32.). — Sakramenata ima samo dva ili tri a ti su samo znak naklonosti Božje te ne daju milosti njegove (33., 34.). O presvetom Oltarskom Sakramentu drugačije naučava Luther, drugačije opet Zwingli i Calvin, no svi zabacuju katoličku nauku (24., 25., 26.). Bog ne oprašta grijehe ni u sakramentu pokore ni inače, nego ih radi Kristovih zasluga samo prikriva (39.). Ostala četiri sakramenta svi protestanti složno zabacuju kao i mnoge druge katoličke istine.

Starokatolička vjera uistinu je prilično novijega datuma: ona se je pojavila u Francuskoj godine 1830. pod imenom »Francuska katolička crkva«, u Njemačkoj godine 1871. kao »Starokatolička crkva«, a kod nas godine 1923.

Isprva su ti starokatolici išli za nekim promjenama u obredima i crkvenoj disciplini (hrvatski jezik u Misi, ukinuće obaveznog moljenja časoslova, ukinuće celibata kod svećenika), a poslije su prešli i na stvari, koje se više ili manje protive samim vjerskim istinama (dogmama). Ne slažu se s katoličkom naukom starokatolici u pogledu Svetog Pisma i Predaje (3.), o ishođenju Duha Svetoga (13.), o općinstvu svetih, o bl. Djevici Mariji, o svetoj Misi kao žrtvi (37.), o ispovijedi (39. i 40.), o uređenju sv. Crkve (15. i sl.), o ženidbenim zaprekama, zabacuju nerazrješivost ženidbe (44.). Ne priznaju prvenstvo Sv. Oca i njegovu nepogrješivost (15. i 18.).

(Općenito o raznim sljedbama vidi str. 17. ove knjižice.)

3. VAŽNIJE ČINJENICE IZ CRKVENE POVIJESTI

Oko godine 50. apostolski sabor u Jerusalemu
od 64. do 311. veliki progoni Crkve u rimskom carstvu. Znatniji progonitelji bili su: Neron, vladao 54—68., Domicijan 81—96., Trajan 98—117., Marko Aurelije 161—180., Septimije Sever 193—211., Maksimin Tračanin 235—238., Decije 249—251., Valerijan 253—260., Aurelijan 270—275., Dioklecijan 284—305. i njegovi suvladari odnosno nasljednici
oko 67. mučenička smrt svetih apostola Petra i Pavla u Rimu
70. razorenje Jerusalema i jerusalemskog hrama; razlaz Židova po svijetu
306—337. Konstantin Veliki
313. Milanski edikt daje kršćanima slobodu
325. prvi opći sabor crkveni u Niceji
IV—V. stoljeće: znameniti crkveni Oci i naučitelji istočne Crkve: sv. Atanazije † 373., sv. Bazilije Veliki † 379., sv. Grgur Nazijanski † 390., sv. Ivan Zlatousti † 407.
IV—VI. stoljeće: znameniti crkveni Oci i naučitelji zapadne Crkve: sv. Hilarije † oko 367., sv. Ambrozije † 397., sv. Jeronim † 420., sv. Augustin † 430., sv. Leon I. Veliki, Papa od 440—461., sv. Grgur I. Veliki Papa od 590 do 640.
oko 550. umro sv. Benedikt, obnovitelj redovništva na zapadu i osnivač benediktinskog reda
641. prve veze Hrvata s Apostolskom Stolicom u Rimu
VII. stoljeće: započelo pokrštavanje Hrvata, a dovršeno u IX. stoljeću
oko 679. ugovor između Pape sv. Agatona i Hrvata proti navalnom ratu
787. sedmi opći crkveni sabor, a drugi u Nikeji. To je posljednji crkveni sabor, što ga grkoistočni priznavaju
oko 815. rodio se sv. Metod, a god. 826. rodio se sv. Ćiril. — Sveta braća Ćiril i Metod, slavenski apostoli, krenuli u Moravsku god. 863., na papin poziv došli u Rim god. 867. Tu je Ćiril umro 14. veljače 869., a Metod je nakon plodonosnog djelovanja u Moravskoj, Češkoj i Poljskoj umro dne 6. travnja 885.

IX. stoljeće: pokrštenje Moravljana, Srba, Bugara, Slovenaca i Čeha
863. početak istočnog raskola
869. osmi opći sabor crkveni, a drugi u Carigradu. Fotije skinut a uspostavljen katolički patrijarha Ignacije
X. stoljeće: pokrštenje Poljaka i Rusa
1043—1058. raskolnički patrijarha Mihajlo Cerularije i konačno provedenje istočnog raskola godine 1054.
1095—1270. križarske vojne
XII—XIII. stoljeće: veliki crkveni naučitelji srednjega vijeka: sv. Anselmo † 1109., sv. Bernardo † 1153., sv. Toma Akvinac † 1274., sv. Bonaventura † 1274.
1208. (ili 1209.) osnutak franjevačkog reda; sv. Franjo umro god. 1226.
1216. osnutak dominikanskog reda; sv. Dominik umro 1221.
1309—1377. Pape u Avignonu
1453. pad Carigrada, a 1463. pad Bosne u vlast Osmanlija
1517. osnutak protestantizma u Njemačkoj
1540. osnutak isusovačkog reda (taj je red ukinut 1773., ponovno uspostavljen 1814.)
1545—1563. crkveni sabor u Tridentu, devetnaesti opći
1582. reforma kalendara po Papi Grguru XIII.
1660. umro sv. Vincencije Paulski, dobrotvor sirotinje i utemeljitelj nekih redovničkih zadruga
1854. nauka o Bezgrješnom Začeću Bl. Dj. Marije proglašena dogmom
1858. lurdska ukazanja
1869. crkveni sabor vatikanski u Rimu, dvadeseti (i dosad posljednji) opći
1878—1903. vladao Papa Leon (Lav) XIII.
1903—1914. Papa Pijo X.
1905. izdan dekret o čestoj svetoj Pričesti
1914—1922. Papa Benedikt XV.
1917. izdan a 1918. stupio na snagu novi Crkveni Zakonik
1922.—1939. Papa Pijo XI.
1923. osnutak starokatoličke sljedbe u Hrvatskoj
1925. ustanovljena svetkovina Krista Kralja
1929. lateranski ugovor između Svete Stolice i kraljevine Italije
1939. 2. ožujka izabran a 12. ožujka okrunjen Papa Pijo XII
29. lipnja 1940. do 29. lipnja 1941. Hrvatska sveta godina.

MOLITVE I OBRASCI
koje treba da znade svaki katolik

Znamenje svetoga križa

U ime † Oca i Sina i Duha Svetoga. Amen.

Oče naš

Oče naš, koji jesi na nebesima, sveti se ime tvoje. Dođi kraljevstvo tvoje. Budi volja tvoja, kako na nebu, tako i na zemlji. Kruh naš svagdanji daj nam danas. I otpusti nam duge naše, kako i mi otpuštamo dužnicima našim. I ne uvedi nas u napast, nego izbavi nas od zla. Amen.

Zdravo Marijo

Zdravo Marijo, milosti puna, Gospodin s tobom; blagoslòvèna ti među ženama, i blagoslòven plod utrobe tvoje, Isus. Sveta Marijo, Majko Božja, moli za nas grješnike sada i na čas smrti naše. Amen.

Slava Ocu

Slava Ocu i Sinu i Duhu Svetomu. Kako bijaše na početku, tako i sada i vazda i u vijeke vjekova. Amen.

Vjerovanje

Vjerujem u Boga, Oca svemogućega, Stvoritelja neba i zemlje. I u Isusa Krista, Sina njegova jedinoga, Gospodina našega, koji je začet po Duhu Svetomu, rođen od Marije Djevice, mučen pod Poncijem Pilatom, raspet, umro i pokopan; sašao nad pakao; treći dan uskrsnuo

od mrtvih; uzašao na nebesa, sjedi ob desnu Boga Oca svemogućega; odonud će doći suditi žive i mrtve. Vjerujem u Duha Svetoga, svetu Crkvu katoličku, općinstvo svetih, oproštenje grijeha, uskrsnuće tijela, život vječni. Amen.

Anđeo Gospodnji

Anđeo Gospodnji navijestio Mariji
I ona začela po Duhu Svetom.
Zdravo Marijo...
Evo službenice Gospodnje!
Neka mi bude po riječi tvojoj!
Zdravo Marijo...
I Riječ je tijelom postala
I prebivala među nama.
Zdravo Marijo...

Moli za nas, sveta Bogorodice.
Da dostojni postanemo obećanja Kristovih.

P o m o l i m o s e. Milost svoju, molimo te, Gospodine, ulij u duše naše, da mi, koji smo po anđelovu navještenju spoznali utjelovljenje Krista, Sina tvoga, po muci njegovoj i križu k slavi uskrsnuća privedeni budemo. Po istom Kristu, Gospodinu našem. Amen.

U uskrsno vrijeme, t. j. od Velike subote navečer do uoči Presv. Trojstva, mjesto »Anđeo Gospodnji« moli se stojeći Kraljice neba:

Kraljice neba, raduj se, Aleluja.
Jer koga si bila dostojna nositi, Aleluja.
Uskrsnu, kako je rekao, Aleluja.
Moli ja nas Boga! Aleluja.
Veseli se i raduj se, Djevice Marijo, Aleluja.
Jer je uskrsnuo Gospodin uistinu, Aleluja.

Pomolimo se. Bože, koji si se dostojao razveseliti svijet uskrsnućem Sina svoga, Gospodina našega Isusa Krista, daj, molimo te, da po njegovoj Majci Djevici Mariji postignemo radosti vječnoga života. Po istom Kristu Gospodinu našem. Amen.

Djelo vjere

Vjerujem čvrsto sve, što je Isus Krist učio i što sveta Crkva katolička predlaže vjerovati, jer si to objavio ti, Bože, vječna i nepogrješiva istino. U toj vjeri želim živjeti i umrijeti. O Bože, umnoži vjeru moju!

Djelo ufanja

Ufam se u te, Bože moj, da ćeš mi po zaslugama muke i smrti Isusove i po mojim dobrim djelima, pomoću tvojom učinjenim, oprostiti grijehe i dati slavu nebesku. A to se ufam zato, jer si to obećao ti, Bože moj, koji si u obećanju svojem stalan i vjeran. O Bože, učvrsti ufanje moje!

Djelo ljubavi

Ljubim te, Bože moj, svim srcem i dušom svojom nada sve, jer si ti svake ljubavi dostojan; i poradi tebe ljubim bližnjega svoga kao samoga sebe. O Bože, užezi ognjem ljubavi svoje srce moje!

Djelo pokajanja

Kajem se, Bože moj, i žalim od svega srca, što sam ikakvim grijehom uvrijedio (uvrijedila) neizmjernu dobrotu tvoju. Odlučujem čvrsto, da te uz pomoć tvoje milosti ne ću više vrijeđati

te da ću za počinjene grijehe dostojnu pokoru činiti. Amen.

(Ili kao na str. 149. ove knjižice).

Gospina krunica

Najprije se prekriži i izmoli »Vjerovanje« (držeći križić krunice), zatim reci »Oče naš« (na veće zrno) i tri »Zdravo Marije« (na tri manja zrna). Potom ide pet desetaka, a svaka se desetka sastoji od 1 Očenaša i 10 Zdravomarija. Kod svake Zdravomarije dodaj iza riječi »Isus« dotično otajstvo. Za to vrijeme razmišljaj, koliko možeš, o tom otajstvu.

Na tri manja zrna:

1. Koji neka nam umnoži vjeru.
2. Koji neka nam utvrdi ufanje.
3. Koji neka nam usavrši ljubav.

Krunica radosna.

Na desetke:

1. Koga si, Djevice, po Duhu Svetom začela.
2. Koga si, Djevice, idući Elizabeti u pohode nosila.
3. Koga si, Djevice, rodila.
4. Koga si, Djevice, u hramu prikazala.
5. Koga si, Djevice, u hramu našla.

Krunica žalosna.

Na desetke:

1. Koji se za nas krvlju znojio.
2. Koji je za nas bičevan bio.
3. Koji je za nas trnjem okrunjen bio.
4. Koji je za nas teški križ nosio.
5. Koji je za nas raspet bio.

Krunica slavna.

Na desetke:

1. Koji je od mrtvih uskrsnuo.
2. Koji je na nebo uzašao.
3. Koji je Duha Svetoga poslao.
4. Koji je tebe, Djevice, na nebo uzeo.
5. Koji je tebe, Djevice, na nebu okrunio.

Kad se za pokojne dodaje i šesta desetka, moli se:
Koji neka se smiluje vjernim mrtvim.

Ova se desetka svrši uzdahom:
I duše vjernih po milosrđu Božjem počivale u miru. Amen.

Moliš li krunicu svaki dan, moli od Presv. Trojstva do Došašća ovim redom: u nedjelju, srijedu i subotu krunicu slavnu; u utorak i petak krunicu žalosnu: u ponedjeljak i četvrtak krunicu radosnu.

Molitve kod jela

Prije jela

Blagoslovi, Gospodine, nas i ove darove, što ćemo ih primiti od darežljivosti tvoje. Po Kristu Gospodinu našem. Amen. — Oče naš. Zdravo Marijo. Slava Ocu.

Poslije jela

Zahvaljujemo ti, svemogući Bože, na svim dobročinstvima tvojim. Koji živiš i kraljuješ po sve vijeke vjekova. Amen. — Oče naš. Zdravo Marijo. Slava Ocu.

Pet poglavitih istina kršćanskih

1. Samo je jedan Bog.
2. Tri su božanske osobe.

3. Bog je je sve stvorio, sve uzdržava i upravlja.
4. Sin je Božji čovjekom postao i smrću nas svojom na križu otkupio.
5. Bog dobro vijekom nagrađuje, a zlo vijekom kazni.

Deset zapovijedi Božjih

1. Ja sam Gospodin Bog tvoj; nemaj drugih bogova uz mene.
2. Ne uzmi imena Gospodina Boga svoga uzalud.
3. Spomeni se, da svetkuješ dan Gospodnji.
4. Poštuj oca i majku, da dugo živiš i dobro ti bude na zemlji.
5. Ne ubij.
6. Ne sagriješi bludno.
7. Ne ukradi.
8. Ne reci lažna svjedočanstva na bližnjega svoga.
9. Ne poželi žene bližnjega svoga.
10. Ne poželi nikakve stvari bližnjega svoga.

Pet zapovijedi crkvenih

1. Svetkuj zapovjedne blagdane.
2. Slušaj pobožno svetu Misu u nedjelju i u ostale zapovjedne blagdane.
3. Posti zapovjedne poste i u određene dane ne mrsi.
4. Svake se godine najmanje jedampput ispovjedi i o Uskrsu pričesti.
5. Ne svadbuj svečano u zabranjeno vrijeme.

Sedam svetih sakramenata

1. Krštenje.
2. Potvrda.
3. Presveti Oltarski Sakramenat.
4. Pokora.
5. Sveto pomazanje.
6. Sveti red.
7. Ženidba.

Tri bogoslovske kreposti

Tri bogoslovske kreposti jesu: vjera, ufanje i ljubav.

Dvije zapovijedi ljubavi

1. Ljubi Gospodina Boga svojega svim srcem svojim i svom dušom svojom i svom misli svojom.
2. Ljubi bližnjega svoga kao samoga sebe.

Dužnosti kršćanske

Prva: Kloni se zla duhovnoga ili grijeha.
Druga: Čini dobro ili: drži zapovijedi Božje i živi kreposno.

Četiri posljednje stvari čovjeka

Smrt, sud, pakao i kraljevstvo nebesko. — »U svim djelima svojim spomeni se posljednjih svojih stvari, pa ne ćeš nikada sagriješiti« (Crkv. 7, 40).

ABECEDNO KAZALO

